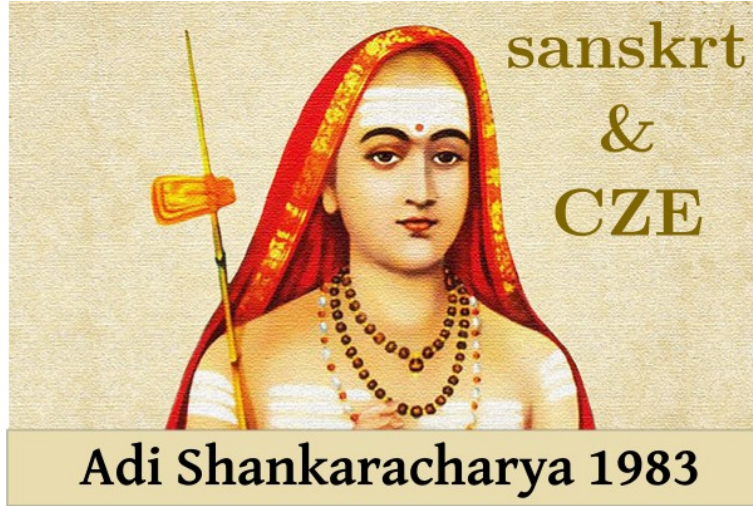

Adi Shankaracharya

(průvodce filmem z roku 1983)

verze 1.0

březen 2026

Obsah

1. Indie v době Šankarova dětství (3:52).....	10
Map point [1] ---> 3:52 The Pūrṇā river - Kalady (Kerala).....	10
1.1 Védské náboženství (Bráhmaismus):.....	10
1.1.1 Mitra Súkta - Taittirīya Saṃhitā 3.4.11.5 (3:48) ***	10
1.2 Šaktismus (uctívání Bohyně):.....	11
1.2.1 Aparājitā Stuti (4:03) ***	11
1.3 Džinismus.....	11
1.3.1 Namokāra mantra (4:07) ***	11
1.4 Buddhismus.....	12
1.4.1 Tiratana Vandana (4:24) ***	12
2. Šankarův domov.....	13
2.1 Šankarův otec Śivaguru recituje Gāyatrī mantru (4:38).....	13
2.2 Šankarova matka nosí vodu z řeky Pūrṇā (4:57).....	14
Map point [2] ---> 6:47 Šankarův rodný dům.....	14
2.3 Nambudiri recitace (5:55).....	14
2.3.1 Madhu Vátá mantra - Rig Veda 1.90.6 ***	14
2.4 Medhá Suktam - (Modlitba za moudrost) (6:27) ***	16
2.5 Āśvalāyana gr̥hyasūtra 1.21.4 (6:27) ***	17
3. Poslední dny Šankarova otce.....	17
3.1 Bhagavad Gíta - Umění odcházení 8.12-16 (6:58) ***	18
3.1.1 Bhagavad Gíta 8.12 - jogická příprava ***	18
3.1.2 Bhagavad Gíta 8.14 - Snadná cesta skrze oddanost ***	18
3.1.3 Bhagavad Gíta 8.15 - Konec utrpení ***	18
3.1.4 Bhagavad Gíta 8.16 - Překonání všech světů ***	19
3.2 Rozhovor s přítelem a Jaiminīya Sāmagāna (7:44).....	19
3.3 Vedasāra Śiva Stotram – sloka 5.....	20
3.3.1 Sloka 5a (8:11).....	20
3.3.2 Sloka 5b (9:44).....	21
3.4 Íša Upaniṣad – sloka 17a (10:11).....	21
3.5 Otec si představuje Šankarův rituál Upanayana (10:48).....	22

3.5.1 <i>Brahmopadéša</i> (poučení o <i>Brahman</i> - předání mantry).....	22
3.5.2 <i>Jadžnopavíta</i> (Posvátná šňůra).....	22
3.5.3 <i>Bhikšácharana</i> (Nácvik žebroty).....	23
3.6 <i>Ākāsāt patitaṃ toyam</i> (12:55).....	23
3.7 Otec umírá a Šankara se spřátelí se Smrtí (13:20).....	24
3.8 Předání stébel trávy <i>Kuša</i> (14:24).....	24
4. Šankara se stává <i>Brahmačárinem</i> (14:38).....	25
4.1 <i>Bhāgavata Purāṇa</i> (<i>Śrīmad Bhāgavatam</i>) 2.5.3 (15:14).....	25
4.2 Šankara se spřátelí se Moudrostí (15:31).....	26
4.3 Moudrost a Smrt se přidávají k Šankarovi (17:47).....	26
4.4 Podobenství o dvou ptácích (18:41).....	26
4.5 Šankarova védská škola (19:33).....	27
4.5.1 <i>Raghuvamša</i> - sloka 1.1 (19:33).....	27
4.5.2 <i>Raghuvamša</i> - sloka 1.56 (19:55).....	28
4.5.3 Šankara přijde pozdě do školy a přivede s sebou Smrt a Moudrost (20:27). 28	
4.5.4 Smrt recituje sloku z <i>Bhagavad Gíty</i> (9.11) (21:19).....	29
4.6 Příběh o chudé ženě a plodu <i>amalaka</i> (21:27).....	29
4.6.1 <i>Bhāgavata Purāṇa</i> 1.1.3 - <i>Nigama-kalpa-taror</i> (21:27).....	29
4.6.2 <i>Kanakadhārā Stotram</i> (Hymnus zlatého deště) (22:32).....	31
4.6.3 <i>Bhāgavata Purāṇa</i> 2.5.3 <i>Karāmalakavad viśvaṃ</i> (23:30).....	32
4.6.4 Ochraňuj své Já odříkáním (<i>Íśá Upaniṣad</i> 1.) (24:16).....	33
4.7 Příhoda s krokodýlem (<i>Āpat-Sannyāsa</i>) (34:05).....	34
Map point [3] ---> 34:05 Příběh s krokodýlem.....	34
4.8 Divadlo <i>Kathakali</i> : Příběh <i>Nachikety</i> (38:52).....	34
4.8.1 <i>Katha Upaniṣad</i> 1.1.7 (40:13).....	35
4.8.2 <i>Katha Upaniṣad</i> 1.1.9 (40:27).....	35
4.8.3 <i>Katha Upaniṣad</i> 1.1.10 (část) (40:45).....	36
4.8.4 <i>Katha Upaniṣad</i> 1.1.13 (část) (40:54).....	37
4.8.5 <i>Katha Upaniṣad</i> 1.1.20 (41:03).....	37
4.8.6 <i>Katha Upaniṣad</i> 1.1.25 (část) (41:18).....	38
4.8.7 <i>Katha Upaniṣad</i> 1.1.21 (41:25).....	39
4.8.8 <i>Katha Upaniṣad</i> 1.1.22 (41:28).....	39
4.8.9 <i>Katha Upaniṣad</i> 1.1.23 (41:33).....	40

4.8.10	<i>Katha Upanishad</i> 1.1.27 (41:51).....	41
4.8.11	<i>Katha Upanishad</i> 1.2.9 (42:09).....	41
5.	Šankara se chce stát sannjásinem (cesta za Guruem) (42:28).....	42
5.1	Úpadek víry a černé rituály (44:53).....	42
	Map point [4] ---> 44:50 Hranice Karnátaky a Keraly.....	42
5.2	<i>Bhagavadgíta</i> 11.31 (45:44).....	43
5.3	Ozvěny buddhismu a džinismu při Šankarově putování (46:14).....	44
5.4	Mantra <i>Pushpam</i> (46:38).....	45
	Map point [5] ---> 47:11 Gokarṇa, severní Karnátaka.....	46
5.5	K Šankarovi se přidá kamarád z dětství Višnu (50:56).....	46
5.5.1	<i>Bhagavad Gíta</i> 2.48: (51:34) (část).....	46
5.5.2	<i>Saha Navavatu Mantra</i> (51:46).....	47
5.5.3	<i>Rig Veda</i> 3.59.6 (53:18).....	48
5.5.4	<i>Krama-mukti</i> a <i>Sadyo-mukti</i> (53:38).....	48
6.	Šankarův Guru Góvindapáda (53:25).....	50
	Map point [6] ---> 53:25 Narmada River Omkareshwar.....	50
6.1	Šankara krotí rozvodněnou řeku Narmadu (54:30).....	50
6.1.1	<i>Bhagavad Gītā</i> 11.38 (54:51).....	51
6.1.2	Konvička <i>kamandalu</i> (55:19).....	52
6.2	Ášram Gurua Góvindapády (55:44).....	52
	Map point [7] ---> 55:44 Shri Govind Bhagwatpad Cave.....	52
6.2.1	<i>Viveka Čúdámáni (mangalačarana)</i> (56:41).....	52
6.3	Šankara se setkává se svým Guruem Góvindapádou (57:08).....	53
6.3.1	<i>Bhagavad Gíta</i> 2.16 (57:41).....	54
6.3.2	<i>Čhándógja Upanišad</i> (7.25.2 – část) (58:06).....	54
6.4	Šankara ve studovně ášramu (58:49).....	56
6.4.1	Mniši recitují <i>Taittirīya Upanišad</i> (1.9.1) – Povinnosti hledajícího (část).....	56
6.5	Šankara slíbí Guruovi, že napíše komentáře k <i>advaitovým</i> spisům (1:00:00).....	57
6.5.1	Tři druhy komentářů k indickým spisům.....	58
6.5.2	<i>Prasthána trají</i> - tři pilíře <i>védanty</i>	59
6.5.3	Poznámka k chronologii filmu.....	60
6.6	Šankara čelí v kritice starších <i>Bráhmanů</i> (1:01:28).....	61
	Map point [8] ---> 1:04:08 Shree Siddhanath Temple.....	61

6.6.1 Čhándógja Upanišad 6.1.4 (1:04:44).....	61
6.6.2 Čhándógja Upanišad 4.4.1-4.4.5 - Příběh Satyakámy (1:05:26).....	62
6.6.3 Mniši přijímají Šankaru jako Āchāryu (hlavního učitele) (1:09:00).....	64
7. Šankarova dobrodružství ve Váránasí (1:09:08).....	64
Map point [9] ---> 1:09:08 Váránasí.....	64
7.1 Setkání s gramatikem (1:09:18).....	64
7.2 Vynoření Višnu z řeky (1:09:57).....	65
7.3 Gramatik má k Šankarovi respekt (1:11:09).....	65
7.4 Giri a zrod Tótakáčárji – <i>Toṭakāṣṭakam</i> (1:11:24).....	65
7.4.1 <i>Toṭakāṣṭakam</i> – sloka 1.....	66
7.4.2 Co je to metrum <i>Tótaka</i> ?.....	67
7.5 <i>Bhaja Govindam</i> (1:12:47).....	67
7.5.1 <i>Bhaja Govindam</i> 1 (1:12:52).....	67
7.5.2 <i>Bhaja Govindam</i> 16 (Sloka je připisována Hastámalakovi) (1:13:05).....	68
7.6 Odmítnutí krále z Váránasí (1:14:36).....	69
7.6.1 <i>Bhaja Govindam</i> 22 (Sloka připisovaná Nityanāthovi) (1:15:37).....	69
7.7 Setkání s Čandálou (Šivou) a <i>Maniṣā Pañcakam</i> (1:17:46).....	70
7.7.1 <i>Maniṣā Pañcakam</i> sloka 2 (1:18:48).....	72
7.7.2 <i>Kaṣhi Pañcakam</i> sloka 4 (1:19:58).....	73
8. Zázračný chlapec Hastámalaka.....	74
8.1 Šankara pozoruje chování podivného mladíka.....	74
8.1.1 Ryby v řece: džíva se vrací ke zdroji (1:20:37).....	74
8.1.2 Hlína sama je jedinou pravdou - Čhándógja Upanišad 6.1.4 (1:22:07).....	74
8.1.3 Kosmické oko (<i>Bṛhadāraṇyaka Upaniṣad</i> 2.2.2) (1.22.21).....	75
8.2 Mladík se stává žákem Hastámalakou (1:23:09).....	76
8.2.1 <i>Hastāmalakīya Stotra</i> (sloka 11) (1:23:42).....	76
9. Setkání Šankary s Védou Vyásou (1:24:25).....	78
9.1 Kdo byl Védou Vyása (Šrí Kršna Dvaipájana Vyása).....	78
9.1.1 <i>Bhagavad Gíta</i> 2.69 (1:24:50).....	79
9.2 Vyása zkouší Šankaru.....	80
9.2.1 <i>Brahma sūtra</i> 3.1.1 (Kapitola o duchovní praxi) (1:25:47).....	81
9.2.2 Čhándógja upanišad 5.3.3 (1:26:36).....	81
9.2.3 <i>Brahma sūtra</i> 3.1.2 (1:27:16).....	82

10. Šankara si získává Vjásu - Věda o 5 ohních.....	83
10.1 Oheň I - Nebe (<i>Svarga Lóka</i>).....	84
10.1.1 Čhandógja upanišad 5.4.1 (1:27:23).....	84
10.1.2 Čhandógja upanišad 5.4.2 (1:27:41).....	85
10.2 Oheň II - Mraky (<i>Parjanya</i>).....	86
10.2.1 Čhandógja upanišad 5.5.1 (1:27:53).....	86
10.2.2 Čhandógja upanišad 5.5.2 (1:28:09).....	87
10.3 Oheň III - Země (<i>Prithví</i>).....	88
10.3.1 Čhandógja upanišad 5.6.1 (1:28:20).....	88
10.3.2 Čhandógja upanišad 5.6.2 (1:28:38).....	89
10.4 Oheň IV - Muž (<i>Purusha</i>).....	90
10.4.1 Čhandógja upanišad 5.7.1 (1:28:47).....	90
10.4.2 Čhandógja upanišad 5.7.2 (1:29:03).....	90
10.5 Oheň V - Žena (<i>Yoshā</i>).....	91
10.5.1 Čhandógja upanišad 5.8.1-2 (1:29:14).....	91
10.5.2 Čhandógja upanišad 5.9.1 (1:29:41).....	92
10.5.3 Čhandógja upanišad 5.9.2 (1:29:58).....	92
10.5.4 Vjásova metafora o třech druzích ovoce (1:30:11).....	93
11. Šankara a Kumārila Bhaṭṭa (1:30:56).....	94
Map point [10] ---> 1:30:56 Prajág - Trivéni Sangam.....	94
11.1.1 <i>Rāma Bhujāṅgaprayāta Stotram</i> (1:35:15).....	96
12. Šankara a Maṇḍana Miśra.....	97
12.1 Mahiṣmatí, na břehu řeky Narmady.....	97
Map point [11] ---> 1:36:09 Māhiṣmatī (Maheshwar).....	97
12.1.1 <i>Mantra</i> k bohyni řeky Narmady (1:36:09).....	97
12.2 Debata v domě Maṇḍana Miśry.....	98
12.2.1 <i>Śuka-Śārikā Saṃvāda</i> (Rozprava papoušků a loskutáků) (1:36:42).....	98
12.2.2 Šankara vstupuje do domu spolu s Moudrostí a se Smrtí. (1:37:40).....	99
12.2.3 Mandanův projev o rituálech (Jádro <i>Karma Mímámsy</i>).....	100
12.2.4 Mandana se Smrtí u Narmady.....	100
12.2.5 Tajemství černých kuliček (<i>Piṇḍa Dāna</i>).....	101
12.2.6 Ubhayabhāratī a <i>jantra</i> – past na Moudrost (1:40:15).....	102
12.2.7 Vjása provolává slávu Maṇḍanu Miśrovi (1:40:58).....	103

12.2.8 Šankara se Smrtí u Narmady (1:41:15).....	103
12.2.9 Metafora o papoušcích: pálivost vs. sladkost. (1:41:55).....	103
12.2.10 Spor mezi Mandanou a Šankarou: Musí i mudrc konat? (1:42:13).....	103
12.3 Šankara vítězí v debatě s Mandanou.....	104
12.3.1 Moudrost a papoušek (1:42:49).....	104
12.3.2 <i>Bṛhadāraṇyaka Upaniṣad Bhāṣya Vārttika</i> (1:44:27).....	105
12.3.3 Také Ubhajaháratí uzná Šankarovo vítězství (1:45:21).....	107
12.3.4 Ve filmu vynechaná legenda: Šankara a past umění lásky.....	107
13. Další putování.....	109
13.1 Tři zpěvy.....	109
13.1.1 <i>Mundaka Upanishad</i> 3.2.8 (1:46:10).....	109
13.1.2 <i>Nirvāṇa Ṣaṭkam</i> (Šestice veršů o osvobození) – sloka 4 (1:47:02).....	109
13.1.3 <i>Prapañcasāra Tantra</i> – úvodní mantra (1:49:11).....	110
13.2 <i>Muṇḍaka Upaniṣad</i> 3.2.6 (1:49:57).....	111
13.3 Sringeri u řeky Tunga (1:51:32).....	112
Map point [12] ---> 1:51:32 Sringeri at river Tunga.....	112
13.4 Spor učedníků: Kdo napíše <i>vārttiku</i> ? (1:54:56).....	112
13.5 <i>Annapurna Stotram</i> (2:01:44).....	113
13.5.1 Sloka 1.....	113
13.5.2 Sloka 5.....	114
13.5.3 Sloka 3.....	114
13.5.4 Sloka 8.....	114
13.5.5 Sloka 6.....	115
13.6 Předzvěst založení čtyř klášterů (<i>Math</i>) (2:06:12).....	115
13.7 Ubhajaháratí jako bohyně moudrosti (2:06:59).....	116
14. Smrt matky.....	116
14.1 Moudrost upozorní Šankaru, že ho matka volá (2:07:20).....	116
14.2 Setkání na zápraží jako srovnání účtů:.....	116
14.2.1 <i>Vedasara Shiva Stotram</i> (5. sloka) (2:09:41).....	117
14.3 Porušení tradice.....	118
14.4 <i>Vairāgya Diṇḍima</i> (<i>Jāgrata Jāgrata</i>) (2:12:13).....	118
15. Z jihu na sever.....	120
Map point [13] ---> 2:14:11 Kanjakumari.....	120

15.1	<i>Saundarya Lahari</i> (4. sloka) (2:14:11).....	120
15.2	<i>Mahānārāyaṇa Upaniṣad</i> . 12.14-16 (2:14:56) ***	121
15.3	Zasvěcení nového žáka (2:15:51) ***	122
15.3.1	<i>Rigvéda</i> 10.97.22 (<i>Oṣadhi Sūktam</i>) ***	123
15.3.2	<i>Saṅkṣepaśārīrakam</i> 3.295 (2:16:05) ***	123
15.4	Příběh o Jānaśrutim a Raikvovi (<i>Čhándógja upaniṣad</i> – část 4) (2:18:03).....	125
15.5	Setkání s Kápálikou (<i>tantrikem</i>) (2:21:13).....	127
	Map point [14] ---> 2:21:13 Srisailam.....	127
	Map point [15] ---> 2:21:13 Bhairava Sela.....	128
15.6	<i>Saundarya Lahari</i> (Vlna krásy) – verš 27 (2:23:21).....	128
15.7	Sómnáth a Planoucí <i>Lingam</i> (<i>jvalalingāya namaḥ</i>) (2:24:06).....	129
	Map point [16] ---> 2:24:06 Shree Somnath Temple.....	129
15.7.1	<i>Lingārcana mantry</i> (<i>Mahánárājana Upaniṣada</i> – <i>anuvāka</i> 16) ***	129
	Map point [17] ---> 2:24:44 Marble Rocks - Narmada.....	131
15.8	Prajág a Váránasí Uttarpradéš (2:25:04).....	131
	Map point [18] ---> 2:25:04 Akbar Fort, Prayag.....	131
	Map point [19] ---> 2:25:30 Váránasí.....	131
15.8.1	<i>Taittirīya Upaniṣad</i> 1.9.1 ***	131
16.	Šankarova nemoc - Dévaprajág, Himálaj (2:25:48).....	133
	Map point [20] ---> 2:25:48 Devaprayag - The Origin of Ganga River....	133
16.1	Žáci u řeky perou hábity a Šankarův je od krve.....	133
16.2	Smrt se stará o Šankaru.....	134
16.3	Šankara se jde vykoupat do Gangy.....	134
16.4	<i>Saundarja Laharí</i>	134
16.4.1	<i>Saundarja Laharí</i> (Verš 46) (2:30:24).....	135
16.4.2	<i>Saundarja Laharí</i> (Verš 75) (2:31:09).....	137
17.	Povstaňte! Probud'te se!.....	138
17.1	<i>Katha Upaniṣad</i> 1.3.14 (2:31:54).....	138
17.2	Svlékání pěti obalů (<i>Pañča Kóša</i>) - <i>Taittirīya Up.</i> 3.10.5 (2:32:13) ***	139
17.3	<i>Mantrapuṣpam</i> (úryvek z <i>Taittirīya Āraṇyaka</i> 1.22.1-7) (2:32:53) ***	140
17.4	<i>Bṛhadāraṇyaka Upaniṣad Bhāṣya Vārttika</i> (2:33:01).....	141
18.	Na Nejvyšším Vrcholu.....	143
18.1	Rozhovor s Moudrostí (Šankara jako <i>Bódhisattva</i> hinduismu) (2:33:55).....	143

18.1.1 Modlitba (2:34:08).....	143
18.1.2 Moudrost zpívá (<i>Avadúta Gíta</i> – 1. verš).....	143
18.2 Rozhovor se Smrtí (pro <i>Brahman</i> je smrt jen omáčkou k rýži)(2:35:08).....	144
18.2.1 <i>Katha Upanišad</i> 1.2.25.....	145
18.3 Šankara objímá Moudrost (2:35:36).....	145
18.4 Šankara objímá Smrt (2:36:09).....	145
18.5 Kédárnáth: Brána do Absolutna (2:36:26).....	146
Map point [21] ---> 2:36:26 Shri Kedarnath Jyotirlinga Temple.....	146
18.6 Rekapitulace vnitřních hlasů (2:36:47).....	146
18.7 Šankarova odpověď (2:37:20).....	148
18.8 <i>Bhagavad Gíta</i> 18 – verše 51, 49, a 53 (2:37:32).....	149
18.8.1 <i>Bhagavad Gíta</i> 18.51 - Popisuje disciplínu mysli.....	149
18.8.2 <i>Bhagavad Gíta</i> 18.49 - Popisuje stav <i>Naiškarmja</i> (ne-činění).....	150
18.8.3 <i>Bhagavad Gíta</i> 18.53 - konečné rozpuštění ega.....	151
19. Velké sjednocení.....	152
19.1 Šankarova poslední slova (2:38:31).....	152
19.2 <i>ākāśāt patitaṃ toyam</i> (2:39:00).....	152
19.3 <i>Om pūrṇam adaḥ pūrṇam idaṃ</i> (2:39:35).....	153
20. O vzniku sanskrtských titulků k filmu a o vzniku tohoto průvodce	155
20.1 Jak to vzniklo.....	155
20.2 Výstup:.....	157
20.3 Otevřenost projektu:.....	157
21. Odkazy.....	158
21.1 Kde si film pustit a stáhnout.....	158
21.1.1 Pustit: YouTube.....	158
21.1.2 Stáhnout: Internet Archive.....	158
21.2 Kde stáhnout tohoto průvodce k filmu.....	158
21.3 Interaktivní mapa filmových lokací.....	158
21.4 Šankarův životopis.....	158
21.4.1 <i>Sankara-dig-vijaya</i> – základní životopis.....	158
21.4.2 <i>Shankara-Digvijayam-Sringeri</i>	159
21.4.3 Online zkrácený životopis.....	159

21.4.4	Obrázkový životopis v jazyce Kannada.....	159
21.5	Cesty.....	159
21.6	Články o filmu.....	159
21.6.1	“Adi Shankaracharya” (1983) – the first <i>Sanskrit</i> film ever (Ram Abloh)	159

Body na mapě

Map point [1]	---> 3:52 The Pūrṇā river - Kalady (Kerala).....	10
Map point [2]	---> 6:47 Šankarův rodný dům.....	14
Map point [3]	---> 34:05 Příběh s krokodýlem.....	34
Map point [4]	---> 44:50 Hranice Karnátaky a Keraly.....	42
Map point [5]	---> 47:11 Gokarṇa, severní Karnátaka.....	46
Map point [6]	---> 53:25 Narmada River Omkareshwar.....	50
Map point [7]	---> 55:44 Shri Govind Bhagwatpad Cave.....	52
Map point [8]	---> 1:04:08 Shree Siddhanath Temple.....	61
Map point [9]	---> 1:09:08 Váránasí.....	64
Map point [10]	---> 1:30:56 Prajág - Trivéni Sangam.....	94
Map point [11]	---> 1:36:09 Māhiṣmatī (Maheshwar).....	97
Map point [12]	---> 1:51:32 Sringeri at river Tunga.....	112
Map point [13]	---> 2:14:11 Kanjakumari.....	120
Map point [14]	---> 2:21:13 Srisailam.....	127
Map point [15]	---> 2:21:13 Bhairava Sela.....	128
Map point [16]	---> 2:24:06 Shree Somnath Temple.....	129
Map point [17]	---> 2:24:44 Marble Rocks - Narmada.....	131
Map point [18]	---> 2:25:04 Akbar Fort, Prayag.....	131
Map point [19]	---> 2:25:30 Váránasí.....	131
Map point [20]	---> 2:25:48 Devaprayag - The Origin of Ganga River....	133
Map point [21]	---> 2:36:26 Shri Kedarnath Jyotirlinga Temple.....	146

1. Indie v době Šankarova dětství (3:52)

Map point [1] ---> [3:52 The Pūrṇā river - Kalady \(Kerala\)](#)

Šankarovo rodiště: stát Kérala, jižní Indie, město Kalady - řeka Pūrṇā ("úplná" nebo "plná"; dnes Periyar).

V Šankarově době soupeřil s védským náboženstvím *džinismus*, *šaktismus* a *buddhismus*. Slyšíme směs různých zpěvů a *manter*, které se vzájemně prolínají.

G. V. Iyer tímto "babylónem" zvuků u řeky maluje obraz Indie, která je duchovně bohatá, ale naprosto roztržštěná.

1.1 Védské náboženství (Bráhmaismus):

1.1.1 *Mitra Súkta - Taittirīya Saṃhitā 3.4.11.5 (3:48) ****

*mitrasya carṣaṇīdhṛtaḥ śravo devasya sānasim | satyaṃ citraśravastamam |
mitro janān yātayati prajānan mitro dādḥāra pṛthivīmuta dyām | mitraḥ
kṛṣṭīranimiṣābhi caṣṭe satyāya havyaṃ ghṛtavadvihema*

Věhlas boha Mitry, jenž podpírá veškerý lid, je vítězný a přináší dar. Je to Pravda, jež v sobě nese nejúžasnější slávu. Mitra, ten vše vědoucí, sjednocuje lidi a vede je k jejich dílu. Mitra drží zemi i nebe. Mitra na všechny tvory shlíží svým nemrkajícím okem. Obětujme pro tuto Pravdu dary s přepuštěným máslem (ghí)

1. Hledání ztraceného středu:

Mniši křičí jeden přes druhého *mantry* *buddhismu*, *džinismu* a různých sekt. Každý má svou "pravdu". Do toho zaznívá tato *mantra* k Mitrovi. Mitra je v indické tradici bohem smluv, harmonie a sjednocení. Iyer nám tím říká: „Země je plná svatých mužů, ale chybí jim Mitra – princip, který by je spojil do jednoho celku.“ A tímto sjednocujícím principem bude právě Šankara.

2. Nemrkající oko (*animiṣābhi caṣṭe*):

Zatímco mniši se hádají a "mrkají" (jsou omezeni svým egoismem a sektářstvím), božské Vědomí (*Mitra/Brahman*) se dívá neustále a bez přerušení. Je to symbol *Sákší* (Svědka), o kterém bude Šankara celý život mluvit. Pravda je stále přítomná, i když ji v tom křiku nikdo nevnímá.

3. Od rituálu k poznání:

Tím, že film začíná citací ze *Samhity* (rituální části *Véd*), ukazuje výchozí bod. Indie tehdy byla zaseknutá v rituálech (oběti *ghí*). Šankara se narodí do tohoto světa, aby vzal tuhle starou formu a naplnil ji hlubokým poznáním (*Džňána*). Oběť *ghí* do ohně se v jeho podání změnil v oběť nevědomosti do ohně poznání.

1.2 Šaktismus (uctívání Bohyně):

1.2.1 *Aparājitā Stuti* (4:03) ***

(*yā devī sarvabhūteṣu...*)

namastasyai namastasyai namastasyai namo namaḥ

Šaktismus (uctívání Bohyně). To, co slyšíš, je legendární *Aparādžita Stuti* z textu *Dévi Máhátmja* (také známého jako *Čandí Páth*). Je to jedna z nejslavnějších pasáží oslavujících ženský princip vesmíru.

- <https://vivekavani.com/aparajita-stuti/> (text)
- https://youtu.be/yNMeaTmtoFs?si=kwdEJxfnAXxWE_RM (zpěv)
- <https://youtu.be/0NlwLakuXvo?si=1gSDVLaksTXysYlG> (Pandit Jasraj)

1.3 Džinismus

1.3.1 *Namokāra mantra* (4:07) ***

*ṇamo arihantāṇaṃ ṇamo siddhāṇaṃ ṇamo āyariyāṇaṃ ṇamo uvajjhāyāṇaṃ
ṇamo loe savva sāhūṇaṃ*

Klaním se těm, kteří zvítězili nad svými vnitřními nepřáteli (Arihantům).

Klaním se osvobozeným duším (Siddhům).

Klaním se duchovním mistrům (Áčárjům).

Klaním se učitelům a učencům (Upádjhájům).

Klaním se všem asketům a hledajícím na celém světě (Sádhuům).

Namokāra Mantra (nebo také *Navkār Mantra*) je nejdůležitější *mantra džinismu*, napsaná v jazyce *prákr* (konkrétně v dialektu *ardhamághá*).

Džinismus v 8. století:

V době Šankarova narození byl *džinismus* v jižní Indii (zejména v Tamilnádu a Karnátace) nesmírně vlivný. Nebyla to jen okrajová sekta, ale hlavní konkurence pro upadající

védské náboženství. Tím, že slyšíme tuto *mantru*, režisér Iyer ukazuje, že Šankara se narodil do světa, kde se o pravdu přely velmi silné a propracované systémy.

Ateistický vs. Teistický proud:

Zatímco védská *Mitra Súkta* uctívá božstvo (Mitru), tato *džinistická mantra* neuctívá žádného boha-stvořitele. Uctívá vlastnosti a lidské bytosti, které dosáhly dokonalosti. To je ten obrovský filozofický střet, který Šankara musel později ve svých debatách řešit.

Vizuální symbolika chaosu:

Ve filmu slyšíš tyto dvě *mantry* (védskou a džinistickou) přes sebe. *Védánta* (Šankara) říká, že vše je Jedno (*Brahman*). Ale realita, kterou vidíme na začátku u řeky, je roztržštěná: mniši v bílém (*džinisté*), mniši v oranžovém (*védy*), každý zpívá své.

- https://en.wikipedia.org/wiki/Namokar_Mantra

1.4 Buddhismus

1.4.1 Tiratana Vandana (4:24) ***

buddhaṃ śaraṇaṃ gacchāmi

dharmaṃ śaraṇaṃ gacchāmi

saṅghaṃ śaraṇaṃ gacchāmi

Utíkám se k Buddhovi (Osvícenému).

Utíkám se k Dharmě (Učení).

Utíkám se k Sangze (Obci věřících).

Tiratana Vandana je tradiční *buddhistický* chvalo zpěv nebo uctívání Tří klenotů.

Tiratana

(páli: *ti-ratana*; sanskrt: *triratna*) označuje Tři klenoty (též Tři útočiště), které jsou naprostým základem *buddhismu*. Tento termín představuje tři pilíře, ke kterým se *buddhisté* obracejí pro vedení a ochranu:

- ◇ *Buddha*: Osvícený učitel, který dosáhl probuzení.
- ◇ *Dharma*: Buddhovo učení a univerzální zákon směřující k osvobození.
- ◇ *Sangha*: Duchovní společenství praktikujících (tradičně mnišský řád, v širším pojetí všichni následovníci)

Buddhismus jako vyzyvatel:

V době Šankary byl buddhismus v Indii sice na ústupu, ale stále velmi silný intelektuální protivník. Šankara později převzal některé buddhistické logické metody (což mu vyneslo přezdívku „skrytý buddhista“ od jeho odpůrců), ale zároveň proti nim tvrdě argumentoval, aby obnovil autoritu Véd.

Jazykový babylon:

- ◇ **Sanskrt** (Védská Mitra Súkta a Aparádžita Stuti) – jazyk rituálu a bohů.
- ◇ **Prákrť/Ardhamágadhí** (Džinistická *Ṇamōkāra Mantra*) – lidový, starobylý dialekt.
- ◇ **Páli** (Buddhistická *Tiratana*) – jazyk Buddhových rozprav.

Divák slyší nejen různé nauky, ale i různé jazyky. Je to zvukový obraz rozpadu jednoty.

Filosofický paradox:

- ◇ **Buddhisté** říkají: „Není žádné trvalé Já (*Anátman*).“
- ◇ **Šaktisté** zpívají: „Bohyně je ve všem (*Sarvabhūteṣu*).“
- ◇ **Védští** kněží recitují: „Bůh drží nebe i zemi (*Dādhāra pṛthivīm*).“
- ◇ **Džinisté** uctívají: „Ty, kteří zvítězili sami nad sebou (*Arihantūm*).“

Tento začátek je jako duchovní hádanka. Čtyři hlasy, čtyři cesty, čtyři jazyky. A pak se narodí Šankara, který jako první v historii dokáže říct: „Všichni máte pravdu, protože všechno, co zpíváte, jsou jen různé odlesky jediného *Brahman*.“

2. Šankarův domov

2.1 Šankarův otec Šivaguru recituje Gāyatrī mantru (4:38)

Šankarův otec, Šivaguru, recituje *Gāyatrī mantru* (z *Ṛgvédy* 3.62.10), která je považována za matku všech Véd. Pro Šivaguru je recitace této mantry denní povinností.

ॐ भूर्भुवः स्वः तत्सवितुर्वरेण्यं

भर्गो देवस्य धीमहि धियो यो नः प्रचोदयात् ॥

Om bhūr bhuvaḥ svaḥ Tat savitur vareṇyaṃ

Bhargo devasya dhīmahi Dhiyo yo naḥ pracodayāt ॥

"Meditujeme o vznešenosti onoho Bytí, které zplodilo tento vesmír; kéž probudí naše poznání." (Swami Vivekananda)

Om = Prvotní zvuk (*Brahman*); **Bhūr Bhuvah Svah** = Tři světy (Zemský, Vzdušný/Astrální, Nebeský); **Tat** = To (ono); **Savitur** = Slunce (Boha stvořitele/oživovatele Savitra); **Vareṇyaṃ** = Uctíváníhodné / Nejlepší / Které bychom měli volit; **Bhargo** = Zář / Světlo / Slávu (která spaluje nevědomost); **Devasya** = Božské / Boha; **Dhīmaḥi** = Meditujeme (o tom); **Dhiyaḥ** = Myšlenky / Intelekt / Rozum; **Yo** (Yaḥ) = Který / Kdo (to Světlo); **Naḥ** = Náš / Nám; **Pracodayāt** = Kéž inspiruje / Kéž vede / Kéž pohání;

- <https://www.wisdomlib.org/hinduism/book/rig-veda-english-translation/d/doc832206.html> (Text)
- https://en.wikipedia.org/wiki/Gayatri_Mantra
- <https://youtu.be/yQjHSIHPJfw?si=PRBF-XNQKUa6Rdx7> (zpěv Deva Premal)
- [Gayatri Mantra 108 times Anuradha Paudwal](#) (zpěv Anuradha Paudwal)

2.2 Šankarova matka nosí vodu z řeky Pūrṇā (4:57)

Podle místní tradice změnil mladý Šankara tok řeky Pūrṇā svými modlitbami, aby jeho matka Āryāmbā nemusela chodit daleko k vodě pro rituální koupel. Řeka se prý stočila směrem k jeho domu (odtud název Kalady, což znamená "u nohou").

Map point [2] ---> [6:47 Šankarův rodný dům](#)

2.3 Nambudiri recitace (5:55)

2.3.1 Madhu Vātā mantra - Rig Veda 1.90.6 ***

मधु वाता ऋतायते मधु क्षरन्ति सिन्धवः ।

माध्वीर्नः सन्त्वोषधीः ॥

madhu vātā ṛtāyate madhu kṣaranti sindhavaḥ ।

mādhvīrnaḥ santvoṣadhīḥ ॥

Kéž větry vanou sladce pro toho, kdo žije v souladu s Řádem (Rta).

Kéž řeky plynou a vylévají sladkost.

Kéž jsou pro nás byliny plné sladkosti.

Nambudiri bráhmani (vlastní komunita, do které se Šankara v Kérole narodil) si uchovali jednu z nejstarších a nejunikátnějších forem *védské* recitace na světě. Je to v podstatě "živoucí fosilie" *védské* kultury.

Čím je *Nambudiri* recitace výjimečná?

Většina indických *védských* škol (jako ty ve Váránasí nebo v Tamilnádu) používá standardizovanou intonaci se třemi tóny (*udātta*, *anudātta*, *svarita*). Ale *Nambudiri* styl (zvaný *Jaiminiya*) má zcela odlišný charakter:

Dramatický pohyb těla a hlavy:

Na rozdíl od jiných tradic, *Nambudiri bráhmani* při zpěvu používají velmi výrazné pohyby hlavy a rukou (tzv. *mudry*), aby si zapamatovali správný tón. Je to skoro jako tanec s textem.

Drsnější a hlubší zvuk:

Jejich recitace je méně "líbivá" nebo "zpěvná" než moderní indické verze. Je v ní cítit syrovost a prastará síla. Používají unikátní nosové tóny a prodlužování samohlásek, které v jiných částech Indie neuslyšíš.

Nepřerušená linie:

Tato komunita žila v izolaci v Kérole po tisíce let, takže jejich styl se pravděpodobně nejvíce blíží tomu, jak se *Védy* recitovaly v době samotného Šankary (8. století).

Zvuková kulisa Šankarova dětství je tvořena unikátní recitací *nambudiriských bráhmanů*. Tento styl je zapsán na seznamu nehmotného dědictví UNESCO jako jeden z nejstarších způsobů uchování ústní tradice lidstva. Právě tento rytmický, fyzicky náročný způsob recitace formoval Šankarovu mysl a jeho neuvěřitelnou paměť.

Když Iyer nechal ty chlapce zpívat právě takto, udělal dvě věci:

Okamžitě tím ukotvil scénu do Kéraly. Zároveň tím ukázal, že Šankara nevzešel z nějakého abstraktního "indického učení", ale z velmi konkrétní, přísné a hluboce zakořeněné místní tradice. Ta "sladkost" (*Madhu*) *Rigvédy* v jejich podání není cukrkandlová, je to slavnostní a vážná síla domova.

Atmosféra "Madhu" (Sladkosti):

Slovo *Madhu* (sladký, medový) se v této *mantrě* opakuje jako refrén. Po tom intelektuálním hluku u řeky se ocitáme v prostoru, který je "sladký", čistý a harmonický. Je to ideální prostředí pro zrození *avatára*.

Řád (Rta) vs. Chaos:

Mantra říká, že příroda je sladká pro toho, kdo jedná podle Rta (kosmického řádu). Šankara je tím, kdo tento řád v Indii znovu nastolí. Tato scéna ukazuje, že on se do tohoto řádu už narodil – v jeho domově se Védy nerecitují jako zbraň v debatě, ale jako přirozený dech života.

- <https://www.wisdomlib.org/hinduism/book/rig-veda-english-translation/d/doc829938.html>

2.4 Medhá Súktam - (Modlitba za moudrost) (6:27) ***

मयि मेधां मयि प्रजां मय्यग्निस्तेजो दधातु ।

मयि मेधां मयि प्रजां मयीन्द्र इन्द्रियं दधातु ।

मयि मेधां मयि प्रजां मयि सूर्यो भ्राजो दधातु ॥

mayi medhām mayi prajāṃ mayyagnistejo dadhātu ।

mayi medhām mayi prajāṃ mayīndra indriyaṃ dadhātu ।

mayi medhām mayi prajāṃ mayi sūryo bhrājo dadhātu

Kéž do mě Agni (Oheň) vloží bystrost (medhā), potomstvo (prajā) a duchovní záři (tejas).

Kéž do mě Indra vloží bystrost, potomstvo a sílu smyslů (indriyam).

Kéž do mě Sūrya (Slunce) vloží bystrost, potomstvo a oslnivý jas (bhrājas).“

Tohle je Medhá Súktam – jedna z nejkrásnějších modliteb za osvětlení intelektu. Je to naprosto logické pokračování: po „sladkosti“ světa (Madhu Vātā) přichází prosba o schopnost tu pravdu pochopit.

Tato mantra pochází z Mahānārāyaṇa Upaniṣady (součást Taittirīya Āraṇyaka, 10.41.1). Je to modlitba k bohyni Medhá (ztělesnění intelektu a moudrosti).

Proč je tato pasáž v jiné části domu tak důležitá? G. V. Iyer nám skrze ni ukazuje „laboratoř“, ve které vzniká budoucí velký Áčárja.

Tři zdroje síly:

Zde se nežadá o peníze nebo slávu. Žádá se o tři specifické kvality od tří védských božstev:

- ◇ **Agni (Oheň):** Dodává tejas – vnitřní zápal, energii a schopnost transformace (vypálit nevědomost).

- ◇ **Indra (Vládce smyslů):** Dodává *indriyam* – kontrolu nad smysly a schopnost vnímat jemné pravdy.
- ◇ **Sūrya (Slunce):** Dodává *bhrājas* – vnější jas a autoritu, kterou Šankara později osvítl celou Indii.

Klíčové slovo Medhá:

Na rozdíl od pouhé inteligence (*buddhi*) je *medhá* schopnost uchovat poznání a hluboce mu porozumět. Šankara byl známý svou fenomenální pamětí (podle tradice slyšel text jednou a hned ho uměl). Tato scéna nám dává spirituální vysvětlení jeho geniality – byla "vymodlená" a pěstovaná těmito *mantrami* od dětství.

- https://en.wikipedia.org/wiki/Medha_S%C5%ABktam

2.5 Āśvalāyana gṛhyasūtra 1.21.4 (6:27) ***

यत्ते अग्ने तेजस्तेनाहं तेजस्वी भूयासं यत्ते अग्ने वर्चस्तेनाहं वर्चस्वी भूयासं यत्ते अग्ने
हरस्तेनाहं हरस्वी भूयासम्

yatte agne tejastenāhaṃ tejasvī bhūyāsaṃ yatte agne varcastenāhaṃ varcasvī
bhūyāsaṃ yatte agne harastenāhaṃ harasvī bhūyāsam

Ó Agni, onen jas (tejas), který máš Ty, kéž skrze něj i já získám jas.

Ó Agni, onen lesk (varcas), který máš Ty, kéž skrze něj i já získám lesk.

Ó Agni, onu energii/zář (haras), kterou máš Ty, kéž skrze ni i já získám zář.

Tento text pochází z *Taittirija Áranjaky* (součást Černého *Jadžurvědy*) a je to modlitba k *Agnimu* (posvátnému ohni).

V *nambudiriských* rodinách byl rituál u ohně srdcem domova. Tato mantra se recituje při přiřkládání dřívek (*Samidh*) do ohně. Každé dřívko představuje ochotu "zapálit" svůj vlastní život pro hledání Pravdy.

3. Poslední dny Šankarova otce

Šankarův otec cítí, že jeho dny jsou sečteny, ale ví, že vše, co měl vykonat, bylo dokončeno a připravuje se na vědomý odchod (*Ichá-mrityu*).

3.1 Bhagavad Gíta - Umění odcházení 8.12-16 (6:58) ***

Nyní zazní 4 sloky z Gíty, z kapitoly 8, která se jmenuje Akṣara Brahma Yoga a pojednává o tom, jak dosáhnout Nejvyššího v okamžiku smrti.

3.1.1 Bhagavad Gíta 8.12 - jogická příprava ***

सर्वद्वाराणि संयम्य मनो हृदि निरुध्य च ।

मूर्ध्याधायात्मनः प्राणमास्थितो योगधारणाम् ॥ 12॥

(sarva-dvārāṇi sanyamya mano hṛidi nirudhya cha)

mūrdhnyādhāyātmanah prāṇam āsthito yoga-dhāraṇām

Když člověk uzavře všechny brány svých smyslů, uvězní mysl ve svém srdci, životní dech (prāṇa) soustředí v temeni hlavy a plně se ukotví v yogovém soustředění...

3.1.2 Bhagavad Gíta 8.14 - Snadná cesta skrze oddanost ***

अनन्यचेताः सततं यो मां स्मरति नित्यशः ।

तस्याहं सुलभः पार्थ नित्ययुक्तस्य योगिनः ॥ 14॥

ananya-chetāḥ satataṁ yo mām smarati nityaśhaḥ

tasyāhaṁ sulabhaḥ pārtha nitya-yuktasya yoginaḥ

Pro toho, kdo na Mne neustále myslí s nerozdělenou myslí a je Mi navždy oddán, pro takového yogína jsem, ó Arjuno, snadno dosažitelný.

3.1.3 Bhagavad Gíta 8.15 - Konec utrpení ***

मामुपेत्य पुनर्जन्म दुःखालयमशाश्वतम् ।

नाप्नुवन्ति महात्मानः संसिद्धिं परमां गताः ॥ 15॥

mām upetya punar janma duḥkhālayam aśhāśhvataṁ

nāpnuvanti mahātmānaḥ sansiddhiṁ paramāṁ gatāḥ

Ti, kdo ke Mně dospěli a dosáhli nejvyšší dokonalosti, se již znovu nerodí v tomto pomíjivém světě, který je jen příbytkem utrpení (duḥkhālayam).

3.1.4 Bhagavad Gíta 8.16 - Překonání všech světů ***

आब्रह्मभुवनाल्लोकाः पुनरावर्तिनोऽर्जुन ।

मामुपेत्य तु कौन्तेय पुनर्जन्म न विद्यते ॥ 16॥

ā-brahma-bhuvanāl lokāḥ punar āvartino 'rjuna

mām upetya tu kaunteya punar janma na vidyate

Všechny světy v tomto stvoření, od světa Brahmova dolů, podléhají neustálému návratu (znovuzrození), ó Arjuno. Ale ten, kdo dosáhne Mne, synu Kuntí, ten už se znovu nerodí.

- [101. Bhagavad Gita | Chapter 8 Verses 11-14 | Swami Sarvapriyananda \(YouTube\)](#)
- [102. Bhagavad Gita | Chapter 8 Verses 15-20 | Swami Sarvapriyananda \(YouTube\)](#)

3.2 Rozhovor s přítelem a Jaiminīya Sāmagāna (7:44)

Šankarův otec Śivaguru se vrátil od řeky a baví se s přítelem o tom, že vše bylo vykonáno. V pozadí rozhovoru slyšíme vzácnou formu zpěvu *Sāmavédy* zvanou *Jaiminīya*. Tento styl je unikátní pro komunitu *nambudiriských bráhmanů* v Kérale a je považován za jednu z **nejstarších nepřerušovaných hudebních tradic lidstva**.

Použití tohoto specifického zpěvu podtrhuje autentičnost filmu – Šankara se narodil právě do tohoto zvukového prostředí. Zatímco dialog řeší odevzdání plodů života Bohu, *Jaiminīya Sāmagāna* svou archaickou a meditační strukturou symbolizuje přechod z pozemského konání do stavu absolutního klidu a jednoty (*Brahman*).“

Co je to Jaiminīya Sāmagāna?

Sāmavéda je „Védou melodií“. Zatímco *Rigvéda* se recituje víceméně rytmicky s pár tóny, *Sāmavéda* je skutečný zpěv, který položil základy indické klasické hudbě.

Existují tři hlavní dochované větve (*śákhas*) *Sāmavédy*:

- ◇ *Kauthuma*: Nejrozšířenější (zejména v severní Indii a Tamilnádu).
- ◇ *Rāṇāyanīya*: Vyskytuje se v Maháráštre a Karnátace.
- ◇ *Jaiminīya*: Nejvzácnější a nejstarobylější. Přežívá téměř výhradně v úzkých komunitách *nambudiriských bráhmanů* v Kérale.

Extrémní vzácnost:

Styl *Jaiminīya* byl po staletí střežen jako tajné rodinné dědictví v Kérole. Je zvukově mnohem složitější, používá specifické nosové rezonance a vibrata, která zní téměř „mimozemsky“ ve srovnání s běžným indickým zpěvem.

Historická věrnost:

Jelikož se Šankara narodil jako *nambudiriský bráhman*, zvuk *Jaiminīya* zpěvu je přesně to, co by v jeho domě reálně znělo. Iyer nechtěl „nějakou“ hudbu, chtěl tu konkrétní vibraci, která Šankaru formovala.

Symbolika scény:

Sámavéda je v tradici spojována s *Ánandou* (blažeností) a s nejvyšším stavem vědomí. Zatímco otec mluví o tom, že „vše je hotovo“ a odevzdává se Bohu, v pozadí zní tento zpěv jako zvukový doprovod duše, která se odpoutává od těla a splývá s vesmírem.

Znalci říkají, že *nambudiriská Jaiminīya* je tak náročná, že se ji *bráhmani* učí v temných místnostech, aby se plně soustředili na vibrace zvuku v těle, nikoliv na zrakové podněty. To, že to Iyer nechal v pozadí jako „nezřetelný“ zpěv, je geniální – působí to jako vibrace samotného prostoru domu, nikoliv jako puštěná deska.

3.3 Vedasāra Śiva Stotram – sloka 5

Vedasāra Śiva Stotram (Hymnus na Šivu, který je esencí *Véd*) - autorem je Šankara. Skládá se z 10 slok . Popisuje Šivu jako esenci (*sāra*) *Véd* – formu i beztvarou Absolutní Pravdu (*Brahman*).

To, že zaznívá právě teď, je symbolické – Šivaguru se modlí k Šivovi a jeho syn Šankara je považován za inkarnaci Šivy, který přišel obnovit podstatu *Véd*.

Tato sloka je čistá *Advaita*. Šiva zde není popisován jako modrý bůh s trojzubcem, ale jako *Nirākāra* (Bezettvarý princip) a *Parātmā* (Nejvyšší duše). Je to přesně to učení, které bude Šankara později šířit – že Bůh nemá formu, ale je čistým Vědomím.

Ve filmu zazní jen sloka 5, rozdělená na dvě části:

3.3.1 Sloka 5a (8:11)

परात्मानमेकं जगद्धीजमाद्यं
निरीहं निराकारमोङ्कारवेद्यम् ।

Parātmānam ekaṃ jagad-bījam ādyam
Nirīhaṃ nirākāram omkāra-vedyam |

Uctívám toho Pána, který je jediným Nejvyšším Já,
prvotním semínkem celého vesmíru,
bez tužeb a bez tvaru,
poznatelným pouze skrze Óm.

Parātmānam = Nejvyšší Já / Nejvyšší Duši (akuzativ); **Ekam** = Jediné / Jedno (bez druhého); **Jagad-bījam** = Semínko světa (**Jagat** = svět/vesmír, **Bījam** = semeno/příčina); **Ādyam** = Prvotní / Počáteční; **Nirīham** = Bez touhy / Bez pohnutek / Nečinné; **Nirākāram** = Bez tvaru / Beztvaré (**Nir** = bez, **Ākāra** = forma); **Omkāra-vedyam** = Poznatelné skrze slabiku **Óm** (**Vedyam** = to, co má být poznáno); **Yato** (**Yataḥ**) = Z něhož / Odkud.

3.3.2 Sloka 5b (9:44)

यतो जायते पाल्यते येन विश्वं
तमीशं भजे लीयते यत्र विश्वम् ॥ ५ ॥

Yato jāyate pālyate yena viśvaṃ
Tam īśaṃ bhaje līyate yatra viśvam ||

Toho, z něhož se vesmír rodí,
Jímž je udržován, a v Němž se nakonec opět rozplývá.“

Jāyate = Se rodí / Vzniká; **Pālyate** = Je udržováno / Chráněno; **Yena** = Jímž / Kým (instrumentál); **Viśvaṃ** = Vesmír / Celý svět; **Tam** = Toho (odkazuje na **Īśam**); **Īśam** = Pána / Vládce (**Íša**); **Bhaje** = Uctívám / Klaním se; **Līyate** = Se rozplývá / Zaniká / Vrací se zpět; **Yatra** = V němž / Kde;

- <https://shlokam.org/shloka/vedasara-shiva-stava-88am.htm> (celý text)
- <https://www.youtube.com/watch?v=4cd20Ig5GWg> (zpěv)

3.4 Íša Upaniṣad – sloka 17a (10:11)

Je to velmi silná mantra o smrti a pomíjivosti těla, kterou *bráhmíni* recitují, když se blíží konec života. Tento verš krásně ilustruje Šivaguruovo odevzdání se a pochopení, že smrt těla není koncem bytí.

वायुरनिलममृतमथेदं भस्मांतं शरीरम् .

Vāyur anilam amṛtam athedam bhasmāntaṃ śarīram |

*Kéž můj životní dech odejde do všeprostupující a nesmrtelné Prány,
a toto tělo nechť je spáleno na popel.*

Vāyuh / **Anilaḥ** = Vzduch / Dech (životní síla - Prána); **Amṛtam** = Nesmrtelný; **Atha** = Nyní / Pak / Vskutku; **Idam** = Toto; **Bhasmāntaṃ** = Končící v popelu (*Bhasma* = popel, *antaṃ* = konec); **Śarīram** = Tělo;

- <https://scriptures.redzambala.com/upanishad/isha-upanishad-isopanisad-english-sanskrit.html#17>

3.5 Otec si představuje Šankarův rituál Upanayana (10:48)

Upanayana je jeden z nejdůležitějších rituálů v životě *bráhmana*. Slovo *Upanayana* doslova znamená „uvedení“ nebo „přivedení blízko“ (k mistrovi, k poznání, k *Védám*).

Je to rituál přechodu, kterým chlapec (obvykle ve věku 7–8 let, u Šankary to bylo dříve, v 5 letech) opouští dětství a vstupuje do fáze *Brahmačárína* (studenta *Véd*). Tímto obřadem se stává *Dvidža* – „dvakrát zrozeným“. První zrození je fyzické (od matky), toto druhé je duchovní (skrze *Gáyatrí mantru* a učitele).

3 fáze rituálu:

3.5.1 *Brahmopadéša* (poučení o *Brahman* - předání mantry)

Otec (nebo Guru) šeptá chlapci do pravého ucha *Gáyatrí Mantru*. Je to poprvé v životě, kdy ji chlapec slyší a smí ji vyslovit.

Otec zde předává duchovní oheň synovi a stává se jeho prvním *Guruem*. Od této chvíle je chlapec oprávněn recitovat *Védy* a provádět rituály.

Symbolika ve filmu: To, že si to Šivaguru jen představuje, ukazuje jeho největší životní bolest – ví, že jako otec nesplní svou nejdůležitější povinnost (iniciovat syna).

3.5.2 *Jadžnopavíta* (Posvátná šňůra)

Součástí rituálu (to ve filmu není), je navlečení posvátné šňůry přes levé rameno pod pravou paži. Skládá se ze tří vláken, která symbolizují:

- ◇ Tři dluhy (bohům, předkům, učitelům).

- ◇ Tři *guny* (*satva, radžas, tamas*).
- ◇ Tři stavy vědomí (bdění, snění, hluboký spánek).

3.5.3 *Bhikšácharana* (Nácvik žebroty)

Ihned po zasvěcení se z chlapce stává žebrák (*Bhikšu*). Jeho ego musí být zlomeno. Už nevlastní nic, ani jídlo. Je závislý na společnosti, která ho živí, aby on mohl studovat a udržovat moudrost.

Tradice velí, že o první almužnu musí chlapec požádat svou vlastní matku:

Bhavati bhikšám déhi.

Paní, prosím, dej mi almužnu.

Je to symbolické – matka mu dává jídlo s láskou a bez odmítnutí, čímž začíná jeho cestu spoléhání se na svět. Pro matku je to těžký moment – její malý syn jí najednou říká „Paní“ (*Bhavati*) a stojí před ní jako mnich, ne jako dítě.

- <https://en.wikipedia.org/wiki/Upanayana>

3.6 *Ākāśāt patitaṃ toyam* (12:55)

Tento citát je součástí *Mahā-subhāṣita-saṃgraha*, což je kompendium sanskrtských aforismů (*subhāṣita*) shromážděných z různých zdrojů. *Subhāṣita* je žánr sanskrtské literatury, který odhaluje rozsáhlé a bohaté kulturní dědictví starověké Indie. Tento aforismus má pořadové číslo 4289:

आकाशात् पतितं तोयं यथा गच्छति सागरम् ।

सर्वदेवनमस्कारः केशवं प्रतिगच्छति ॥

*ākāśāt patitaṃ toyam yathā gacchati sāgaram |
sarva deva namaskāraḥ keśavaṃ pratigacchati ||*

*Jako voda, která padá z nebes a vtéká do moří,
tak uctívání všech Bohů dospěje k Nejvyššímu (keśavaṃ)*

ākāśāt – z nebe/vesmíru; *patitaṃ* – padlý/spadlý; *toyam* – voda; *yathā* – stejně jako; *gacchati* – jde/dosahuje; *sāgaram* – do oceánu; *sarva* – všichni; *deva* – bohové/božstva; *namaskāraḥ* – pozdravy/poklony; *keśavaṃ* – Keshava/Krishna/Vishnu; *pratigacchati* – dosahuje/směřuje.

Tento text učí otec malého Šankaru těsně před svou smrtí. Je to klíč k celému filmu. Tato mantra zazní ve filmu několikrát. Film tím říká: Celý život je jen cesta vody (duše) zpět do oceánu (Boha).

- https://archive.org/details/MahaasubhaasitasamgrahaVol1-8/Mahaasubhaasitasamgraha_Vol_3/page/n27/mode/1up
- <https://shlokam.org/akasatpatitam/>
- <https://www.wisdomlib.org/sanskrit/quote/mss/subhashita-4289>

3.7 Otec umírá a Šankara se spřátelí se Smrtí (13:20)

Šankarův otec zemřel. Smrt (*Mṛtyu*) přichází jako chlapec (což je v indické mytologii časté zobrazení, např. v příběhu o Načikétovi), aby Šankaru zbavila strachu.

Podle legendy měli Šankarovi rodiče na výběr: buď hloupého syna, který bude žít dlouho, nebo geniálního syna, který zemře mladý. Vybrali si génia. Proto "Smrt" kráčí s Šankarou od dětství – ví, že má málo času (podle tradice měl zemřít v 8, pak v 16, nakonec žil do 32 let).

3.8 Předání stébel trávy Kuša (14:24)

Tráva Kuša (*Darbha*) je speciální druh trávy (*Desmostachya bipinnata*), která je v hinduismu považována za posvátnou a očišťující. Věří se, že:

- ◇ Vede duchovní energii (používá se jako "vodič").
- ◇ Chrání před negativními vlivy během rituálů.
- ◇ Je nezbytná při všech obřadech týkajících se bohů (*Dévů*) a předků (*Pitrů*).

Co znamená "Předání autority"? V okamžiku smrti otce přechází role Hlavy rodiny (duchovní i materiální) na nejstaršího syna. V sanskrtu se tomu říká *Adhikára* (oprávnění/kvalifikace).

- ◇ Role *Karty* (Vykonavatele): Syn se tímto aktem stává *Kartou* – hlavním vykonavatelem pohřebních rituálů (*Antyesti*). Bez syna by duše otce nemohla klidně odejít do světa předků.
- ◇ Přijetí závazku (*Sankalpa*): Přijetím trávy Kuša do ruky Šankara rituálně slibuje: "Beru na sebe tíhu této povinnosti. Postarám se o otcovu duši a o rodinu."

Šankara je ještě malý chlapec. Běžně by takto náročné rituály (spojené se smrtí a nečistotou) dělat neměl. Tráva Kuša zde funguje jako ochranný štít a rituální "zmocnění". Když ji drží, je rituálně čistý a silný jako dospělý muž, aby mohl zapálit pohřební hranici a vést obřady. Je to moment, kdy mu "končí dětství" a začíná dospělá zodpovědnost vůči předkům (*Pitru Rina*).

4. Šankara se stává Brahmačárinem (14:38)

Hoří pohřební hranice a Šankara odchází v doprovodu Gurua na obřad Upanayana (zasvěcení do Brahmačárji).

- <https://en.wikipedia.org/wiki/Brahmacharya>

4.1 Bhāgavata Purāṇa (Śrīmad Bhāgavatam) 2.5.3 (15:14)

सर्वं ह्येतद्भवान्वेद भूतभव्यभवत्प्रभुः ।

करामलकवद्विश्वं विज्ञानावसितं तव ॥ ३ ॥

sarvaṁ hy etad bhavān veda

bhūta-bhavya-bhavat-prabhuḥ

karāmalaka-vad viśvaṁ

vijñānāvasitaṁ tava

Ty vskutku znáš vše, co jest

ó Vládce minulosti, přítomnosti i budoucnosti

Vesmír leží na tvé dlani jako malý plod amalaka

tvým poznáním dokonale objatý

sarvam — all and everything; **hi** — certainly; **etat** — this; **bhavān** — your good self; **veda** — know; **bhūta** — all that is created or born; **bhavya** — all that will be created or born; **bhavat** — all that is being created; **prabhuḥ** — you, the master of everything; **kara-āmalaka-vat** — just like a walnut within your grip; **viśvam** — the universe; **vijñāna-avasitam** — within your knowledge scientifically; **tava** — your.

- <https://www.wisdomlib.org/hinduism/book/bhagavata-purana-sanskrit/d/doc1241139.html>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Bhagavata_Purana

Spojení *karāmalaka* (*amalaka* v ruce) je slavný sanskrtský idiom. Znamená to mít nad něčím absolutní kontrolu a dokonalý přehled.

Když držíš malou kuličku angreštu na otevřené dlani, vidíš ji celou, ze všech stran, nic není skryto a můžeš ji kdykoliv sevřít. Přesně tak text vyjadřuje, že „svět spočívá na Jeho ramenou“ – tedy že celý vesmír je pro Něj malichernou, snadno uchopitelnou a zcela poznanou věcí.

4.2 Šankara se sprátelí se Moudrostí (15:31)

K Šankarovi přichází Moudrost v podobě malého chlapce, který se při obřadu posadí poblíž Šankary a sleduje jeho zasvěcení. *Guru* (nyní *doopravdy*) učí Šankaru recitovat *Gájatří Mantru*.

Šankara byl *eka-śruta-dhara* (ten, kdo si pamatuje vše po jediném slyšení). Moudrost je jeho přirozeností a od této chvíle je ve filmu (spolu se *Smrtí*) jeho trvalým soputníkem.

4.3 Moudrost a Smrt se přidávají k Šankarovi (17:47)

Tato scéna je symbolická. Šankara zve do svého života Moudrost - *Prajñānaśarmā* (studium *Véd*) i Smrt - *Mṛtyu* (asketismus, popření ega, konečnost těla), představuje je matce jako své kamarády, kteří s ním budou bydlet. Pro jeho matku je to těžké – vidí v tom jen další "kamarády", ale ve skutečnosti si Šankara do domu zve síly, které ho nakonec odvedou od rodinného života k mnišství.

4.4 Podobenství o dvou ptácích (18:41)

Mundaka Upaniṣad (3.1.1) (a také *Rgvéd* (1.164.20) a *Švétaśvatara Upaniṣad* (4.6)):

द्वा सुपर्णा सयुजा सखाया समानं वृक्षं परिषस्वजाते ।

तयोरन्यः पिप्पलं स्वाद्वत्त्यनश्नन्नन्यो अभिचाकशीति ॥ १ ॥

dvā suparṇā sayujā sakhāyā samānaṃ vṛkṣaṃ pariśasvajāte

tayoraṇyaḥ pippalaṃ svādvatṭyanaśnannanyo abhicākaśīti.

„Dva ptáci, nerozluční přátelé, prodlévají na stejném stromě. Jeden z nich jí sladké plody (fíky), zatímco druhý nejí a pouze tiše přihlíží.“

Strom: Představuje tělo nebo materiální svět (*prakṛti*).

Pták, který jí: Symbolizuje individuální duši (*Jiva*), která prožívá radosti a strasti světa.

Pták, který přihlíží: Představuje Nejvyšší Duši či čisté vědomí (*Atman / Paramatman*), které zůstává neustranným pozorovatelem.

Swami Sarvapriyananda:

- [What Do the Two Birds in the Upanishads Really Symbolize?](#)
- [Mundaka Upanishad | Mantras 3.1.1 – 2](#) (celé video)
- <https://cdn.vivekavani.com/wp-content/uploads/2021/05/Mundaka-Upanishad-3.1.1.m4a> (jen část, jen audio)

Shankarův komentář:

- <https://www.wisdomlib.org/hinduism/book/mundaka-upanishad-shankara-bhashya/d/doc145122.html>

Další:

- <https://vivekavani.com/muu3c1v1/>
- <https://www.wisdomlib.org/hinduism/book/rig-veda-english-translation/d/doc830763.html>
- <https://youtu.be/LwLxFAPqyd4?si=rYR0GI-WEeAk17aM>

4.5 Šankarova védská škola (19:33)

Scéna: Védská škola (*gurukulam*), učitel recituje a žáci po něm opakují. Ve védských školách se tradičně začíná výukou *Raghuvaṃśa*.

Raghuvaṃśa (v překladu „Rod Raghua“) je slavný sanskrtský epos (*mahakavya*), jehož autorem je nejvýznamnější staroindický básník a dramatik Kálidása. Dílo pravděpodobně vzniklo v 5. století n. l. a je považováno za jeden z pěti nejvýznamnějších eposů sanskrtské literatury.

- <https://en.wikipedia.org/wiki/Raghuva%E1%B9%83%C5%9Ba>

To, co slyšíme, jsou dva různé verše z prvního zpěvu tohoto díla.

4.5.1 *Raghuvaṃśa* - sloka 1.1 (19:33)

Modlitba k Šivovi a Párvatí:

वागर्थाविव संपृक्तौ वागर्थप्रतिपत्तये।

जगतः पितरौ वन्दे पार्वतीपरमेश्वरौ ॥ १-१

vāgarthāviva saṁprktau vāgarthapratipattaye |
jagataḥ pitarau vande pārvatīparameśvarau || 1-1

"Klaním se Párvatí a Paramešvarovi (Šivovi), rodičům vesmíru, kteří jsou
neoddělitelně spojeni jako slovo (vāk) a jeho význam (artha), abych dosáhl
správného pochopení slova a jeho významu

4.5.2 Raghuvamśa - sloka 1.56 (19:55)

Setkání krále s mudrcem Vasišthou a jeho ženou Arundhatí. Verš popisuje krále Dilípu, jak po vykonání večerních rituálů přichází do ášramu za mudrcem Vasišthou:

विधेः सायन्तनस्यान्ते स ददर्श तपोनिधिम्।
अन्वासितमरुन्धत्या स्वाहयेव हविर्भुजम् ॥ १-५६

vidheḥ sāyantanasyānte sa dadarśa taponidhim |
anvāsitamārundhatyā svāhayeva havirbhujam || 1-56

Vidheḥ sāyantanasyānte: Na konci (ānte) večerních (sāyantanasyā)
rituálů/předpisů (vidheḥ).

sa dadarśa taponidhim: On [král Dilípa] spatřil (dadarśa) pokladnici askeze
(taponidhim — označení pro mudrce Vasišthu).

anvāsitamārundhatyā: Sedícího po boku Arundhatí (své manželky).

svāhayeva havirbhujam: Jako bůh ohně (havirbhujam — "požírač obětí"),
doprovázený Svāhou (manželkou boha ohně).

Ve škole recitují tento druhý verš proto, že Vasištha a Arundhatí jsou mytologickým předobrazem dokonalého páru učitelů. Studenti se tak učí úctě k Guruovi.

Poznámka: V pozadí žák cvičí Pozdrav Slunci.

- https://sanskritdocuments.org/sites/giirvaani/giirvaani/rv/sargas/01_rv.htm

4.5.3 Šakara přijde pozdě do školy a přivede s sebou Smrt a Moudrost (20:27)

Šankara s Moudrostí a Smrtí příběhnou pozdě do školy a klaní se učiteli. Šankara mu představuje svoje kamaráfy Moudrost a Smrt. Tato scéna je skvělá v tom, že ukazuje kontrast mezi běžným vnímáním světa (Učitel) a tím mystickým (Šankara). Učitel si myslí, že jde o chlapce s divnými jmény, zatímco Šankara (a oni sami) ví, že jsou to skutečné principy.

4.5.4 Smrt recituje sloku z *Bhagavad Gíty* (9.11) (21:19)

अवजानन्ति मां मूढा मानुषीं तनुमाश्रितम् ।

परं भावमजानन्तो मम भूतमहेश्वरम् ॥ 11 ॥

*avajānanti māṃ mūḍhā
mānuṣīm tanumāśritam
paraṃ bhāvamajānanto
mama bhūtamahēśvaram*

*Fools disregard Me when I dwell in human form;
they know not My Higher being as the Great Lord of all beings.*

avajānanti—disregard; *mām*—Me; *mūḍhāḥ*—dim-witted; *mānuṣhīm*—human; *tanum*—form; *āśhritam*—take on; *param*—divine; *bhāvam*—personality; *ajānantaḥ*—not knowing; *mama*—My; *bhūta*—all beings; *mahā-iśhvaram*—the Supreme Lord

- [108. Bhagavad Gita | Chapter 9 Verses 9-13 | Swami Sarvapriyananda](#) (promluva)
- <https://vivekavani.com/b9v11/> (text)
- [Audio](#) (recitace)

4.6 Příběh o chudé ženě a plodu *amalaka* (21:27)

Scéna: dům chudé ženy, kam za chvíli přijde Šankara žádat o almužnu.

4.6.1 *Bhāgavata Purāṇa* 1.1.3 - *Nigama-kalpa-taror* (21:27)

निगमकल्पतरुर्गलितं फलं ।

शुकमुखाद् अमृतद्रवसंयुतम् ।

पिबत भागवतं रसमालयं ।

मुहुरहो रसिका भुवि भावुकाः ॥ ३ ॥

*nigamakalpatarorgalitaṃ phalaṃ |
śukamukhād amṛtadravasamyutam |
pibata bhāgavataṃ rasamālayaṃ |
muhuraho rasikā bhuvi bhāvukāḥ || 3 ||*

Ó vy, kdo máte cit a vkus, vy znalci duchovních chutí, pijte neustále tento
Bhágavatam.

Je to zralé ovoce stromu přání veškerého védského poznání.

Sklouzlo dolů a zsládló dotekem úst Šukadévy Gósvámího.

*Ačkoliv je jeho nektarová šťáva již sama o sobě dokonalá, i osvobozené duše ji
touží stále znovu vychutnávat.*

V tomto verši autor (Vjásadéva) přirovnává *Šrímad Bhágavatam* (*Bhāgavata Purāṇu*) ke zralému, šťavnatému ovoci. Zde jsou čtyři klíčové body:

Nigama-kalpa-taru (Strom přání Véd)

Védy jsou přirovnávány ke stromu přání (*kalpataru*), protože obsahují návody pro všechny aspekty života – od hmotného blahobytu přes morální povinnosti až po osvobození.

- ◇ Strom se však skládá z mnoha částí: kořenů, kůry, větví a listů. Tyto části mohou být suché nebo těžko stravitelné (složitá rituální pravidla, oběti, askeze).
- ◇ *Bhágavatam* je označen za ovoce (*phalam*). To znamená, že je to esence, to nejlepší a nejchutnější, co strom nabízí. Nemusíte jíst "kůru" (složitá pravidla), stačí přijmout sladkou podstatu.

Galitam Phalam (Plně dozrálé ovoce)

Slovo *galitam* naznačuje, že ovoce je tak zralé, že samo přirozeně spadlo na zem. Není to nezralé ovoce, které byste museli násilím trhat. Je plné šťávy (*rasa*) a nemá žádnou tvrdou slupku ani pecky – je to čistá duchovní podstata připravená k okamžité konzumaci.

Šuka Mukhát (Z úst papouška / Šukadévy)

Zde je nádherná slovní hříčka. *Šuka* v sanskrtu znamená papoušek, ale je to také jméno světce Šukadévy Gósvámího, syna Vjásadévy a vypravěče *Šrímad Bhágavatam*.

- ◇ Přírodní metafora: O papoušcích je známo, že klovou jen do toho nejsladšího ovoce na stromě. Pokud najdete ovoce naklované od papouška, máte jistotu, že je sladké. Dotekem jeho zobáku ovoce ještě více zsládne.
- ◇ Duchovní význam: Védské poznání je samo o sobě dokonalé. Když je však předneseno (dotčeno ústy) čistým oddaným a realizovaným mistrem, jako je Šukadéva, stává se pro posluchače ještě sladším a přístupnějším než pouhé suché studium.

Muhur Aho Rasiká (Výzva pro znalce)

Autor oslovuje posluchače jako raisiky – ty, kteří rozumí rasám (emocím, chutím).

- ◇ Text není určen pro ty, kdo hledají jen suchou logiku, ale pro ty, kdo chtějí prožít hluboký citový vztah s Absolutnem.
- ◇ Výzva zní „pijte“ (*pibata*), nikoliv „čtěte“ nebo „studujte“. To naznačuje, že tento proces má být požitkem, nikoliv pracnou povinností.

Tato sloka nám říká, že Šrímad Bhágavatam není jen kniha zákonů nebo historie. Je to destilovaná esence tisíciletého poznání, která se zaměřuje na lásku a oddanost (*bhakti*), a je tak sladká, že ji chtějí „pít“ i ti, kteří už dosáhli osvobození a nic hmotného nepotřebují.

- <https://www.wisdomlib.org/hinduism/book/bhagavata-purana-sanskrit/d/doc1240157.html>
- <https://en.wikipedia.org/wiki/Shuka>

4.6.2 Kanakadhārā Stotram (Hymnus zlatého deště) (22:32)

Kanakadhārā Stotram je jeden z nejpůsobivějších a neznámějších hymnů, které Ádi Šankaráčárja složil. Je věnován bohyni Lakšmí, bohyni hojnosti a prosperity.

Traduje se, že mladý Šankara jako chudý student (*brahmačárí*) šel žádat o almužnu do domu jedné velmi chudé ženy.

Chudoba té ženy není způsobena leností, ale tím, že její manžel přehnaně dodržoval zásadu *Aparigraha* (nehromadění majetku). Žena neměla nic, co by mu mohla dát, kromě jednoho jediného plodu *amalaka* (indický angrešt). Přestože byla v hluboké bídě, s láskou mu tento poslední kus jídla věnovala.

Šankara byl pohnut její oddaností a začal spontánně skládat tento hymnus k bohyni Lakšmí. Bohyně se mu zjevila, ale zpočátku odmítla ženě pomoci s tím, že její osud je v tomto životě určen minulou *karmou* chudoby. Šankara však argumentoval, že její současný čin – darování posledního jídla – smazal veškerou negativní *karmu*. Lakšmí pak na dům oné ženy seslala déšť zlatých plodů *amalaka*. Odtud pochází název: *Kanaka* (zlato) a *Dhārā* (proud/déšť).

Ve filmu zazní jen Verš 1:

अङ्गं हरेः पुलकभूषणमाश्रयन्ती भृङ्गाङ्गनेव मुकुलाभरणं तमालम् ।

अङ्गीकृताखिलविभूतिरपाङ्गलीला माङ्गल्यदास्तु मम मङ्गलदेवतायाः ॥ १ ॥

*aṅgaṃ hareḥ pulakabhūṣaṇam āśrayantī bhṛṅgāṅganeva mukulābharaṇaṃ
tamālam |*

*aṅgīkṛtākṣhila-vibhūtir apāṅgalilā māṅgalyadāstu mama maṅgala-devatāyāḥ ||
1 ||*

„Jako se včelka usazuje na poupattech stromu Tamāla, tak i pohled bohyně

Lakšmí spočívá na těle Hariho (Višnua), které se chvěje blažeností.

Nechť tento její letný pohled, jenž v sobě nese veškerou nádheru a bohatství

světa, přinese štěstí a blaho i mně, neboť ona je ztělesněním veškerého dobra.“

- ◇ **Aṅgaṃ hareḥ:** Tělo Hariho (Višnua). Lakšmí a Višnu jsou nerozlučný pár, ona je jeho energií (šakti).
- ◇ **Bhṛṅgāṅganeva:** Jako „samička včely“. Je to metafora pro její těkající, milující oči, které hledají krásu.
- ◇ **Tamālam:** Strom *Tamāla* má tmavou kůru, což symbolizuje tmavou pleť Pána Višnua (Krišny). Kontrast mezi tmavým stromem a „zlatou“ bohyní (včelkou) je klasickým obrazem indické poezie.
- ◇ **Maṅgala-devatāyāḥ:** Bohyně štěstí. Šankara zde nepoužívá jen jméno Lakšmí, ale zdůrazňuje její vlastnost jako dárkyně všeho příznivého (*maṅgala*).
- https://youtu.be/LXyr_0BswXA?si=-U-OwW4uLHIIZI73 (Celý text)
- <https://youtu.be/3Y1JGvieOBk?si=lgA-C8r5omhl7BVH> (Krásný zpěv - Madhvi Madhukar)

4.6.3 *Bhāgavata Purāṇa* 2.5.3 *Karāmalakavad viśvaṃ* (23:30)

Zní zpěv z *Bhāgavata Purāṇy* (Śrīmad *Bhāgavatam*) 2.5.3, ale trochu pozměněný. Poslední řádek tvoří základní jméno z *Vishnu Sahasranama* (shloka 1).

Vijñāna-bhāsitāṃ sarvaṃ

paśyaty antara-cakṣuṣā

Karāmalakavad viśvaṃ

Bhūta-bhavya-bhavat-prabhuḥ

Vijñāna-bhāsitam sarvaṁ: Vše (sarvaṁ) je prozářeno a zjeveno skrze nejvyšší transcendentální moudrost (vijñāna).

Paśyaty antara-cakṣuṣā: Pán na vše hledí svým „vnitřním okem“ (antara-cakṣuṣā), tedy zrakem, který vidí podstatu, nikoliv jen vnější formu.

Karāmalakavad viśvaṁ: Celý vesmír (viśvaṁ) je pro něj tak jasný a snadno uchopitelný, jako by držel plod amly v dlani (tradiční metafora pro naprostou zřejmost).

Bhūta-bhavya-bhavat-prabhuḥ: On je svrchovaným pánem (Prabhu) všeho, co bylo, co je a co teprve nastane.

Metafora "Amalaka v dlani" (Karatala-Amalaka): Představuje přímé poznání (aparókṣa-džñāna), které je stejně snadné, jasné a bezprostřední, jako držet plod amalaka (indický angrešt) na dlani.

- <https://www.wisdomlib.org/hinduism/book/bhagavata-purana-sanskrit/d/doc1241139.html>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Vishnu_Sahasranama
- https://www.swami-krishnananda.org/vishnu/vishnu_1.html

4.6.4 Ochraňuj své Já odříkáním (Íśá Upaniṣad 1.) (24:16)

Teď přijde Šankara k domu, kde je dlouhá fronta mnichů kteří dostávají almužnu od bohatého muže a jeho ženy. Šankara si od něj odmítne vzít almužnu se slovy: „Tam, odkud jdu, se hromadění jídla považuje za krádež.“ Přijal filozofii chudé ženy z předchozí scény, že mít víc, než potřebuji, je krádež (na přírodě/ostatních).

Mužem to otřese a rozhodne se rozdat jídlo chudým. Jeho ústy zazní citát (tena tyaktena bhuñjīthā - Ochraňuj své Já odříkáním)– část prvního verše z Íśá Upaniṣady:

ईशावास्यमिदं सर्वं यत्किञ्च जगत्यां जगत् ।

तेन त्यक्तेन भुञ्जीथा मा गृधः कस्य स्विद्धनम् ॥ १ ॥

īśāvāsyamidam sarvaṁ yatkiñca jagatyāṁ jagat |

tena tyaktena bhuñjīthā mā ḡrdhaḥ kasya sviddhanam || 1 ||

„Vše toto – cokoliv se hýbe v tomto pohyblivém vesmíru – by mělo být obýváno (zahaleno) Pánem.

Skrze toto odříkání užívej (nebo: ochraňuj své Já). Nelačni po majetku nikoho jiného.“

īśā – Pánem (Vládcem); **vāsyam** – k obývání (k zahalení); **idam** – toto; **sarvam** – vše; **yat kiñca** – cokoliv; **jagat** – svět (individuální vesmír pohybu); **jagatyām** – ve vesmírném dění (v pohybu světa); **tena** – tím; **tyaktena** – zřeknutím se (odříkáním); **bhuñjīthāḥ** – užívej (nebo podle Šankary: ochraňuj); **mā** – ne; **gr̥dhaḥ** – lačni (nebud' chamtivý); **kasyasvit** – kohokoliv (ničí); **dhanam** – majetek

Tento překlad vychází přímo z klasického výkladu Ádi Šankary. Šankara totiž sloveso *bhuñjīthāḥ* (které běžně znamená "užívej") vykládá ve svém komentáři jako "*pālayethāḥ*" (ochraňuj). Logika je taková: Ochraňuj svou duši (Já) před *samsárou* tím, že nebudeš lpět na věcech.

- <https://vivekavani.com/isu1/>

4.7 Příhoda s krokodýlem (*Āpat-Sannyāsa*) (34:05)

Map point [3] ---> [34:05 Příběh s krokodýlem](#)

Šankara se koupe v řece a chytí ho krokodýl. Křičí na matku, že zemře, pokud mu nedovolí stát se mnichem (*Sannyāsin*).

Vysvětlení: Matka nechtěla, aby se stal mnichem, protože by zůstala sama.

Klíčka v právu: Existuje koncept *Āpat-Sannyāsa* (nouzové zasvěcení). Pokud člověk umírá, může se v mysli vzdát světa, aby zemřel jako svatý muž a dosáhl osvobození. Matka, v hrůze, že syna sežere krokodýl, mu dává svolení ("Ať se stane mnichem, hlavně ať žije").

Metafora: Jakmile matka pustí svou připoutanost ("Můj syn"), krokodýl (symbol *Māyi* - světského sevření) Šankaru pustí také. Šankara vylézá z vody jako mnich, znovuzrozený pro duchovní život.

4.8 Divadlo *Kathakali*: Příběh Nachikety (38:52)

Tradiční tanec z Kéraly, zobrazující příběh z *Katha Upanišady* o chlapci jménem Nachiketā.

Nachiketa si od Smrti (Yama) vyžádal tři dary. Třetím bylo poznání tajemství smrti.

Popis příběhu zde:

- <https://upanishads.org.in/stories/a-dialogue-with-the-god-of-death>
- <https://en.wikipedia.org/wiki/Nachiketa>
- [The Story of Nachiketa – Swami Vivekananda](#)

Šaṅkara tento příběh sleduje a vidí v něm svůj vlastní osud – musí čelit smrti a pochopit ji, aby překonal strach.

Celá *Katha Upanishad* je zde:

- <https://vivekavani.com/kau/>. (Jsou tu také komentáře Svámí Vivékánandy).
- <https://shlokam.org/texts/Katha-1-1-8/> (Jsou tu také komentáře od Šankary).

Ve filmu je použito pár veršů:

4.8.1 *Katha Upanishad* 1.1.7 (40:13)

- <https://vivekavani.com/kau1c1v7/>

vaiśvānaraḥ praviśatyatithirbrāhmaṇo gṛhān .

tasyaitāṃ śāntiṃ kurvanti hara vaivasvatodakam .. 7..

Vpravdě jako oheň vstupuje bráhmanský host do domu;

hospodář ho usmiřuje tím, že mu nabídne vodu a místo k sezení. Přines mu tedy vodu, ó králi smrti!

Tato pasáž se vztahuje k příběhu mladého Načikétase, který přišel do příbytku boha smrti (Jamy). Jama však nebyl doma a Načikétas na něj čekal tři dny bez jídla a vody. Když se Jama vrátí, jeho sluhové (nebo manželka) ho tímto veršem varují. Nezdvornost k bráhmanskému hostu (jehož vnitřní askeze a síla pálí jako oheň) by mohla zničit štěstí a zásluhy celého domu, proto je nutné ho okamžitě "usmířit" tradičním rituálem pohoštění (omytím nohou a nabídkou vody).

4.8.2 *Katha Upanishad* 1.1.9 (40:27)

- <https://vivekavani.com/kau1c1v9/>

tisro rātrīryadavātsīrgrhe me-

‘naśnan brahmannatithirnamasyaḥ .

namaste’stu brahman svasti me’stu

tasmātprati trīnvarānvṛṇīṣva .. 9..

*Jama pravil: „Ó bráhmane, buď pozdraven! Jsi ctěný host, a přesto jsi v mém domě dlel tři noci bez jídla.
Proto si nyní, ó bráhmane, zvol tři dary – za každou noc jeden. Nechť se mi vše v dobré obrátí!“*

Tento verš je naprosto klíčový pro celou strukturu Katha Upanišady. Jama (bůh smrti) se zde upřímně omlouvá za závažné porušení *dharmy* (povinnosti pohostinnosti). Zvolání "Nechť se mi vše v dobré obrátí!" je v podstatě prosba, aby na něj nedopadla špatná *karma* za to, že nechal vznešeného hosta hladovět.

Jako odškodné nabízí Načikétasovi tři dary (přání) – jeden za každou noc čekání. Zatímco první dva dary jsou spíše osobní a rituální (Načikétas chce usmířit svého otce a poznat posvátný oheň vedoucí do nebe), třetí dar je ten, na kterém stojí celá filozofie tohoto textu i samotného filmu: Načikétas se zeptá na to, co se stane s člověkem po smrti, čímž Jamu donutí odhalit tajemství *Átmanu*.

4.8.3 Katha Upanishad 1.1.10 (část) (40:45)

(jen tučně vyznačená část, zbytek ponechán kvůli kontextu)

- <https://vivekavani.com/kau1c1v10/>

*śāntasaṃkalpaḥ sumanā yathā syād
vītamanyurgautamo mā'bhi mṛtyo .
tvatprasṛṣṭaṃ mā'bhivadetpratīta
etat trayāṇāṃ prathamam varam vṛṇe .. 10..*

Načikétas pravil: „Ó Smrti, kéž je můj otec Gautama klidné myslí, vlídný a zbavený hněvu vůči mně!

Kéž mě pozná a radostně přivítá, až mě propustíš zpět domů! To volím jako první ze svých tří darů.“

Tento verš krásně ukazuje Načikétasův čistý charakter. Důvodem, proč se vůbec ocitl v říši mrtvých, byl záchvat hněvu jeho otce (Gautamy/Vádžašravasy). Otec pořádal velkou oběť, při které rozdával svůj majetek, ale daroval jen staré a neplodné krávy. Když ho na to bystrý Načikétas upozornil a ptal se: „Komu daruješ mě?“, otec v afektu vyhrkl: „Tebe daruji Smrti!“

Načikétasova první myšlenka u Jamy tedy nepatří jemu samotnému, ale směřuje k usmíření s otcem a jeho klidu v duši. Tím, že si přeje otcův vnitřní mír a odpuštění,

prokazuje obrovskou zralost, úctu (*dharma*) a připravenost na hlubší duchovní učení, které bude následovat.

4.8.4 *Katha Upanishad* 1.1.13 (část) (40:54)

- <https://vivekavani.com/kau1c1v12/>

***sa tvamagniṁ svargyamadhyeṣi mṛtyo
prabrūhi tvaṁ śraddadhānāya mahyam .***

svargalokā amṛtatvaṁ bhajanta

etad dvitīyena vṛṇe vareṇa .. 13..

***„Ó Smrti, ty znáš posvátný oheň, jenž vede do nebeských světů. Vyjev mi
jej, neboť jsem plný víry.***

*Ti, kdož dlejí v nebeském světě, dosahují nesmrtelnosti. To volím jako svůj druhý
dar.“*

Tímto veršem si Načikéetas žádá poznání konkrétního ohňového rituálu (*Agni vidjá*). Je tu ale jeden nesmírně důležitý filozofický háček, který je pro *Advaita Védántu* (a tedy i pro samotného Šankaru) naprosto zásadní:

"Nesmrtelnost" (*amṛtatvam*), o které se mluví v tomto verši, a "nebeský svět" (*svarga*), nejsou konečným osvobozením (*móksou*). Z *védánského* pohledu je pobyt v nebi sice blažený a trvá nepředstavitelně dlouho (proto se mu říká "nesmrtelnost"), ale jakmile se vyčerpá dobrá *karma*, duše se musí znovu narodit.

Vidíme Načikéetasův postupný duchovní vývoj. Nejdříve myslel na usmíření s otcem (1. dar), pak na blažený život v nebi (2. dar), ale to mu stále nebude stačit. To právě, absolutní poznání za hranicemi života a smrti – poznání *Átmanu* a *Brahmanu* – si vyžádá až v onom slavném třetím daru, který položí základ celé *upanišadové* filozofii.

(Mimoходом, Jama bude tímto druhým přáním tak potěšen, že tento posvátný oheň pojmenuje po něm – Načikéetasův oheň.)

4.8.5 *Katha Upanishad* 1.1.20 (41:03)

- <https://vivekavani.com/kau1c1v20/>

yeyaṁ prete vicikitsā manuṣye-

‘stītyeke nāyamastīti caike .

Etadvidyāmanuśiṣṭastvayā’haṁ

varāṇāmeṣa varastrīyaḥ .. 20..

*Načikétas pravil: „Když člověk zemře, vystává tato pochybnost: jedni říkají, že nadále jest, a jiní zase, že již není.
Rád bych to poznal, poučen tebou samotným. To volím jako svůj třetí dar.“*

Tento verš je absolutním těžištěm celé *Katha Upanišady* a vlastně základním kamenem *védánské* filozofie. Načikétas se ptá na to nejhlubší tajemství existence – na povahu samotného Já (*Átmanu*) po zániku fyzického těla.

Bůh smrti *Jama* se však lekne a začne Načikétase od tohoto třetího přání zrazovat. Nabízí mu nezměrné bohatství, dlouhověkost, moc, koně i krásné ženy – jen aby mu toto tajemství nemusel prozradit. Dělá to proto, aby Načikétase otestoval.

Mladý *bráhman* však všechny tyto světské i nebeské svody odmítne s tím, že jsou pomíjivé. Tím prokáže dvě naprosto zásadní kvality každého duchovního hledajícího: *vivéku* (schopnost rozlišovat mezi věčným a pomíjivým) a *vairágju* (odpoutanost od světských potěšení). Právě tyto dvě vlastnosti *Ádi Šankara* o staletí později ustanoví jako nezbytný základ pro každého, kdo chce studovat *Advaita Védántu*.

4.8.6 *Katha Upanishad* 1.1.25 (část) (41:18)

(jen tučně vyznačená část, zbytek ponechán kvůli kontextu)

- <https://vivekavani.com/kau1c1v25/>

*ye ye kāmā durlabhā martyaloke
sarvān kāmāṁśchadataḥ prārthayasva .
imā rāmāḥ sarathāḥ satūryā
na hīdrśā lambhanīyā manuṣyaiḥ .
ābhirmatprattābhiḥ paricārayasva
naciketo maraṇam mā'nuprākṣiḥ .. 25..*

Jakákoliv přání, jichž je ve světě smrtelníků jen stěží dosaženo, vyžádej si podle své libosti.

Zde jsou krásné panny s vozy a hudebními nástroji – takové vpravdě nemohou lidé nikdy získat.

*Nech se jimi obsluhovat, já ti je daruji. **Ó Načikétasi, jen se mě již nevyptávej na smrt!***

Jama nabízí Načikétasovi to, po čem touží drtivá většina lidstva – neomezené smyslové požitky, krásu, bohatství a moc, a to v takové míře, jaká je běžným smrtelníkům

naprosto nedostupná. Záměrně se ho snaží oslnit a odvést jeho pozornost od otázky po podstatě bytí (od onoho třetího přání).

Pro Šankaru a jeho *Advaita Védántu* má tato pasáž obrovský význam. Šankara ve svých komentářích zdůrazňuje, že dokud je lidská mysl připoutána k těmto vnějším lákadlům (*kámám*), není schopna pochopit jemnou a skrytou povahu *Átmanu*. Načikétas však v následujících verších všechny tyto dary chladnokrevně odmítne se slovy, že všechny tyto věci do zítřka pominou a jen vyčerpávají sílu smyslů. Tím prokazuje absolutní odpoutanost (*vairágja*) a stává se ideálním, plně kvalifikovaným žákem, jemuž může být svěřeno to nejvyšší poznání.

4.8.7 *Katha Upanishad* 1.1.21 (41:25)

(jen tučně vyznačená část, zbytek ponechán kvůli kontextu)

- <https://vivekavani.com/kau1c1v21/>

*devairatrāpi vicikitsitaṃ purā
na hi suvijñeyamaṇureṣa dharmah .
anyaṃ varam naciketo vṛñiṣva
mā moparotsīrati mā srjainam .. 21..*

Jama pravil: „O této věci měli kdysi pochybnosti i sami bohové. Není snadné to pochopit, neboť povaha Átmanu je nesmírně jemná.

Zvol si jiný dar, ó Načikétasi! Nenaléhej na mě a zprosti mě tohoto slibu.“

Tato Jamova výmluva je geniální. Říká: „Je to tak složité, že tomu nerozumí ani bohové v nebesích, tak jak bys to mohl pochopit ty, malý chlapče?“

Znamená to, že pravé Já (*Átman*) nelze uchopit běžnými smysly ani hrubým, logickým uvažováním. Naše mysl je zvyklá analyzovat objekty (věci, které vidíme a hmatáme), ale *Átman* je samotný Subjekt – ten, kdo se dívá. K jeho poznání je potřeba extrémně vytříbený, utišený a soustředěný intelekt.

4.8.8 *Katha Upanishad* 1.1.22 (41:28)

(jen tučně vyznačená část, zbytek ponechán kvůli kontextu)

- <https://vivekavani.com/kau1c1v22/>

*devairatrāpi vicikitsitaṃ kila
tvaṃ ca mṛtyo yanna sujñeyamāttha .*

*vaktā cāsyā tvāḍrgaṇyo na labhyo
nānyo varastulya etasya kaścīt .. 22..*

Načikéetas pravil: „Ó Smrti, jestliže i sami bohové měli o této věci pochybnosti a ty jsi prohlásil, že není snadné ji pochopit, pak nelze nalézt jiného učitele, jenž by se ti vyrovnal. A vpravdě se tomuto daru nemůže měřit žádný jiný.“

Tento verš v sobě ukrývá jeden z nejdůležitějších konceptů celé indické duchovní tradice a Advaita Védánty – absolutní nezbytnost pravého, kvalifikovaného *guru*a. Načikéetas uvažuje neuvěřitelně logicky: Pokud je tajemství *Átmanu* tak hluboké a skryté, že z něj jsou zmatení i samotní bohové, nemá smysl ptát se kohokoliv jiného než toho nejvyššího odborníka na pomezí bytí a nebytí – samotného *Jamy*.

Pro *Ádi Šankaru* je tento moment stěžejní. Ve svých komentářích k *Upanišadám* *Šankara* neustále opakuje, že poznání *Brahmanu* (nejvyšší reality) nelze dosáhnout pouhým samostatným studiem textů nebo logickou dedukcí. Je k tomu zapotřebí učitel, který tuto pravdu plně realizoval. Načikéetas zde navíc projevuje *mumukšutvu* – spalující, nezlomnou touhu po osvobození. Uvědomuje si, že propásnout jedinečnou šanci učit se od takového mistra by byla nenapravitelná chyba, a proto všechny ostatní "dary" odsouvá na vedlejší kolej.

4.8.9 Katha Upanishad 1.1.23 (41:33)

- <https://vivekavani.com/kau1c1v23/>

*śatāyusaḥ putrapautrānvr̥ṇiṣvā
bahūnpaśūn hastihiraṇyamaśvān .
bhūmermahadāyatanaṃ vr̥ṇiṣva
svayaṃ ca jīva śarado yāvadicchasi .. 23..*

Jama pravil: „Zvol si syny a vnuky, již se dožijí sta let; zvol si slony, koně, stáda dobytka a zlato.

Zvol si rozlehlé panství na zemi a žij zde tak dlouho, jak si jen budeš přát.“

Poté, co selhala snaha odradit Načikéetase tvrzením, že je učení příliš složité, nasazuje *Jama* ty nejtěžší kalibry světských tužeb. Nabízí rodinu (syny a vnuky), obrovské bohatství (slony, zlato, dobytek), obrovskou moc (území) a dokonce i částečnou nadvládu nad samotným časem (dlouhověkost).

V kontextu Advaita Védánty jde o dokonalou ukázkou toho, co *Upanišady* později nazývají *Préjas* (to, co je příjemné a lákavé), na rozdíl od *Šréjas* (to, co je skutečně dobré a vede k

osvobození). Pro Šankaru je nesmírně důležité ukázat, že ať už je světský život jakkoliv dlouhý, bohatý a úspěšný, je ze své podstaty vždy konečný, a proto nemůže přinést trvalé štěstí. Ten, kdo hledá poznání *Brahmanu*, musí prohlédnout iluzi (*máju*) těchto darů a uvědomit si, že kdesi na konci té stovky let beztak znovu čeká smrt.

4.8.10 *Katha Upanishad* 1.1.27 (41:51)

- <https://vivekavani.com/kau1c1v27/>

*na vittena tarpaṇīyo manuṣyo
lasyāmahe vittamadrākṣma cettvā .
jīviṣyāmo yāvadiśiṣyasi tvaṃ
varastu me varaṇīyaḥ sa eva .. 27..*

*Načikéetas pravil: „Člověk nemůže být nikdy nasycen bohatstvím. Získáme snad bohatství, když už jsme pohlédli do tvé tváře?
A žít budeme beztak jen tak dlouho, dokud ty budeš vládnout. Proto mým zvoleným darem zůstává jedině ten.“*

Tento verš je absolutním vrcholem Načikéetasovy odříkavosti (*vairágja*) a ukazuje jeho brilantní, chladnokrevnou logiku. Načikéetas Jamovi de facto říká: „Proč mi nabízíš majetek a dlouhý život? Vždyť jakmile se člověk setká se Smrtí (tedy s tebou), veškeré bohatství ztrácí smysl, protože si ho nemůže vzít s sebou. A dlouhý život? Ten je stejně jen v tvých rukou a dříve či později ho ukončíš.“

Tato pasáž definuje pravou povahu světských tužeb: hmota nikdy nemůže uspokojit ducha. Šankara učí, že touha po bohatství je jako oheň – čím více do něj přikládáš, tím více hoří. Nikdy nedojde k nasycení (*tarpaṇija*). Načikéetas si uvědomuje, že vše, co má počátek a konec (bohatství, potěšení, dlouhověkost), patří do sféry iluze (*máji*). Jediné, co má skutečnou hodnotu, je věčné, neměnné poznání *Átmanu*. Proto trvá na svém třetím přání.

Tímto Načikéetas složil tu nejtěžší zkoušku. Jama konečně vidí, že má před sebou dokonalého žáka, a svolí k tomu, že mu tajemství smrti a *Átmanu* vyjeví.

4.8.11 *Katha Upanishad* 1.2.9 (42:09)

- <https://vivekavani.com/kau1c2v9/>

*naiṣā tarkeṇa matirāpaneyā
proktānyenaiva sujñānāya preṣṭha .*

*yāṃ tvamāpaḥ satyadhṛtirbatāsi
tvāḍṛṇino bhūyānnaciketah praṣṭā .. 9..*

„Toto poznání, ó nejmilejší, nelze dosáhnout pouhým logickým uvažováním. K pravému porozumění vede jen tehdy, je-li předáno jiným (skutečným učitelem). Ty jsi k němu dospěl, neboť tvé odhodlání v pravdě je vskutku pevné. Kéž bychom měli vždy takové tazatele, jako jsi ty, ó Načikétasi!“

Tento verš je triumfálním okamžikem příběhu. Bůh smrti Jama je naprosto dojat a nadšen Načikétasovým charakterem. Skládá mu tu nejvyšší poklonu, když říká: "Kéž bych měl víc takových žáků, jako jsi ty!"

Z hlediska filozofie *Advaita Védanty* zde zaznívají dva naprosto klíčové principy, na kterých Ádi Šankara staví celé své učení:

- ◇ Omezenost rozumu (*tarka*): Jama jasně říká, že k nejvyšší pravdě se nedá "dopočítat" ani "domyslet". Logika a intelekt pracují s vjemy z tohoto světa, ale *Átman* je za hranicemi myšlenek. Proto pouhé čtení knih nebo filozofování nestačí.
- ◇ Nezbytnost učitele (*guru*): Poznání musí být předáno "jiným" (kvalifikovaným mistrem). Aby plamínek poznání přeskočil, je potřeba živý kontakt mezi realizovaným učitelem a připraveným, pevným žákem (*satjadhṛti*).

Jama tímto veršem oficiálně přijímá Načikétase za svého žáka a otevírá mu bránu k pochopení toho, co se děje s duší po smrti.

5. Šankara se chce stát sannjásinem (cesta za Guruem) (42:28)

Šankara se rozhodne odejít od matky a vyhledat guru Govindapādu. Matka se bojí, že zůstane sama a nikdo ji nepohřbí. Šankara slibuje: "Vrátím se vykonat obřady."

5.1 Úpadek víry a černé rituály (44:53)

Map point [4] ---> [44:50 Hranice Karnátaky a Keraly](#)

Tato scéna má ukázat hrůzu slepé víry (pověry), kdy lidé z nějakého divokého kmene místo pomoci bližnímu raději vykonají rituál, protože se bojí hněvu božstva.

Jazyk použitý pro kmenové obyvatele záměrně odlišný od čistého *sanskrtu*, kterým mluví Šankara.

Zatímco Šankara mluví vznešeně („*Deva Vani*“ – jazyk bohů), tito lidé mluví dialektem (směsice *Apabhramšy*, zkomoleného *sanskrtu* a pravděpodobně *kannadských* slov – režisér byl z Karnátačky), aby se zdůraznila jejich nevzdělanost a pověrčivost.

Slova *Mara* (strom/smrt) a *Devara* (bůh) a *Kallu* (kámen) jsou jasně slyšitelná *drávidská* slova, což potvrzuje, že jde o „jazyk lesa“.

Film ukazuje stav Indie před Šankarou – chaos, pověry a zvrácené tantrické praktiky (lidské oběti), které se vydávaly za náboženství. Šankarova mise byla očistit hinduismus od těchto nánosů.

5.2 *Bhagavadgíta* 11.31 (45:44)

आख्याहि मे को भवानुग्ररूपो

नमोऽस्तु ते देववर प्रसीद ।

विज्ञातुमिच्छामि भवन्तमाद्यं

न हि प्रजानामि तव प्रवृत्तिम् ॥ 31॥

ākhyāhi me ko bhavān ugra-rūpo

namo 'stu te deva-vara prasīda

vijñātum ichchhāmi bhavantam ādyam

na hi prajānāmi tava pravṛittim

Řekni mi, kdo jsi? Ty, jenž máš tak hrozivou podobu.

Klaním se před tebou, ó Nejvyšší sílo. Měj slitování!

Toužím poznat tebe, jenž jsi byl na počátku.

Neboť nevím, co zamýšlíš učinit.

namaḥ astu – klaním se / vzdávám úctu; **te** – tobě; **deva-vara** – ó nejvyšší z bohů / ó bože bohů; **prasīda** – smiluj se / buď milostiv; **vijñātum** – poznat; **ichchhāmi** – toužím / přeji si; **bhavantam** – tebe; **ādyam** – prapůvodního / prvopočátečního; **na** – ne; **hi** – neboť / vskutku; **prajānāmi** – chápu / rozumím; **tava** – tvé; **pravṛittim** – konání / záměr / působení

Tato scéna je z 11. kapitoly Bhagavadgíty, zvané *Višvarúpa daršana jóga* (Jóga vidění vesmírné podoby). Ardžuna před chvílí požádal Kršnu, aby mu ukázal svou skutečnou, božskou formu. Kršna mu vyhověl, ale to, co Ardžuna spatřil, ho naprosto vyděsilo. Nevidí už svého přítele a vozataje, ale vidí nekonečnou, oslepující a děsivou podobu samotného Času (*Kála*), který pohlcuje všechny světy a bytosti.

Ukazuje, že Brahman (nebo zde *Íšvara*) není jen stvořitelem a udržovatelem, ale i neúprosným ničitelem. Ardžunovo ego je tváří v tvář této absolutní a drtivé realitě naprosto roztrženo. Ze strachu a posvátné hrůzy padá na kolena a ptá se po smyslu tohoto děsivého vesmírného divadla. V dalším verši (11.32) mu Kršna odpoví onou slavnou větou: "Jsem Čas, velký ničitel světů..." (což je mimochodem ta samá věta, kterou citoval J. Robert Oppenheimer při testu atomové bomby).

- <https://vivekavani.com/b11v31/> (text)
- https://youtu.be/b60sR_F5wmA?si=13aZwnfBFfyXJrU3 (Svámí Sarvapriyánanda – přednáška)

5.3 Ozvěny buddhismu a džinismu při Šankarově putování (46:14)

Šankara putuje Indií v době, kdy byl velmi rozšířený buddhismus a džinismus. Nyní ve filmu zazní dva zpěvy:

První zpěv – buddhismus:

Buddhaṃ saraṇaṃ gacchāmi. Jedná se o první verš tzv. Tří klenotů (*Trišarana*), což je základní buddhistická modlitba a slib útočiště. Celá zní:

Buddhaṃ saraṇaṃ gacchāmi

Dhammaṃ saraṇaṃ gacchāmi

Saṅghaṃ saraṇaṃ gacchāmi

Utíkám se k Buddhovi

Utíkám se k Dharmě / učení

Utíkám se k Sangze / společenství

Druhý zpěv – džinismus:

Hned vzápětí zaznívá *Namókára mantra* (nebo také *Navkár mantra*), což je vůbec nejdůležitější a nejposvátnější mantra džinismu. V jazyce *prákrít* vzdává úctu pěti druhům duchovních mistrů:

Namo Arihantāṇaṃ

Namo Siddhāṇaṃ

Namo Ayariyaṇaṃ

Klaním se těm, kteří zvítězili nad vnitřními nepřáteli.

Klaním se osvobozeným duším (Siddhům).

Klaním se učitelům

Tato zvuková koláž není ve filmu náhodou. Indie v době Šankary (8. století n. l.) procházela obrovským myšlenkovým kvasem. Na jedné straně stál upadající védský ritualismus a na straně druhé silná šramanská (ne-védská) hnutí – především buddhismus a džinismus. Tyto směry neuznávaly autoritu Véd ani kastovní systém.

Když Šankara putuje hledat svého *guru*a (Góvindapádu), prochází doslova "tržištěm idejí". Režisér nám zvukem říká: Podívejte, toto je svět, do kterého Šankara přichází a se kterým bude brzy filozoficky debatovat. Šankarovým historickým úkolem totiž nebylo jen oživit *Upanišady*, ale obhájit je v intelektuálních diskusích právě s *buddhistickými* a *džinistickými* učenici, což nakonec vedlo k ústupu *buddhismu* z Indie.

5.4 *Mantra Pushpam* (46:38)

Yo 'pām āyatanam veda

āyatanavān bhavati

Ya evam veda

Kdo pozná, kde mají vody svůj domov,

ten sám nalézá domov a oporu.

Tak se stane tomu, kdo toto ví.

Slavný védský hymnus zvaný *Mantra Pushpam*.

Pochází z *Taittiríja Áranjaky* (součást Černé *Jadžurvédy*). Je to hymnus, který se v Indii tradičně recituje na úplném konci obřadů, když se božstvu nabízejí květiny (*pušpa*).

Ačkoliv se jmenuje „Květinová mantra“, její text je hlubokou meditací o vodě (*Apah*) jakožto základu všeho stvoření.

- https://en.wikipedia.org/wiki/Mantra_pushpam

5.5 K Šankarovi se přidá kamarád z dětství Višnu (50:56)

Šankara potká svého kamaráda z dětství Višnu, který se k němu přidá. Mluví s ním o *niškáma karmě* (jednání bez lpění na plodech) a cituje *Bhagavad Gítu*:

5.5.1 *Bhagavad Gíta* 2.48: (51:34) (část)

योगस्थः कुरु कर्माणि सङ्गं त्यक्त्वा धनञ्जय ।

सिद्धसिद्धोः समो भूत्वा समत्वं योग उच्यते ॥

yogasthaḥ kuru karmāṇi
saṅgam tyaktvā dhanañjaya |
siddhyasiddhyoḥ samo bhūtvā
samatvam yoga ucyate ||

Konej své povinnosti pevně zakotven v józe, ó Dhaňandžajo (Ardžuno), zřekni se připoutanosti a zachovej si rovnou mysl v úspěchu i nezdaru. Právě tato vyrovnanost mysli se nazývá jóga.

yogasthaḥ – established in Yoga; *kuru* – perform; *karmāṇi* – actions; *saṅgam* – attachment; *tyaktvā* – abandoning; *dhanañjaya* – O Dhananjaya (Arjuna); *siddhi-asiddhyoḥ* – in success and failure; *samaḥ* – even-minded; *bhūtvā* – becoming; *samatvam* – equanimity; *yogaḥ* – Yoga; *ucyate* – is called.

Tento verš přináší jednu z nejdůležitějších a nejpraktičtějších definic jógy vůbec: Jóga je vyrovnanost (*samatvam*). Kršna zde učí Ardžunu (oslovovaného jako Dhaňandžaja – "Dobyvatel bohatství") umění jednat ve světě, aniž by se do něj člověk *karmicky* zaplétal. Klíčem je *Karma jóga* – cesta nezištného činu. Znamená to vykonávat své světské i duchovní povinnosti (*dharmu*) s maximálním nasazením, ale absolutně se odpoutat od lpění na výsledku (*sanga*). Ať už přijde drtivý úspěch, nebo naprosté selhání, mysl *jogína* zůstává klidná a neochvějná jako hladina jezera v bezvětří.

Ačkoli Šankara tvrdí, že konečného osvobození (*móksi*) lze dosáhnout výhradně poznáním (*džňánou*), uznává *Karma jógu* jako naprosto nezbytný první krok. Vykonávání povinností bez touhy po osobním prospěchu očišťuje mysl (*antahkarana šuddhi*). Pouze

takto očištěná, vyrovnaná a zklidněná mysl je pak schopna pochopit nesmírně jemnou pravdu o tom, že individuální duše a *Brahman* jsou jedno. Ve filmu je toto učení zásadní pro Šankarův postoj k běžnému světskému životu a rituálům – neztrácuje je, ale ukazuje, jak je překonat.

- <https://youtu.be/zKKZ9jjoRK4?si=-nZyWcpqXXUodSF8> (Svámí Sarvapriyánanda – přednáška)
- <https://vivekavani.com/b2v48/> (text)

5.5.2 *Saha Navavatu Mantra* (51:46)

Nakonec Višnu zarecituje kousíček *mantry* „*Saha Navavatu*“, je to jedna z nejslavnějších *Šánti manter* (*Mantra míru*), kterou Višnu recituje na znamení, že přijímá Šankaru jako svého duchovního bratra a vůdce.

Tradičně ji recituje mistr (*Guru*) a žák společně před začátkem studia. Slouží k tomu, aby sladili své mysli, odstranili mezi sebou spory a aby jejich společná práce přinesla ovoce.

Celý text zní takto (Višnu ve filmu cituje jeden řádek):

ॐ सह नाववतु ।

सह नौ भुनक्तु ।

सह वीर्यं करवावहै ।

तेजस्वि नावधीतमस्तु मा विद्विषावहै ।

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

Om saha nāv avatu

Saha nau bhunaktu

Saha vīryaṃ karavāvahai

Tejasvi nāv adhītam astu

Mā vidviṣāvahai

Om Śánti, Śánti, Śánti.

Kéž [Bůh] chrání nás oba [učitele i žáka] společně.

Kéž nás oba společně vyživuje [plody tohoto poznání].

Kéž společně vyvineme velké úsilí / energii.

Kéž je naše studium zářivé / plné světla.

Kéž mezi námi nikdy není nenávist / spor.

Mír, Mír, Mír.

- <https://youtu.be/rzY1d8OBcLk?si=utxIm14qnxRpbG4M>
- https://greenmesg.org/stotras/vedas/om_sahana_vavatu.php

5.5.3 *Rig Veda* 3.59.6 (53:18)

Zde zní trochu obměněný text z *Rigvedy* 3.59.6

*mitrasya carṣaṇīdhrto 'vo devasya sānasi |
dyumnaṃ (Satyaṃ) citraśravastamam ||*

„Žádoucí pokrm a přeslavné bohatství jsou dary božského Mitry, opory lidstva.“

Dvě cesty životem:

- ◇ Višnu zde symbolizuje tradiční světskou cestu hospodáře (*Pravrtti márga*). Zajímají ho obyčejné lidské starosti – rodina, jídlo, zajištění, prosperita. Přesně pro tyto účely sloužila stará védská náboženská praxe (*Karma kánda*), která se obracela k bohům (jako je Mitra) s prosbami o materiální dary.
- ◇ Šankara naopak reprezentuje cestu odříkání (*Nivrtti márga*). On už nechce "žádoucí pokrm a přeslavné bohatství". Přerostl tyto touhy a hledá něco, co nepodléhá času – *Brahman*. Zatímco jeho přítel kráčí světem, který tyto dary oslavuje, Šankara jím prochází jako nezúčastněný svědek, pevně zakotvený ve svém vnitřním hledání.

Je úžasné, jak film pomocí jediné *mantry* dokáže ukázat propastný rozdíl mezi běžným náboženstvím (prosby o lepší život) a nejvyšší filozofií (touha po osvobození z iluze života).

- <https://www.wisdomlib.org/hinduism/book/rig-veda-english-translation/d/doc832176.html>

5.5.4 *Krama-mukti a Sadyo-mukti* (53:38)

- ◇ Višnu, říká: "Tradice velí, že člověk je nejdříve studentem, poté hospodářem, Pak přichází praxe askeze, vedoucí nakonec k odříkání.
- ◇ Šankara mu oponuje: „I student může být mnichem. Dávám přednost tomuto přístupu.“

O co jde?

Jedním z pilířů indické tradice je systém čtyř životních stádií *Caturāśrama*.

I. *Brahmacharya* - Student – období učení, kázně a celibátu pod vedením *guru*.

II. *Grhastha* - Hospodář – založení rodiny, práce, plnění rituálů a péče o společnost.

III. *Vānaprastha* - Poustevník – „odchod do lesa“, postupné stahování se z veřejného života a duchovní praxe.

IV. *Samnyāsa* - Odříkavý mnich – úplné přetrhání světských pout za účelem dosažení osvobození (*Mókša*)

Višnu zde Šankarovi připomíná „bezpečný“, tradiční řád světa, který má zajistit, aby člověk do stavu odříkání vstoupil až zralý a po splnění všech dluhů vůči společnosti.

Višnu zastává názor *Krama-mukti*:

Tedy že člověk musí projít všemi stupni postupně jako po schodech. Nelze se stát mnichem, dokud člověk nebyl hospodářem. Tato cesta je určena pro hledající, kteří praktikují oddanost (*Bhakti*) nebo meditaci (*Upāsana*) na *Saguna Brahman* (*Brahman* s vlastnostmi, personifikovaný Bůh či Íšvara).

- ◇ Mechanismus: Aspirant nedosáhne plného nedualního poznání během života. Po smrti jeho duše (*Džíva*) putuje cestou bohů (*Dévajána*) do světa *Brahmy* (*Brahma-lóka*).
- ◇ Proces v *Brahma-lóce*: Zde duše přebývá v blízkosti tvůrce až do konce kosmického cyklu (*kalpy*). V tomto vyšším světě pak tito jedinci obdrží konečné poznání neduality a při rozplynutí vesmíru (*Pralaja*) jsou osvobozeni spolu s *Brahmou*.
- ◇ Klíčový rys: Je to cesta „na splátky“. Vyžaduje čas a setrvání v nebeských sférách.

Šankara zastává názor *Sadyo-mukti*:

Tvrdí, že pokud člověk pocítí opravdové poznání a odpor k pomíjivosti světa (*vairágja*), může skočit přímo z prvního stadia (studenta) do posledního (mnicha).

Toto je „přímá cesta“, kterou Šankara považuje za nejvyšší. Je určena pro ty, kteří jsou schopni realizovat *Nirguna Brahman* (*Brahman* bez vlastností) přímo skrze poznání (*Džňána*).

- ◇ Mechanismus: Dochází k němu v momentě, kdy zmizí nevědomost (*Avidjá*). Jakmile jedinec pochopí „*Aham Brahmásmi*“ (Já jsem *Brahman*), pouta *karmy* se rozpadnou.

- ◇ Stav po osvobození: Člověk se stává *Dživanmuktou* – osvobozeným ještě za života. Tělo nadále funguje jen díky setrvačnosti minulé *karmy* (*Prárabdha karma*), podobně jako se hrncířský kruh točí ještě chvíli poté, co hrncíř přestal dodávat energii.
- ◇ Klíčový rys: Neexistuje žádný odchod duše, žádné cestování do jiných světů. Osvobození je zde a teď.

Zajímavost: Šankara ve svých dílech často cituje verš: "V den, kdy pocítíš odpoutanost, v ten den se staň poutníkem (*sannyásinem*)."

Ve filmu Šankara Višnuovi odpovídá: „I student může být mnichem. Dávám přednost tomuto přístupu.“ Tato Šankarova odpověď je naprostým jádrem jeho životního postoje a ve filmu (i v historii) tím obhajuje své rozhodnutí nepodřít se společenskému očekávání. V *sanskrtu* tato myšlenka vychází z textu *Džábála Upanišad*, který Šankara velmi často citoval, aby podložil svou volbu.

Šankara tím říká, že duchovní zralost není otázkou věku, ale intenzity vnitřního poznání. Pokud člověk „procitne“ v osmi letech (jako on), nemá smysl, aby ztrácel čas padesát let jako hospodář, když už ví, že skutečná pravda leží jinde.

Ve filmu touto větou Šankara v podstatě „vítězí“ v diskusi nad Višnuem a dává mu najevo, že jeho cesta bude jiná než cesta běžného muže.

6. Šankarův Guru Góvindapáda (53:25)

Map point [6] ----> [53:25 Narmada River Omkareshwar](#)

6.1 Šankara krotí rozvodněnou řeku Narmadu (54:30)

Jsou u řeky Narmady, která se náhle rozvodnila a vypadá to, že Višnu se utopil (i když později se ukáže, že ne).

Ta „smrt“ Višnuova v dravé řece symbolizuje zánik ega a starého života. Višnu se později z řeky (z Gangy ve Varánasí) vynoří už ne jako pouhý přítel, ale jako oddaný následovník. Narmada je v Indii považována za řeku poznání – říká se, že zatímco při koupeli v Ganze se musíte ponořit, Narmadu stačí jen spatřit, abyste byli očištěni.

6.1.1 *Bhagavad Gītā* 11.38 (54:51)

Setkání s nespoutaným živlem řeky Narmady a uvědomění si ztráty přítele je momentem, kde se láme čistá lidskost a hluboké duchovní poznání.

V 11. zpěvu *Bhagavad Gíty*, Ardžuna v posvátné hrůze a úžasu chválí Kršnovu vesmírnou podobu.

त्वमादिदेवः पुरुषः पुराणस्त्वमस्य विश्वस्य परं निधानम् ।

वेत्तासि वेद्यं च परं च धाम त्वया ततं विश्वमनन्तरूप ॥

*tvamādidevaḥ puruṣaḥ purāṇastvamasya viśvasya paraṃ nidhānam |
vettāsi vedyam ca paraṃ ca dhāma tvayā tataṃ viśvamanantarūpa ||*

„Ty jsi prapůvodní Bůh, pradávna Bytost, ty jsi nejvyšším útočištěm tohoto vesmíru.

Ty jsi ten, kdo poznává, i to, co má být poznáno, a jsi tím nejvyšším sídlem.

Tebou je prostoupen celý tento vesmír, ó ty nekonečných podob!“

tvam – You (are); **ādi-devaḥ** – the Primal God; **puruṣaḥ purāṇaḥ** – the Ancient Person; **tvam** – You (are); **asya** – of this; **viśvasya** – universe; **paraṃ nidhānam** – the supreme refuge; **vettā** – the knower; **asi** – You are; **vedyam** – the to-be-known; **ca** – and; **paraṃ** – the supreme; **ca** – and; **dhāma** – abode; **tvayā** – by You; **tataṃ** – pervaded; **viśvam** – the universe; **ananta-rūpa** – O Being of infinite forms.

Když se Šankara ocitá tváří v tvář běsnící rozvodněné Narmadě a zdánlivé smrti svého přítele Višnu, nepodléhá panice ani běžnému lidskému zoufalství. Naopak, zní tento majestátní verš. Proč právě on?

- ◇ Uznání jediné Reality: V tomto verši Ardžuna poznává, že Kršna (reprezentující zde nejvyšší *Brahman* / *Íšvaru*) je vším. Je Subjektem (tím, kdo poznává – *vettā*) i Objektem (tím, co je poznáváno – *vedjam*). Pro Šankaru-Advaitistu to znamená, že zničující živel Narmady, ztracený přítel i on sám, nejsou oddělené entity. Vše je jen projevem jediné, nekonečné a nedualistické reality, která prostupuje celým vesmírem (*tvajā tataṃ viśvam*).
- ◇ Překonání smrti a iluze: Zatímco běžný člověk by tváří v tvář utonutí přítele vnímal jen zmar a konec, Šankara vidí, že Bůh/*Brahman* je „pradávnou bytostí a

nejvyšším útočištěm“. Tělo může být zničeno vodou, ale podstata (Átman) se navrací do tohoto nejvyššího útočiště.

6.1.2 Konvička kamandalu (55:19)

V tradičních životopisech (Šankara Digvidžaja) se traduje, že Šankara rozvodněnou Narmadu zkrotil tím, že její vody spoutal do své malé konvičky (kamandalu), aby ochránil jeskyni, kde zrovna v hlubokém *samádhi* meditoval jeho budoucí mistr, Góvindapáda. Předchozí verš z *Gíty* tedy podtrhuje Šankarovu realizaci – tím, že pochopil podstatu vesmíru a sjednotil se s ní, získal moc i nad jejími hrubými přírodními projevy.

- <https://vivekavani.com/b11v38/> (text)
- <https://youtu.be/q3Eb5L-oTZs?si=HDBUk3jmgzfCs--p> (Svámí Sarvapriyánanda - přednáška)

6.2 Ášram Gurua Góvindapády (55:44)

Map point [7] ----> [55:44 Shri Govind Bhagwatpad Cave](#)

Šankara přichází do areálu ášramu Mistra Góvindapády. Mniši ho vítají jakožto přemožitele Narmady. Vedou Šankaru za Góvindapádou.

6.2.1 Viveka Čúdámáni (mangalačarana) (56:41)

Zazní počáteční sloka (mangalačarana – úvodní modlitba) z Šankarova díla *Viveka Čúdámáni* (Klenot rozlišování):

सर्ववेदान्तसिद्धान्तगोचरं तमगोचरम् ।

गोविन्दं परमानन्दं सद्गुरुं प्रणतोऽस्म्यहम् ॥ १ ॥

Sarva-vedānta-siddhānta-gocaram tam agocaram |

Govindam paramānandam sadgurum praṇato'smy-aham ||

„Klaním se Góvindovi, pravému guruovi (sadguru), jenž je zosobněním nejvyšší blaženosti. Ačkoliv je nedosažitelný smysly a myslí, lze jej poznat jakožto konečný cíl veškerého učení Védanty.“

Sarva-vedānta-siddhānta-gocaram: Ten, který je poznatelný skrze závěry (*siddhānta*) všech Védánt (filozofických spisů).

Tam agocaram: Ten, který je jinak smysly neuchopitelný (nepoznatelný běžnou cestou).

Govindam paramānandam: Góvindu, jenž je ztělesněním nejvyšší blaženosti.

Sadgurum praṇato'smy-aham: Skláním se před ním, svým pravým učitelem (Sadguru).

Když Šankara přichází do *ášramu* svého budoucího mistra, zaznívá tento konkrétní verš naprosto záměrně, protože v sobě ukrývá geniální filozofickou slovní hříčku (v *sanskrtu* zvanou *šléša*):

- ◇ Dvojitý význam jména Góvinda: Šankara se zde klaní "Góvindovi". Tím je myšlen jednak Nejvyšší Bůh (*Kršna/Višnu*), ale zároveň tím Šankara vzdává hold svému konkrétnímu, fyzickému učiteli – mudrci jménem Góvindapáda. Pro *Advaita Védántu* to znamená naprosto zásadní věc: Pravý *Guru* a Nejvyšší *Brahman* jsou jedno a totéž. Učitel není jen ukazatelem cesty, on je samotným cílem ztělesněným v lidské podobě.
- ◇ Paradox poznání: Verš obsahuje krásný paradox. Říká, že Góvinda je *agóčaram* (za hranicemi smyslů, neviditelný, neuchopitelný), ale zároveň je *góčaram* (poznatelný) skrze studium *Védánty* (*Upanišad*). Znamená to, že absolutní realitu nemůžeme vidět očima ani logicky vymyslet, ale můžeme se do ní "probudit" právě díky správnému vedení *gurua* a posvátných textů.
- ◇ Symbolika scény: Mniši vítají Šankaru jako přemohitele žvlů, ale Šankara sám nepřichází jako dobyvatel. Přichází v naprosté pokoře padnout k nohám svého mistra (Góvindapády), protože ví, že veškeré jeho dosavadní pochopení a dokonce i *jogínské* schopnosti jsou ničím bez milosti a požehnání pravého *Sadgurua*.

Poznámka: Slovo „*Góčaram*“ znamená „dostupný“ nebo „v dosahu“ (doslova „kam až dojde kráva“), zatímco „*Agóčaram*“ je to, co nás přesahuje. Šankara tím říká, že jeho učitel je ztělesněním něčeho, co slova nemohou popsat.

- <https://shlokam.org/text/vivekachudamani-hWWt.htm>

6.3 Šankara se setkává se svým *Guruem* Góvindapádou (57:08)

Šankara se představuje Góvindapádovi a cituje verš:

6.3.1 *Bgahavad Gíta 2.16 (57:41)*

नासतो विद्यते भावो नाभावो विद्यते सतः ।

उभयोरपि दृष्टोऽन्तस्त्वनयोस्तत्त्वदर्शिभिः ॥

nāsato vidyate bhāvo

nābhāvo vidyate sataḥ |

ubhayorapi dr̥ṣṭo'ntas

tvanayostattvadarśibhiḥ ||

Neskutečné nemá bytí a skutečné nikdy nepřestává existovat.

Konečnou pravdu o obojím vpravdě spatřili ti, kdož vidí samotnou podstatu.

(Pozn.: První polovina, kterou Šankara cituje, se dá přeložit také jako: „To, co není, nemá bytí, a to, co jest, nemůže nebýt...“)

Šankara svému budoucímu *guruovi* okamžitě dokazuje svou naprostou duchovní zralost a genialitu. V tomto verši *Krišna* definuje základní princip rozlišování (*vivéka*), na kterém stojí celá Šankarova budoucí filozofie:

- ◇ *Asat* (Neskutečné / Pomíjivé): Vše, co má počátek a konec, a co podléhá změně – fyzické tělo, ego, myšlenky i celý hmotný svět. Tyto věci sice smysly vnímáme, ale z absolutního hlediska nemají skutečné, trvalé "bytí", protože jednoho dne zaniknou.
- ◇ *Sat* (Skutečné / Věčné): Jediná neměnná realita, čisté vědomí (*Ātman/Brahman*). To, co nepodléhá času, nestárne a neumírá. Nikdy to nemůže přestat existovat.

Tím, že Šankara cituje tento verš, *Góvindapádovi* vlastně říká: "Nejsem toto pomíjivé tělo, které sem přišlo, ani toto ego (*Asat*). Jsem to věčné a neměnné vědomí (*Sat*)." Dává tak najevo, že už prohlédl iluzi (*máju*) světské identity a je plně kvalifikovaným žákem připraveným na to nejvyšší tajné učení. Pro *Góvindapádu* je to jasný signál: před ním stojí ten, na koho čekal.

- <https://vivekavani.com/b2v16/>

6.3.2 *Čhándógja Upanišad (7.25.2 – část) (58:06)*

Sledujeme zde Šankarovu formální iniciaci do stavu *sannjásy* (odříkání) a přijetí nejvyššího mnišského řádu – *Paramahamsa* (Nejvyšší labuť).

Zvolit jako podkres k této scéně zrovna tento majestátní verš z Čhándógja Upanišady je od režiséra další naprosto geniální tah.

*athāta ātmādeśa evātmaivādhastādātmopariṣṭādātmā paścādātmā
purastādātmā dakṣiṇata ātmottarata ātmaivedaṃ sarvamiti sa vā eṣa
evaṃ paśyannevaṃ manvāna evaṃ vijānannātmaratirātmakrīḍa
ātmamithuna ātmānandaḥ sa svarāḍbhavati tasya sarveṣu lokeṣu
kāmacāro bhavati atha ye'nyathāto viduranyarājānaste kṣayyalokā bhavanti
teṣāṃ sarveṣu lokeṣvakāmacāro bhavati || 7.25.2 ||*

*„Nyní tedy poučení o Átmanu: Átman je vsutku dole, Átman je nahoře,
Átman je vzadu, Átman je vpředu, Átman je napravo, Átman je nalevo.
Átman je vpravdě toto všechno.*

*Ten, kdo to takto vidí, takto o tom přemýšlí a takto to poznává, ten se
raduje v Átmanu, těší se v Átmanu, prožívá jednotu s Átmanem a nachází
blaženost v Átmanu. Ten se stává svrchovaným pánem (svarád). Ve všech
světech má naprostou svobodu.*

*Avšak ti, kteří to chápou jinak, jsou podrobena jiným a náležejí pomíjivým
světům. Ti nemají ve všech světech žádnou svobodu.“*

Spojení tohoto konkrétního obrazu a zvuku nese nesmírně hlubokou symboliku:

Symbolika znovuzrození a nahoty:

Šankara vychází z řeky nahý a s oholenou hlavou. Řeka zde symbolizuje nejen očištění, ale i smrt jeho staré identity. Vstupem do mnišského stavu se vzdává své rodiny, kasty, jména i veškerého majetku. Nahota (stav zvaný *digambara* – "oděný prostorem") vyjadřuje absolutní nevinnost a odhození posledních zbytků ega. Oblečení do oranžového (okrového) roucha pak symbolizuje oheň poznání, který spaluje veškerou nevědomost.

Všudypřítomnost Átmanu:

Zatímco je Šankara oblékán do roucha, zní *upanišadový* zpěv, který deklaruje, že Átman (nejvyšší Já) je nahoře, dole, vpravo i vlevo. Pro *Paramahamsu*, realizovaného mistra, už neexistuje rozdíl mezi vnitřním a vnějším. Už se nepotřebuje vázat na konkrétní místo nebo rituál, protože kamkoliv se podívá, vidí jen nekonečné Vědomí.

Pravá svoboda (Svarád):

Verš říká, že realizovaný člověk se stává "svrchovaným pánem" a získává "absolutní svobodu". Není to politická moc, ale vnitřní suverenita. Tím, že Šankara obětoval celý

svět, stal se pánem celého vesmíru. Už není otrokem svých tužeb, strachů ani společenských povinností. Stal se svobodným ptákem (*Paramahamsou*).

Tato scéna je dokonalou definicí toho, co znamená stát se ztělesněním *Advaita Védánty*.

- <https://vivekavani.com/chu7c25v2/>

6.4 Šankara ve studovně ášramu (58:49)

6.4.1 Mniši recitují *Taittirīya Upaniṣad* (1.9.1) – Povinnosti hledajícího (část)

ऋतं च स्वाध्यायप्रवचने च । सत्यं च स्वाध्यायप्रवचने च ।

तपश्च स्वाध्यायप्रवचने च । दमश्च स्वाध्यायप्रवचने च ।

शमश्च स्वाध्यायप्रवचने च । अग्नयश्च स्वाध्यायप्रवचने च ।

अग्निहोत्रं च स्वाध्यायप्रवचने च । अतिथयश्च स्वाध्यायप्रवचने च ।

मानुषं च स्वाध्यायप्रवचने च । प्रजा च स्वाध्यायप्रवचने च ।

प्रजनश्च स्वाध्यायप्रवचने च । प्रजातिश्च स्वाध्यायप्रवचने च ।

सत्यमिति सत्यवचा राथीतरः । तप इति तपोनित्यः पौरुशिष्टिः ।

स्वाध्यायप्रवचने एवेति नाको मौद्गल्यः । तद्धि तपस्तद्धि तपः ॥

*ṛtaṃ ca svādhyāyappravacane ca | satyaṃ ca svādhyāyappravacane ca |
tapaśca svādhyāyappravacane ca | damaśca svādhyāyappravacane ca |
śamaśca svādhyāyappravacane ca | agnayaśca svādhyāyappravacane ca |
agnihotraṃ ca svādhyāyappravacane ca | atithayaśca svādhyāyappravacane ca |
mānuṣaṃ ca svādhyāyappravacane ca | prajā ca svādhyāyappravacane ca |
prajanaśca svādhyāyappravacane ca | prajātiśca svādhyāyappravacane ca |
satyamiti satyavacā rāthītarah | tapa iti taponityaḥ pauruṣiṣṭiḥ |
svādhyāyappravacane eveti nāko maudgalyaḥ | taddhi tapastaddhi tapaḥ ॥*

Správné jednání (ṛtam) – a s ním studium a předávání poznání (svādhyāyappravacane).

Pravdomluvnost (satyam) – a s ní studium a předávání poznání.

Odříkání (tapas) – a s ním studium a předávání poznání.

Vnější ovládání smyslů (damas) – a s ním studium a předávání poznání.

Vnitřní klid mysli (śamas) – a s ním studium a předávání poznání.

Udržování posvátných ohňů (agnayas) – a s ním studium a předávání poznání.

*Ohňové rituály (agnihotram) – a s nimi studium a předávání poznání.
Pohostinnost k hostům (atithayas) i – a s nimi studium a předávání poznání.
Společenské povinnosti (mānuṣam) – a s nimi studium a předávání poznání.
Potomstvo (zajištění rodu) – a s ním studium a předávání poznání.
Plození (samotný manželský akt) – a s ním studium a předávání poznání.
Vnoučata (zajištění pokračování rodu do dalších generací) – a s tím studium a předávání poznání.
Mudrc Satyavacā z rodu Rathītara tvrdí, že nejvyšší ctností je Pravda.
Mudrc Taponitya z rodu Puraśiṣṭa tvrdí, že nejvyšší ctností je Odříkání.
Ale mudrc Nāka z rodu Mudgala prohlašuje, že nejvyšší ctností je samotné studium a předávání poznání (svādhyāya-pravacane).
Neboť právě to je to nejvyšší odříkání, to je to pravé odříkání.“*

Tato scéna je vizuální a zvukovou definicí *Brahmacharya* (období studia).

Studium jako nejvyšší askeze:

Zatímco někteří asketové se trýznili tělesně, Šankarova tradice (*Advaita Védánta*) říká, že studium a předávání vědění je samo o sobě tím nejtvrdějším a nejúčinnějším „cvičením“. Iyer tím ukazuje, že v tomto *ášramu* se netrénují svaly, ale brousí se intelekt.

Propojení světského a duchovního:

V seznamu povinností vidíme vedle sebe askezi a vnitřní klid, ale i péči o hosty a plození dětí. *Upanišada* tím říká, že duchovní hledání není útěk ze světa, ale harmonické plnění všech rolí. To je důležité pro Šankaru, který později sice zvolí *sannyásu* (odchod ze světa), ale pro lidstvo vytvoří řád, který zahrnuje všechny.

Kolektivní vibrace:

Když to ti mniši recitují společně, vytvářejí rytmické pole. Slovo *svādhyāya* doslova znamená „vstoupit do vlastního já skrze text“. Divák má cítit, že v tomto *ášramu* se vědomosti netlačí do hlavy násilím, ale že se jimi v daném prostoru doslova dýchá.

6.5 Šankara slíbí Guruovi, že napíše komentáře k advaitovým spisům (1:00:00)

Góvindapáda ukazuje Šankarovi *Brahma Sútry* a další advaitové texty na palmových listech. Šankara říká, že jsou celé potrhané.

"Potrhané listy" symbolizují úpadek *védského* vědění v té době. Indie byla plná různých sekt a *buddhismu*, a čisté učení o jednotě (*Advaita*) bylo zapomenuto a texty fyzicky i duchovně chátraly.

Šankara se nabídně, že spisy opraví, edituje a napíše k nim komentáře. Tím vzniknou později slavné *Shankaracharya Bhashya*. Tyto texty systematicky vykládají nedualistickou filozofii, podle které je individuální já (*Átman*) totožné s nejvyšší realitou (*Brahman*).

6.5.1 Tři druhy komentářů k indickým spisům

V indické filozofické tradici totiž nestačí jen něco tvrdit; musíte své učení dokázat na základě posvátných textů. A protože původní texty (*Sútry* a *Upanišady*) jsou extrémně stručné, vznikla kolem nich celá *hierarchie komentářů*:

- ◇ **Bhāṣya**: Hlavní komentář. Toto je přesně to, co Šankara slíbil svému *guruovi* napsat, a čím se stal nesmrtelným. Původní *Sútry* (např. *Brahma sútry*) jsou jako zašifrovaný kód – jsou to extrémně krátké, úderné věty o pár slovech, které se nedají bez výkladu pochopit. *Bhāṣja* tento kód "rozbaluje". Autor *Bhāṣje* bere text slovo od slova, vysvětluje jeho gramatiku, odhaluje jeho hluboký filozofický význam, vyvrací argumenty oponentů (např. *buddhistů*) a logicky dokazuje, že text podporuje právě jeho pohled na svět (v Šankarově případě *Advaita Védántu*).
- ◇ **Vārttika**: Kritický sub-komentář. Když je napsána *Bhāṣja*, občas v ní zůstanou místa, která potřebují hlubší rozbor. *Vārttika* je komentář ke komentáři (píše se na *Bhāṣju*). Tradiční definice říká, že *Vārttika* zkoumá tři věci: co bylo řečeno, co nebylo řečeno a co bylo řečeno nedokonale. Autor *Vārttiky* tedy původní komentář doplňuje, upřesňuje a občas i mírně koriguje. (V Šankarově tradici se mistrem *Vārttik* stal jeho přímý žák Suréšvara).
- ◇ **Ṭikā**: Detailní vysvětlivka (glosa). Toto je třetí úroveň. *Ṭikā* je velmi podrobný sub-sub-komentář (psaný na *Bhāṣju* nebo na *Vārttiku*). Často se zaměřuje na vyjasnění těžkých slovíček, rozpletení složitých logických argumentů nebo zjednodušení textu pro méně pokročilé studenty. Funguje vlastně jako takové "čtení s porozuměním" pro ty, kterým Šankarova brilantní, ale náročná *Bhāṣja* připadá příliš těžká.

Původní text (*Sútra*) je jako semínko. Šankarova *Bhāṣja* je jako mocný kmen stromu, který ze semínka vyrostl a dává mu jasný tvar. *Vārttika* představuje silné větve, které ten kmen dále rozšiřují. A *Ṭikā* jsou listy, které celý ten strom zahušťují a dělají ho přístupným a srozumitelným v každém detailu.

6.5.2 Prasthána trají - tři pilíře védánty

Pokud chtěl jakýkoliv mistr založit novou školu (nebo v Šankarově případě oživit tu původní, čistou *Advaita Védántu*), nemohl jen tak přijít a začít kázat své vlastní myšlenky. Musel dokázat, že jeho učení je v dokonalém souladu se třemi hlavními pilíři védské moudrosti.

Této trojici posvátných textů se souhrnně říká *Prasthána trají* (Tři výchozí body / Tři pilíře Védánty).

Zde je jejich přehled přesně tak, jak ho Šankara musel okomentovat (napsat na ně *Bhášju*):

Upanišady (Šruti prasthána - Pilíř zjevení)

Upanišady jsou samotným závěrem a filozofickým vrcholem *Véd* (proto se jim říká *Védánta* = konec *Véd*). Jsou považovány za *šruti* (to, co bylo "uslyšeno" / zjeveno dávným ršijům v hluboké meditaci). Jsou to texty s tou nejvyšší, nezpochybnitelnou autoritou.

- ◇ **Šankarův úkol:** Šankara vybral a okomentoval deset hlavních (tzv. *Mukhja*) *Upanišad* (patří sem např. *Katha Upanišada*, dále *Čhándógja*, *Brhadáranjaka*, *Kéna*, *Íša* a další). Musel v komentářích dokázat, že všechny tyto zdánlivě různorodé texty ve skutečnosti učí jedno a to samé – nedualitu (*Átman* a *Brahman* jsou jedno).

Bhagavad Gíta (Smṛti prasthána - Pilíř tradice)

Gíta je součástí obřího eposu *Mahábhárata* a spadá do kategorie *smṛti* (to, co je "pamatováno" / tradováno lidmi). *Gíta* funguje jako nesmírně praktický manuál. Brala vznešené a složité myšlenky *Upanišad* a ukázala, jak je žít v každodenním životě na bitevním poli světa.

- ◇ **Šankarův úkol:** Ve své slavné *Bhagavadgíta bhášji* musel Šankara vysvětlit, jak se do nedualistického učení integruje *Karma jóga* (jednání) a *Bhakti jóga* (oddanost). Vysvětloval zde (jak jsme viděli u verše 2.16 nebo 2.48), že nejvyšším cílem *Gíty* je poznání (*Džňána*), ke kterému ostatní cesty jen připravují půdu.

Brahma sútry (Njája prasthána - Pilíř logiky)

Autorem je legendární mudrc *Vjása* (*Bádárájana*). Tento text měl za úkol systematizovat a logicky uspořádat učení *Upanišad*, které často působilo roztříštěně nebo protichůdně. Jak už jsme si říkali, *sútry* jsou extrémně stručné věty (často jen dvě nebo tři slova), které tvoří logický řetězec argumentů.

- ◇ **Šankarův úkol:** Napsat *Brahmasútra bhášju* byla ta vůbec nejtěžší intelektuální zkouška. Šankara zde musel pomocí přísné logiky (*njája* nebo *tarka*) rozbít

argumenty oponentů (*buddhistů, džinistů, sánkhjů*) a dokázat, že *Advaita Védánta* je jediný logicky neprůstřelný výklad reality. **Tento jeho komentář je dodnes považován za jedno z největších filozofických děl lidské historie.**

Ve filmu je ten moment, kdy Šankara slibuje Góvindapádovi sepsání těchto komentářů, vlastně okamžikem, kdy přijímá své životní poslání. Není to jen akademický úkol. Tím, že Šankara napíše komentáře k *Prasthána trají*, stane se formálně *Áčárjou* (mistrem zakladatelem). Je to jako obhajoba doktorské práce před celým tehdejším intelektuálním světem Indie. Kdyby selhal v jediném bodě (zjevení, tradice, nebo logika), jeho učení by nebylo přijato.

- https://en.wikipedia.org/wiki/Brahma_Sutras
- <https://www.wisdomlib.org/hinduism/book/brahma-sutras-thibaut>
- <https://en.wikipedia.org/wiki/Vyasa>
- [Upanishads with Shankar Bhashya](#)

6.5.3 Poznámka k chronologii filmu

Existuje tradiční verš, který Šankarův život shrnuje do čtyř milníků:

„V 8 letech ovládl čtyři Vědy, ve 12 letech znal všechna písma (šástry), v 16 letech dokončil své komentáře (bhášje) a ve 32 letech tento svět opustil.“

Co z toho plyne pro chronologii událostí ve filmu:

- ◇ Když Šankara zkontroloval Narmadu a setkal se s Góvindapádou, bylo mu pouhých 8 let. Těsně předtím totiž zázračně přesvědčil svou matku, aby ho nechala odejít z domova a stát se sannjásinem (mnichem).
- ◇ U svého mistra v jeskyni na břehu řeky Narmady (v Ómkáréšvaru) strávil zhruba 3 až 4 roky. Během této neuvěřitelně krátké doby pod vedením Góvindapády mistrovsky ovládl nejen filozofii *Advaita Védánty*, ale i nejpokročilejší techniky *jógy*.
- ◇ Když mu bylo 12 let, Góvindapáda usoudil, že jeho výcvik je kompletní. Požehnal mu, přikázal mu napsat ony slavné komentáře (*Bhášje*) k *Brahma sútrám* a *Upanišadám* a vyslal ho do svatého města *Káší (Váránasí)*. *Káší* bylo tehdy intelektuálním a duchovním centrem celé Indie – pokud jste chtěli obhájit novou filozofii, museli jste to udělat tam.

- ◇ Jak dlouho psal komentáře? Psaní tohoto gigantického a nesmírně složitého díla mu trvalo přibližně 4 roky (tedy mezi jeho 12. a 16. rokem).
- ◇ Kde je psal: Podle tradice začal učit a tvořit v *Káší*, ale pro sepsání těch nejtěžších textů (zejména k *Brahma sūtrám*) odešel vysoko do ticha Himálají, do Badrínáthu. V pouhých 16 letech měl toto životní, monumentální dílo hotové.

Z filmového (a praktického) hlediska hraje Šankaru v těchto scénách už dospělý nebo dospívající herec (Sarvadaman D. Banerjee), protože obsáhnout tu nesmírnou hloubku replik a recitací by pro osmileté dítě bylo před kamerou téměř nemožné. Nicméně z hlediska tradice sledujeme kroky "zázračného dítěte". V době, kdy normální děti sotva chápou základy světa, Šankara dekonstruoval samotnou podstatu vesmíru a psal texty, které dodnes luští ti největší světoví učenci.

6.6 Šankara čelí v kritice starších *Bráhmanů* (1:01:28)

Teď Šankara píše své komentáře k textům a někteří mniši ho chválí. Jiní ale jeho věrohodnost zpochybňují, nevěří mu kvůli jeho mládí. Začnou jeho komentáře znevažovat a kritizovat.

Map point [8] ----> [1:04:08 Shree Siddhanath Temple](#)

Mladý Šankara se musel potýkat s předsudky starší, ortodoxní generace, která hodnotila lidi podle věku a původu, a ne podle jejich skutečného poznání.

6.6.1 *Čhándógja Upanišad* 6.1.4 (1:04:44)

Šankara před chrámem sype na zem hlínu a říká:

mṛttika iti eva satyam,

Skutečná je pouze hlína.

Cituje část sloky z *Čhándógja Upanišady* 6.1.4:

यथा सोम्यैकेन मृत्पिण्डेन सर्वं मृन्मयं विज्ञातं स्याद्वाचारम्भणं विकारो नामधेयं मृत्तिकेत्येव

सत्यम् ॥ ६.१.४ ॥

yathā somyaikena mṛtṇiṇḍena sarvaṃ mṛṇmayam vijñātaṃ

syādvācārambhaṇam vikāro nāmadheyaṃ mṛttiketyeva satyam || 6.1.4 ||

Ó Somyo, je to takto: Poznáním jediné hroudy hlíny poznáš všechny předměty z hlíny vytvořené. Všechny proměny jsou pouhá slova, jen jména. Hlína je však skutečnost.

Šankara reaguje na pochybnosti mnichů. Ukazuje, že svět je jako výrobky z hlíny – má různé tvary a jména, ale ve skutečnosti je to všechno jen Jedno (Brahman/Hlína).

- <https://vivekavani.com/chu6c1v4/>

6.6.2 Čhándógja Upanišad 4.4.1-4.4.5 - Příběh Satyakámy (1:05:26)

Šankara vypráví mnichům starý příběh z Čhándógja Upanišady.

Chlapec Satyakāma chtěl studovat, ale nevěděl, kdo je jeho otec. Jeho matka Jabālā (služebná) přiznala, že měla mnoho mužů a neví to. Satyakāma tuto "ostudu" upřímně řekl mistrovi.

Mistr ho přijal se slovy: "Takovou pravdu by neřekl nikdo jiný než Bráhman." Šankara tím dokazuje, že charakter (pravdomluvnost) je důležitější než rodokmen. Pravda (Satya) je důležitější než původ, věk nebo kasta.

*satyakāmo ha jābālo jabālāṃ mātaramāmantrayāṃcakre brahmacaryaṃ
bhavati vivatsyāmi kiṃgotro nvahasmīti || 4.4.1 ||*

*sā hainamuvāca nāhametadveda tāta yadgotrastvamasi bahvaṃ carantī
paricāriṇī yauvane tvāmalabhe sāhametanna veda yadgotrastvamasi jabālā tu
nāmāhamasmi satyakāmo nāma tvamasi sa satyakāma eva jābālo bravīthā iti ||
4.4.2 ||*

*sa ha hāridrumataṃ gautamametyovāca brahmacaryaṃ bhagavati
vatsyāmyupeyāṃ bhagavantamiti || 4.4.3 ||*

*taṃ hovāca kiṃgotro nu somyāsīti sa hovāca nāhametadveda bho
yadgotro'hamasmyapṛcchaṃ mātaraṃ sā mā pratyabravīdbahvaṃ carantī
paricāriṇī yauvane tvāmalabhe sāhametanna veda yadgotrastvamasi jabālā tu
nāmāhamasmi satyakāmo nāma tvamasīti so'haṃ satyakāmo jābālo'smi bho iti
|| 4.4.4 ||*

*taṃ hovāca naitadabrāhmaṇo vivaktumarhati samidhaṃ somyāharopa tvā
neṣye na satyādagā iti tamupaniya kṛśānāmabalānāṃ catuṣṣatā gā
nirākṛtyovācemāḥ somyānusaṃvrajati tā abhiprasthāpayannuvāca
nāsahasreṇāvarteyeti sa ha varṣagaṇaṃ provāsa tā yadā sahasraṃ sampeduḥ ||
4.4.5 ||*

4.4.1: Satyakáma, syn Džabály, se zeptal své matky: „Matko, přejí si žít život duchovního studenta (brahmačarja). K jakému rodu (gótře) patřím?“

4.4.2: Ona mu odpověděla: „Nevím, synu, k jakému rodu patříš. V mládí, když jsem jako služebná neustále putovala z místa na místo, jsem tě počala. Proto nevím, z jaké jsi gótry. Jmenuji se Džabálá a ty se jmenuješ Satyakáma. Představuj se tedy učitelům jako Satyakáma Džábála.“

4.4.3: Šel tedy ke Gautamovi, synu Hárídrumatovu, a řekl: „Ctihodný pane, přejí si u tebe žít jako student. Smím k tobě přistoupit?“

4.4.4: Mistr se ho zeptal: „Můj milý, k jakému rodu patříš?“ On odpověděl: „Nevím, pane, k jakému rodu patřím. Zeptal jsem se matky a ta mi řekla, že mě počala v mládí, když jako služebná putovala z místa na místo, a proto můj rod nezná. Řekla, že ona je Džabálá a já Satyakáma. Jsem tedy Satyakáma Džábála, pane.“

4.4.5: Gautama mu řekl: „Nikdo, kdo není pravým bráhmačem, by nedokázal mluvit takto upřímně. Přines palivové dříví, můj milý, přijmu tě za žáka. Neodchýlil ses od pravdy.“ Poté, co ho přijal, vybral čtyři sta vyhublých a slabých krav ze stáda a řekl: „Můj milý, jdi a starej se o ně.“ Když je Satyakáma odváděl, řekl: „Nevrátím se, dokud jich nebude tisíc.“ Žil s nimi mnoho let, dokud se jejich počet nerozrostl na tisíc.

Když starší mniši zpochybňují Šankarovy komentáře, nedělají to primárně proto, že by v nich našli logickou chybu. Mají problém s jeho věkem a autoritou. Jak by mohl šestnáctiletý chlapec sepsat ty nejhlubší pravdy o vesmíru, nad kterými oni sami bádali celý život?

Šankara jim odpovídá tímto příběhem z *Upanišad* s naprosto ostrou a brilantní pointou:

Pravda je nadřazena původu a věku: Satyakáma neznal svého otce a podle ortodoxních pravidel neměl právo studovat *Védy*. Ale mudrc Gautama poznal, že Satyakámova absolutní, bezostyšná upřímnost a oddanost pravdě (*satja*) z něj dělá "pravého bráhma" více než jakýkoliv rodokmen.

Kritika ritualismu: Šankara těmto starým mnichům říká: "Nehodnoťte mě podle toho, kolik mi je let, nebo podle vnějších pravidel. Hodnoťte mé dílo podle Pravdy, kterou

obsahuje." Z hlediska *Advaita Védanty* je tělo (a tedy i jeho věk či kasta) jen iluzí. Záleží pouze na čistotě poznání a upřímnosti hledání.

Je to scéna, kde mladý génius pomocí posvátných textů elegantně, ale naprosto drtivě usazuje do židlí staré akademiky. Zvládl to bez arogance, jen za pomoci čisté moudrosti samotných *Véd*.

6.6.3 Mniši přijímají Šankaru jako Āchāryu (hlavního učitele) (1:09:00)

Mniši se omlouvají za to, že ho soudili podle věku („je to jen chlapec“) a ne podle jeho moudrosti („je to vtělení Pravdy“). Tímto aktem ho přijímají jako svého Āchārya (hlavního učitele).

Teď má konečně jejich podporu.

- <https://vivekavani.com/chu4c4v1/>
- <https://vivekavani.com/chu4c4v2/>
- <https://vivekavani.com/chu4c4v3/>
- <https://vivekavani.com/chu4c4v4/>
- <https://vivekavani.com/chu4c4v5/>

7. Šankarova dobrodružství ve Váránasí (1:09:08)

Map point [9] ---> [1:09:08 Váránasí](#)

Šankara připlouvá po řece Ganga na loďce do Váránasí (Káší), které je v Šankarově životopise absolutním zlomem. Zatímco u Narmady se učil, v Káší začíná sám reálně učit a jeho filozofie je zde podrobena těm nejtěžším zkouškám. Režisér G. V. Iyer sem zhustil ty nejslavnější legendy do jednoho plynulého toku.

7.1 Setkání s gramatikem (1:09:18)

Starý učenec (který tradičně nemá konkrétní jméno, představuje archetyp) drtí se svými žáky nazpaměť Pániniho gramatiku, konkrétně slovní kořen „*Ḍukṛñ karṇe*“ (pravidlo pro sloveso „dělat“).

Právě tento kořen zmiňuje Šankara později v *Bhaja Góvindam*: „*Ḍukṛñ-karṇe* tě v hodině smrti neochrání!“

Šankara zde vidí starce, který má smrt na jazyku, ale místo aby se připravoval na to nejdůležitější (osvobození duše), plýtvá posledním časem na suché intelektuální poučky.

Zvuk prázdné kovové konvičky (*kamandalu*), která skáče po kamenných schodech (*ghátech*), je vizuální a zvukovou metaforou režiséra. Znamená dvě věci: zaprvé pomíjivost času (život utíká jako padající nádoba) a zadruhé prázdnotu onoho bezduchého memorování gramatiky, které vydává jen hlasitý, ale prázdný zvuk.

7.2 Vynoření Višnu z řeky (1:09:57)

Tím, že režisér nechává z Gangy vynořit Višnu (přítele z dětství, který zdánlivě utonul v rozvodněné Narmadě), uzavírá nádherný poetický kruh: Co dravá Narmada (iluze světa) vzala, to svatá Ganga (poznání) vrací zpět. Z filozofického hlediska *Advaita Védánty* to ukazuje, že v *Brahmanu* se nic nikdy neztrácí a smrt neexistuje.

V jiných verzích příběhu je toto: Když ho Šankara zavolal, on nehledal loďku ani most, prostě šel po vodě. Protože měl tak pevnou víru v Gurua, pod jeho nohama vykvetly lotosy, aby ho podepřely. Proto mu Šankara dává jméno Padmapáda (Ten s lotosovými nohama).

7.3 Gramatik má k Šankarovi respekt (1:11:09)

Nyní gramatik vede Šankaru do svého *ášramu* a zdvořile oceňuje, že je Šankara žákem velkého Góvindapády.

I když je Šankara jen mladíček (je mu kolem 12 let), starý učenec ho s úctou přijímá. To ukazuje, jak obrovskou váhu měla v Indii *guru-parampará* (linie učitelů). Šankara nepřichází jako bezejmenný chlapec, ale jako zástupce slavné linie Góvindapády a Gaudapády (*Guru Góvindapády*).

7.4 Giri a zrod Tótakáčárji – *Toṭakāṣṭakam* (1:11:24)

Šankarův žák Giri byl ostatními (velmi vzdělanými) žáky považován za hlupáka, protože se neúčastnil filozofických debat. Místo toho Guruovi pral prádlo, vařil a masíroval nohy. Ostatní žáci byli na svůj intelekt pyšní. Šankara se proto rozhodl uštvět jim lekci. Mentálně na něj přenesl veškeré poznání. Giri otevřel ústa a začal zpívat nádherný hymnus na svého mistra v nesmírně složitém a rytmickém metru zvaném *Tótaka*. Ve filmu zazní první sloka z osmi:

7.4.1 *Toṭakāṣṭakam* – sloka 1

विदिताखिलशास्त्रसुधाजलधे

महितोपनिषत् कथितार्थनिधे ।

हृदये कलये विमलं चरणं

भव शंकर देशिक मे शरणम् ॥ १ ॥

vi-di-tā khi-la-sā stra-su-dhā ja-la-dhe

ma-hi-to pa-ni-ṣat ka-thi-tār tha-ni-dhe .

hṛ-da-ye ka-la-ye vi-ma-laṃ ca-ra-ṇaṃ

bha-va-śaṃ ka-ra-de śi-ka-me śa-ra-ṇaṃ .. 1..

*Ó oceáne nektaru všech posvátných písem, ó pokladnice hlubokých pravd
vyjevených ve vznešených Upaniśadách!*

*Ve svém srdci neustále chovám tvé čisté (lotosové) nohy. Ó mistře Šankaro, buď
mým jediným útočištěm.*

विदित (*vidita*) – známý; अखिल (*akhila*) – vše; शास्त्र (*śāstra*) – písma; सुधा (*sudhā*) – nektar; जलधे (*jaladhe*) – oceán; महित (*mahita*) – velký; उपनिषत् (*upaniṣat*) – Upanishad; कथित (*kathita*) – vysvětlený; अर्थ (*artha*) – význam; निधे (*nidhe*) – poklad; हृदये (*hṛdaye*) – v srdci; कलये (*kalaye*) – medituji; विमलम् (*vimalam*) – čistý; चरणम् (*caranam*) – nohy; भव (*bhava*) – stát se; शंकर (*śaṅkara*) – Šankara; देशिक (*deśika*) – učitel; मे (*me*) – můj; शरणम् (*śaraṇam*) – útočiště;

Zatímco Giri zpívá, jde za svým mistrem Šankarou. Ten právě sedí spolu s tím gramatikem a Giri se jím pokloní. Gramatik říká Šankarovi (komentuje Giriho zpěv):

“Pěkný verš, na to, že pochází od hlupáka. Samozřejmě díky vašemu požehnání.”

Šankara odpovídá:

“Madhuram idaṃ Toṭakam.”

Je to klíčová věta, kterou Šankara nejen chválí báseň ("Tvá poezie je sladká a dokonalá."), ale zároveň dává svému žákovi nové jméno Tótakáčárja a ukazuje, že čistá oddanost a nezištná služba (*bhakti* a *karma jóga*) otevírají brány k nejvyššímu poznání spolehlivěji než pouhé čtení knih. (Tótakáčárja se stal jedním ze čtyř hlavních Šankarových nástupců).

7.4.2 Co je to metrum *Tótaka*?

Sanskrt má neuvěřitelně propracovaný systém básnických meter (tzv. *čhandas*), který je založen na střídání krátkých a dlouhých slabik. Každé metrum má svá přísná matematická pravidla a vytváří úplně jinou náladu (některá jsou vážná, jiná bojovná, jiná radostná).

Metrum *Tótaka* je velmi specifické a náročné.

Struktura (Ta-ta-TUM): Každý ze čtyř řádků sloky se skládá přesně z 12 slabik. Tyto slabiky jsou rozděleny do čtyř skupin po třech (zvaných *sa-gaṇa*). Každá tato trojice má pevně daný rytmus: krátká – krátká – dlouhá.

Rytmus v praxi: Když si to zkusíš přečíst nahlas podle slabik, zní to jako cval koně nebo radostný, poskakující tanec:

vi-di-tā (ta-ta-TUM)

khi-la-śā (ta-ta-TUM)

stra-su-dhā (ta-ta-TUM)

ja-la-dhe (ta-ta-TUM)

Pamatuj, že ostatní žáci (včetně onoho pyšného gramatika) Giriho podceňovali. Považovali ho za hlupáka, který nerozumí ani základům složité *sanskrtské* gramatiky. A pak tento "hlupák" díky Guruově milosti zničehonic otevře ústa a začne spontánně zpívat. Nezpívá ale jen tak něco – zpívá v naprosto bezchybném, matematicky dokonalém a nesmírně obtížném metru *Tótaka*.

- <https://shlokam.org/totakastakam/> (text + příběh o Tótakovi)
- <https://youtu.be/TlY0sJ-G1AU?si=t9u43eqJ0p24jbz1> (Krásný zpěv + text!)

7.5 *Bhaja Govindam* (1:12:47)

Teď se Šankara pustí do gramatika. Reaguje na jeho hloupý komentář k Tótakovi: „Když je mysl nečistá, k čemu je dobrá vytríbená mluva?“ a připravuje si tak půdu pro to, aby zazpíval slavnou *Bhaja Govindam*.

7.5.1 *Bhaja Govindam* 1 (1:12:52)

भज गोविन्दं भज गोविन्दं

गोविन्दं भज मूढमते ।

सम्प्राप्ते सन्निहिते काले

नहि नहि रक्षति ङुक्रिङ्करणे ॥ १ ॥

*bhaja govindaṃ bhaja govindaṃ
govindaṃ bhaja mūḍhamate |
samprāpte sannihite kāle
nahi nahi rakṣati ḍukriṅkarāṇe || 1 ||*

*Uctívej Góvindu, uctívej Góvindu,
Góvindu uctívej, hlupáku.
nadejde čas, kdy (tě)
žádná gramatika nezachrání*

भज (**bhaja**) – uctívání; गोविन्दं (**govindaṃ**) – Govinda; भज (**bhaja**) – uctívání; गोविन्दं (**govindaṃ**) – Govinda; गोविन्दं (**govindaṃ**) – Govinda; भज (**bhaja**) – uctívání; मूढमते (**mūḍhamate**) – Ó hlupáku (**mūḍha:hloupý** | **mate:mysl**); सम्प्राप्ते (**samprāpte**) – dorazil; सन्निहिते (**sannihite**) – přibližující se; काले (**kāle**) – čas; नहि (**nahi**) – ne; नहि (**nahi**) – ne; रक्षति (**rakṣati**) – chrání; ङुक्रिङ्करणे (**ḍukriṅkarāṇe**) – pravidla gramatiky;

7.5.2 *Bhaja Govindam* 16 (Sloka je připisována Hastámalakovi) (1:13:05)

अङ्गं गलितं पलितं मुण्डं

दशन विहीनं जातं तुण्डम् ।

वृद्धो याति गृहीत्वा दण्डं

तदपि न मुञ्चत्याशा पिण्डम् ॥ 16 ॥

*aṅgaṃ galitaṃ palitaṃ muṇḍaṃ
daśana vihināṃ jātaṃ tuṇḍam |
vṛddho yāti gṛhītvā daṇḍaṃ
tadapi na muñcatyāśā piṇḍam || 16 ||*

*Údy jsou ochablé, hlava šedivá či holá,
ústa se stala bezzubými.*

*Stařec chodí opíraje se o hůl,
a přesto se nevzdává naděje ve hmotné tělo.*

अङ्गं (*aṅgaṃ*) - tělo; गलितं (*galitaṃ*) - oslabilo; पलितं (*palitaṃ*) - zešedivěl; मुण्डं (*muṇḍaṃ*) - plešatý; दशन (*daśana*) - zuby; विहीनं (*vihīnaṃ*) - zbavený; जातं (*jātaṃ*) - stal se; तुण्डम् (*tuṇḍam*) - ústa; वृद्धः (*vr̥ddhaḥ*) - starý muž; याति (*yāti*) - jde; गृहीत्वा (*gr̥hītvā*) - držet; दण्डं (*daṇḍaṃ*) - hůl; तदपि (*tadapi*) - i tak; न (*na*) - ne; मुञ्चति (*muñcati*) - nechá jít; आशा (*āśā*) - naděje; पिण्डम् (*piṇḍam*) - hmota

Je nesmírně důležité pochopit, že Šankara zde neodsuzuje vzdělání ani intelekt. On sám byl přece mistrem logiky a sanskrt ovládal jako málokdo! Kritizuje zde ale duchovní slepotu. Starý gramatik má smrt na jazyku, ale místo aby svou mysl upřel k Bohu (Góvindovi) nebo k hledání nejvyšší pravdy, mechanicky driluje žáky ve skloňování a časování slovíček. Šankara mu tímto úderným veršem říká: "Probud' se! Až budeš umírat, poučky z Pániniho gramatiky ti nepomohou překonat strach ze smrti ani tě neosvobodí z koloběhu zrození."

- <https://shloka.org/bhajagovindamall/> (text)
- <https://youtu.be/yAoD5iNDu1A?si=FdarFV4Igy2CDPyq> (zpěv Madhvi Madhukar)
- https://youtu.be/JbJ3Zc_2SFQ?si=J70-Dy6WQ6eiZEMM (zpěv + český překlad MV; verze 1)
- <https://youtu.be/OYuapNeIRko> (zpěv + český překlad MV; verze 2)
- https://samhita.cz/cetba/cetba.php#bhaja_govindam (český překlad LV; verze 2026)

7.6 Odmítnutí krále z Váránasí (1:14:36)

Káší bylo plné učenců, kteří se předháněli v tom, aby získali královský patronát a peníze. Šankara jako *Paramahansa* (zcela osvobozený mnich) ukazuje naprosté *vairágja* (zřeknutí se všeho).

7.6.1 *Bhaja Govindam* 22 (Sloka připisovaná Nityanāthovi) (1:15:37)

पुनरपि जननं पुनरपि मरणं
पुनरपि जननी जठरे शयनम् ।
इह संसारे बहु दुस्तारे
कृपयाऽपारे पाहि मुरारे ॥ 22 ॥

*punarapi jananaṃ punarapi maraṇaṃ
punarapi janani jaṭhare śayanam |
iha saṃsāre bahu dustāre
kṛpayā'pāre pāhi murāre || 22 ||*

*Zrození za zrozením, smrt za smrtí,
zas a zas spočívát v matčině lůně.
Zde, v koloběhu života a smrti, tak obtížně překročitelném,
ochraňuj mě, prosím, svou bezmeznou milostí, ó Murári!*

पुनरपि (**punarapi**) – znovu; जननं (**jananaṃ**) – narození; पुनरपि (**punarapi**) – znovu; मरणं (**maranaṃ**) – smrt; पुनरपि (**punarapi**) – znovu; जननी (**janani**) – matka; जठरे (**jaṭhare**) – v lůně; शयनम् (**śayanam**) – odpočinek; इह (**iha**) – zde; संसारे (**saṃsāre**) – v cyklu zrození a smrti; बहु (**bahu**) – mnoho; दुस्तारे (**dustāre**) – těžko překročitelný; कृपया (**kṛpayā**) – milosrdenstvím; अपारे (**apāre**) – neomezený; पाहि (**pāhi**) – chránit; मुरारे (**murāre**) – Ó Murari;

Když si tuto sloku spojíš s tou scénou ve filmu, dostane to úplně jiný rozměr. Král z Váránasí přichází za Šankarou a s veškerou pompou mu nabízí to, co by většina lidí považovala za vrchol úspěchu – bohatství, pohodlí a pobyt v královském paláci.

A co na to Šankara? Místo zdvořilých frází mu zazpívá tuto sloku.

Šankara králi připomíná, že i ten největší palác a největší moc jsou v kosmickém měřítku jen nicotnou epizodou. Král sice nyní vládne, ale pokud nedosáhne osvobození, nevyhne se tomu, že zemře a znovu se narodí, třeba do mnohem horších podmínek.

Nabídnout realizovanému jogínovi palác je jako nabídnout člověku v hořícím domě novou židli. Šankara vidí, že hlavním problémem lidstva je ono „*punarapi jananaṃ punarapi maraṇaṃ*“ – nekonečná, úmorná smyčka rození a umírání. Jediné, na čem skutečně záleží, je hledání záchrany (*pāhi murāre*) z tohoto utrpení, ne hromadění majetku.

- <https://shlokam.org/shloka/bhaja-govindam-all-verses-L1tw.htm>

7.7 Setkání s Čandálou (Šivou) a Maniṣā Pañcakam (1:17:46)

Šankara, který již intelektuálně pochopil jednotu všeho bytí (*Brahman*), je zde vystaven nejtěžší praktické zkoušce: musí překonat hluboce zakořeněné společenské návyky a vidět božství i tam, kde tradice vidí nečistotu.

Konflikt: Čistota versus Nečistota.

Šankara kráčí k posvátné řece Ganze, aby vykonal rituální koupel. Cestu mu však zkrří Čandála (příslušník nejnižší, „nedotknutelné“ kasty), který je špinavý, oděný v hadrech a doprovázen čtyřmi psy. Šankara, reagující na základě kastovních zvyklostí a tělesné identifikace, instinktivně ustoupí a zvolá: „*Apasarata! Apasarata!*“ (Uhni! Uhni z cesty!)

Výzva: Kdo má uhnout?

Čandála neustoupí. Místo toho se na velkého učence podívá s klidem, který neodpovídá jeho společenskému postavení, a položí mu drtivou otázku, jež otřese základy Šankarova vnímání reality. Jeho slova míří přímo na podstatu advaity:

„Ó, nejlepší z dvakrát zrozených, koho posíláš pryč? Chceš, aby se jedno tělo vyrobené z jídla (annamaja) oddělilo od jiného těla z jídla? Nebo chceš oddělit Vědomí (Čaitanja) od Vědomí?“

Čandála pokračuje slavnou metaforou:

„Je snad slunce, které se zrcadlí ve vodách posvátné Gangy, jiné než to, které se odráží v kaluži v ulici nedotknutelných? Je prostor (ákáša) uvnitř zlatého džbánu jiný než prostor uvnitř hliněného hrnce?“

Prozření: Rozplynutí Máji.

Tato otázka působí jako blesk. Šankara si okamžitě uvědomuje svou chybu. Kázal o tom, že vše je jedno (*Sarvam Khalvidam Brahma*), ale v praxi stále rozlišoval mezi „čistým mnichem“ a „nečistým vyvrhelem“. Uvědomuje si, že tělo je jen dočasný obal (*upádhi*) a že Já (*Átman*) v něm samotném je totožné s Já v Čandálovi.

V tomto momentě iluze formy mizí. Podle tradice (a filmové symboliky) se Čandála zjevuje jako samotný Šiva a čtyři psi jako čtyři *Védy*, které věrně následují Absolutno. Byla to zkouška – Šiva přišel otestovat, zda Šankara svou filosofii pouze hlásá, nebo ji skutečně žije.

Reakce: Maniṣā Pañcakam.

Šankara padá k nohám Čandály. Ne jako kasta kastě, ale jako žák mistrovi. V návalu pokory a extatického poznání pronáší pět veršů, známých jako *Maniṣā Pañcakam* (Pět veršů pevného přesvědčení).

Klíčové poselství těchto veršů zní:

„Ten, kdo se naučil hledět na jevy tohoto světa ve světle neduality a uvědomuje si, že celý vesmír je hrou jednoho Vědomí – ať je to bráhman nebo pojídač psů (Čandála) – ten je mým Guruem. To je mé pevné přesvědčení (maṇiṣā).“

Tato událost je manifestací *Sama-daršana* (rovného vidění).

- ◇ **Překonání duality:** Advaita není intelektuální cvičení v knihovně. Je to schopnost vidět Boha ve všem a ve všech, bez ohledu na společenské nálepky.
- ◇ **Podstata vs. Forma:** Tělo a společenské postavení jsou jen masky. Podstatou je vědomí, které je neměnné a všudypřítomné.
- ◇ **Pokora:** I ten největší učenec se může učit od toho nejposlednějšího žebráka, pokud skrze něj promlouvá Pravda.

7.7.1 *Maṇiṣā Pañcakam sloka 2 (1:18:48)*

ब्रह्मैवाहमिदं जगच्च सकलं चिन्मात्रविस्तारितं
सर्वं चैतदविद्यया त्रिगुणया शेषं मया कल्पितम्।
इत्थं यस्य दृढा मतिः सुखतरे नित्ये परे निर्मले
चाण्डालोऽस्तु स तु द्विजोऽस्तु गुरुरित्येषा मनीषा मम।।2।।

*Brahmaivāhamidaṃ jagacca sakalaṃ cinmātravistāritaṃ
Sarvaṃ caitadavidyayā triguṇayā śeṣaṃ mayā kalpitaṃ.
Itthaṃ yasya dṛḍhā matiḥ sukhatare nitye pare nirmale
Cāṇḍālo'stu sa tu dvijo'stu gururityeṣā maṇiṣā mama..2..*

I am Brahman (pure consciousness). It is pure consciousness that appears as this universe. All this is only something conjured up by me because of avidya (nescience) which is composed of the three gunas (sattva, rajas and tamas). One who has attained this definite realization about Brahman which is bliss itself, eternal, supreme and pure, is my Guru, whether he is an outcaste or a Brahmana.

- <https://shlokam.org/manishapanchakam/> (Text + překlad)
- https://youtu.be/lalm1FF80Os?si=4AW2_CJcHcB1kATi (Zpěv + překlad)
- <https://youtu.be/m8ag0QlpKRg?si=uSIBEr8V-xHY3lJR> (přednáška *Pravrajika Divyanandaprana*)

- [Svámí Sarvapriyananda](#) (2019 July Vedanta Retreat – Manisha Panchakam – playlist – přednášek)

7.7.2 *Kaśi Panchakam sloka 4* (1:19:58)

Tohle je naprostý vrchol této epizody ve Váránasí a režisér tu předvádí neuvěřitelný smysl pro filozofickou pointu! Poté, co Čandála (Šiva) Šankarovi uštědří tu největší lekci o nedualitě a zmizí, Šankara zpívá oslavný zpěv na samotné město Váránasí – *Káśi Pañcakam*. Ale nemluví o městě z cihel a kamení.

काश्या हि काशत काशी काशी सर्वप्रकाशिका

सा काशी विदिता येन तेन प्राप्ता हि काशिका ॥ 4 ॥

kāśyā hi kāśata kāśī kāśī sarvaparakāśikā

sā kāśī viditā yēna tēna prāptā hi kāśikā ॥ 4 ॥

Káśí vskutku září oním (vnitřním) světlem,

Káśí je to, co ozařuje všechno.

Ten, kdo poznal toto (vnitřní) Káśí,

ten vpravdě dosáhl skutečného Káśí.

Proč Šankara zpívá zrovna toto, když před ním právě stál samotný Bůh a rozbil jeho *bráhmanskou* pýchu na kousky? Je v tom ukryté jedno z nejkrásnějších tajemství *Advaita Védánty*:

Skrytý význam jména Káśí:

V sanskrtu pochází slovo *Káśí* ze slovesného kořene *kāś*, což znamená „zářit, svítit nebo osvětlovat“. Šankara zde vysvětluje, že skutečné *Káśí* není geografické místo na mapě, plné chrámů a schodů k řece Ganze. Skutečné *Káśí* je čisté Vědomí (*Átman/Brahman*), tedy to vnitřní světlo, díky kterému vůbec můžeme vnímat svět („to, co ozařuje všechno“).

Konečná realizace po setkání s Čandálou:

Šiva v podobě nedotknutelného Šankarovi právě ukázal, že rozlišovat mezi tělem *bráhma* a tělem pojídače psů je iluze. Šankara to pochopil a v této sloce to stvrzuje: Uvědomuje si, že pravá svatost nespočívá v tom, že fyzicky pobývá ve svatém městě Váránasí a dodržuje vnější rituály čistoty. Svatost je realizace jednoty.

Kdo skutečně „dosáhl“ Káší?

Verš jasně říká: Lidé si myslí, že když přicestují do Váránasí, dosáhli duchovního cíle. Ale Šankara tvrdí, že jen ten, kdo obrátí pozornost dovnitř a pozná to světlo Vědomí, ten teprve vpravdě dosáhl skutečného Káší. Tímto momentem se Šankara definitivně přesouvá od vnějšího náboženství k absolutní nedualitě.

Spojení úderné lekce od *Čandály* a následného zpěvu této sloky je v podstatě Šankarovou maturitou z *Advaita Védánty*. Od této chvíle už to není jen brilantní učenec, ale plně probuzený mistr, který vidí *Brahman* naprosto ve všem.

- <https://shlokam.org/shloka/kashi-panchakam-pEZm.htm> (text)
- https://youtu.be/dw4vWlxy9Gc?si=0iD67_rCD0c_7Mlc (Zpěv)

8. Zázračný chlapec Hastámalaka

Šankara se vydává se svými žáky šířit učení *Advaita Védánty* po celé Indii. Na svých cestách zažije mnoho pozoruhodných setkání. Tohle je jedno z nich.

8.1 Šankara pozoruje chování podivného mladíka

Šankara pozoruje zdánlivě bláznivé chování mladíka (budoucí slavný žák Hastámalaka).

8.1.1 Ryby v řece: džíva se vrací ke zdroji (1:20:37)

Mladík sedí na kameni v mělké řece a pozoruje rybky, které sebou mrskají na břehu, dokud se jim nepodaří dostat zpátky do řeky. Pak vyskočí, vyběhne na břeh a vyleze na velký kámen a v extázi natáhne ruce k obloze.

Moment, kdy chlapec sleduje ryby vracející se do vody, je metaforou pro duši (*džíva*), která se vrací do zdroje (*Brahman*). Chlapec se nesměje rybám, on se směje svobodě, kterou cítí, když se věc vrátí tam, kam patří.

8.1.2 Hlína sama je jedinou pravdou - Čhándogja Upanišad 6.1.4 (1:22:07)

Mladík leží na zemi a bere do ruky hlínu (písek) a pouští ho na mezi prsty na zem a přitom se blaženě směje. Je to stejné gesto, které předtím udělal Šankara ve scéně s pochybujícími mnichy a Šankara začne zpívat část stejného verše o hlíně z *Čhándogja Upanišady* 6.1.4 jako tehdy:

यथा सोम्यैकेन मृत्पिण्डेन सर्वं मृन्मयं विज्ञातं स्याद्वाचारम्भणं विकारो नामधेयं मृत्तिकेत्येव
सत्यम् ॥ ६.१.४ ॥

*yathā somyaikena mṛtṭpiṇḍena sarvaṃ mṛnmayam vijñātaṃ
syādvācārambhaṇaṃ vikāro nāmadheyaṃ mṛttiketyeva satyam ॥ 6.1.4 ॥*

*Ó Somyo, je to takto: Poznáním jediné hroudy hlíny poznáš všechny předměty z
hlíny vytvořené. Všechny proměny jsou pouhá slova, jen jména, **hlína sama je
však jedinou pravdou.***

Šankara vidí, že chlapec si nehraje s „pískem“ jako s materiálem na stavbu hradů. On se raduje z podstaty. Pro něj není rozdíl mezi jeho rukou, pískem a vesmírem. Vše je jen jedna „látka“ (Brahman) v různých formách. To, že chlapec dělá stejné gesto jako Šankara předtím, potvrzuje, že oba vidí stejnou realitu.

- <https://vivekavani.com/chu6c1v4/>

8.1.3 Kosmické oko (Bṛhadāraṇyaka Upaniṣad 2.2.2) (1.22.21)

Nyní hledí mladík upřeně do Slunce a zní sloka z 2.2.2 z Bṛhadāraṇyaka Upaniṣad. Je to popis „Vnitřního dítěte“ (Prány), které je stráženo sedmi božstvy skrze oko. Tento popis je jedním z nejpozoruhodnějších příkladů védského myšlení, které vidí v lidském těle (mikrokosmu) věrný obraz celého vesmíru (makrokosmu). Upaniṣada zde nepopisuje oko jako biologický orgán, ale jako bránu, ve které sídlí celý vesmír.

*tametaḥ saptākṣitaya upatiṣṭhante; tadyā imā akṣan lohinyo rājayastābhirenaṃ
rudro'nvāyattaḥ, atha yā akṣannāpastābhiḥ parjanyaḥ, yā kanīnakā
tayādityaḥ, yatkrṣṇaṃ, tenāgniḥ, yacchuklaṃ, tenendraḥ, adharayainaṃ
vartanyā pṛthivyanvāyattā, dyaauruttarayā; nāsyānaṃ ksīyate ya evaṃ veda ॥
2 ॥*

Těchto sedm nezničitelných sil mu (vnitřnímu životu/práně) slouží a uctívá jej:

*Skrze **rudé žilky** v oku se k němu pojí Rudra.*

*Skrze **vláhu** (slzy), která je v oku, bůh deště Pardžaňa.*

*Skrze **zornici** sluneční bůh Áditja.*

*Skrze to, co je v oku **černé**, bůh ohně Agni.*

*Skrze to, co je v oku **bílé**, vládce nebes Indra.*

*Skrze **dolní oční víčko** se k němu pojí Země*

*a skrze **horní víčko** Nebe.*

Tomu, kdo toto takto poznává, nikdy neubude pokrmu (životní síly).

Oko jako oltář: Zatímco běžný člověk používá oko k tomu, aby viděl věci, které chce vlastnit nebo kterých se bojí, tento chlapec prožívá své oko jako místo setkání s božstvy. Když upřeně hledí do Slunce, není to nebezpečný experiment, ale sjednocení vnitřního Áditji (v zornici) s tím vnějším.

Vnitřní dítě (Prána): Předchozí verš (2.2.1) v této Upanišadě nazývá životní sílu „mládětem“ nebo „dítětem“ (śíśu). Chlapec se chová jako dítě, protože on je personifikovanou pránou. Je v tak těsném spojení se samotným životem, že mu nezbyvá kapacita na to, aby hrál společenské role „normálního syna“.

Propojení Nebe a Země: Upanišada říká, že horní víčko je Nebe a dolní Země. Když chlapec mrká nebo zavírá oči, v jeho vnitřním prožívání se doslova dotýká Nebe a Země. To vysvětluje jeho extatické pohyby a smích – on žije v neustálém kontaktu s vesmírnými silami.

Hlína a pravda: Jeho hra s pískem a následná recitace *Mṛttiketyeva satyam* (Hlína je jedinou pravdou) potvrzuje, že chlapec už dávno dosáhl toho, o čem Šankara píše své tlusté knihy. Pro něj je písek mezi prsty stejnou božskou substancí jako hvězdy na nebi.

- <https://vivekavani.com/bru2c2v2/>

8.2 Mladík se stává žákem Hastāmalakou (1:23:09)

Rodiče jsou jsou ze syna nešťastní, protože ho považují za blázna, jenom Šankara chápe, že chlapec je ve skutečnosti osvícený a ptá se ho:

„Kdo jsi? Čí jsi dítě? Kam jdeš? Jak se jmenuješ? Odpověz mi, mé dítě.“

Chlapec, který do té doby nepromluvil ani slovo, náhle otevře ústa. Jeho odpověď však není dětská, nýbrž je krystalicky čistou deklarací absolutní pravdy. Recituje verše, které vešly do dějin jako *Hastāmalakīya Stotra* (tedy autorem je tento mladík, kterému za chvíli dá Šankara jméno Hastāmalaka)

8.2.1 *Hastāmalakīya Stotra* (sloka 11) (1:23:42)

समस्तेषु वस्तुष्वनुस्यूतमेकं
समस्तानि वस्तूनि यन्न स्पृशन्ति ।
वियद्वत्सदा शुद्धमच्छस्वरूपं
स नित्योपलब्धिस्वरूपोऽहमात्मा ॥ ११ ॥

*samasteṣu vastuṣvanusyūtamekaṃ
samastāni vastūni yanna sprśanti .
viyadvatsadā śuddhamacchasvarūpaṃ
sa nityopalabdhisvarūpo'hamātmā .. 11..*

Jsem oním jediným Átman, které je jako nit provlečeno skrze všechny věci a bytosti, avšak žádná z těchto věcí se mě nedotýká. Podobně jako vesmírný prostor (ákáša) zůstávám navždy čistý a průzračný ve své přirozenosti. Jsem ono Vědomí, které je věčně přítomné.

Mladík v této sloce vysvětluje, jak může být něco všudypřítomné, a přitom zůstat naprosto čisté. Dokazuje, že jeho „mlčení“ nebylo projevem hlouposti, ale důsledkem toho, že jeho vědomí bylo zaměřeno na podstatu, nikoliv na povrch věcí.

Tato sloka také vysvětluje chlapcovo podivné chování v předchozích scénách (hraní si v písku, hledění do slunce):

Metafora nitě (Anusyūtam):

Chlapec říká, že Átman je jako nit, na které jsou navlečeny korálky vesmíru. Bez nitě by korálky nedržely pohromadě, ale nit sama zůstává skrytá uvnitř. Chlapec viděl tu „nit“ (Brahman) v každém zrnku písku, a proto mu bylo jedno, jestli je to písek nebo zlato.

Metafora prostoru (Viyadvat):

Toto je nejsilnější argument Advaita Védánty. Představ si prostor v místnosti. V té místnosti může hořet oheň, může tam být špína nebo tam může vát voňavý vánek. Ale prostor sám nehoří, nešpiní se a nevoní. Zůstává nedotčen (*na sprśanti*).

Chlapec mohl sedět v bahně nebo na kameni, ale jeho vnitřní Já (Átman) zůstávalo stejně čisté jako sluneční svit. To je důvod, proč se tak blaženě usmíval – nic ze světa mu nemohlo ublížit ani ho znečistit.

Věčná přítomnost (Nityopalabधि):

Chlapec neříká „poznal jsem Átman“, ale říká, že Átman je „věčně poznané“. Znamená to, že osvícení není něco, co musíme pracně získat, ale je to naše základní přirozenost, kterou jen překrýváme nánosem zmatených myšlenek.

V tomto momentě Šankara vidí, že před ním stojí „živý komentář“ k jeho vlastním spisům. Chlapec je ztělesněním toho, co Šankara učí – že svět je jen jméno a tvar (*námá-rúpa*), zatímco podstata je neměnná. Rodiče chlapce chtěli „vyléčit“, ale Šankara v něm vidí svého budoucího nástupce.

Jméno *Hastāmalaka* mu Šankara dal právě proto, že jeho poznání bylo tak jasné, jako by držel plod indického angréstu (*amalaka*) přímo na dlani (*hasta*). Žádná teorie, žádné knihy – jen čistá, přímá zkušenost.

- [Ramana's Translation of Hastamalaka Stotra](#)
- <https://shlokam.org/hastamalakiyam/>
- [Swami Sarvapriyananda – question & answers](#)

9. Setkání Šankary s Védou Vyásou (1:24:25)

9.1 Kdo byl Věda Vjása (Šrí Kršna Dvaipájana Vjása)

Vidíme Šankaru, jak dokončuje své mistrovské dílo – komentář k *Brahma sūtrám*. V tu chvíli se objeví starý, sešlý *bráhman*, ve skutečnosti je to sám Věda Vjása.

Vjása není jen "další mudrc" – v indické tradici je to naprostý gigant, bez kterého by hinduismus, jak ho známe, v podstatě neexistoval.

- ◇ **Sjednotitel Véd:** Jeho jméno „Vjása“ doslova znamená „Ten, kdo rozdělil/uspořádal“. Podle tradice to byl on, kdo vzal původní jednotné védské vědění a rozdělil ho do čtyř sbírek (*Rgvéd*, *Sámavéd*, *Jadžurvéd* a *Atharvavéd*), aby bylo pro lidi v našem věku (*Kali-juga*) srozumitelnější.
- ◇ **Autor Mahábháraty:** Je považován za autora **nejdelšího eposu světa**, *Mahábháraty*, jejíž součástí je i slavná *Bhagavadgíta*.
- ◇ **Tvůrce Purán:** Tradice mu připisuje sepsání 18 hlavních *Purán* (sbírek mýtů a legend), čímž zpřístupnil hlubokou filozofii širokým masám skrze příběhy.
- ◇ **Autor Brahma sūter:** Pro Šankaru je nejdůležitější to, že Vjása napsal *Brahma sūtry* – onen extrémně stručný, logický kód, ke kterému Šankara napsal svůj slavný komentář (*Bhášju*).

Proč přichází za Šankarou v přestrojení?

Ve filmu (i v legendách) se Vjása zjeví jako starý, hádavý *bráhman*. Má to hluboký význam:

Zkouška ohněm:

Vjása je autorem původního textu. Přichází, aby osobně prověřil, zda Šankara ve svém komentáři správně pochopil jeho záměr. Je to jako kdyby za autorem diplomové práce přišel inkognito největší světový expert na dané téma a začal ho „drtit“ otázkami.

Zápas o logiku:

Jejich debata trvá podle legend osm dní a nocí. Vjása napadá Šankarovy interpretace a Šankara musí obhájit každé slovo. Teprve když Vjása vidí, že Šankarova logika je neprůstředná a v souladu s Pravdou, odhalí svou pravou identitu.

Požehnání a prodloužení života:

Toto setkání končí zásadním zvratem. Šankara měl podle svého osudu zemřít v 16 letech (kdy dokončil své dílo). **Vjása mu však po této debatě daruje dalších 16 let života, aby mohl své učení šířit po celé Indii.**

Poznámka: V Indii se svátek *Guru Púrnimá* (úplněk zasvěcený učitelům) nazývá také *Vjása Púrnimá*. Vjása je totiž považován za „*Gurua* všech *Guruů*“.

9.1.1 Bhagavad Gíta 2.69 (1:24:50)

Když do temné místnosti, kde Šankara ve sporém světle lampy tiše pracuje na svém komentáři, Vjása vstupuje, mumlá si nejprve verš z Bhagavadgíty.

या निशा सर्वभूतानां तस्यां जागर्ति संयमी ।

यस्यां जाग्रति भूतानि सा निशा पश्यतो मुनेः ॥ 69॥

yā niśhā sarva-bhūtānām tasyām jāgarti sanyamī

yasyām jāgrati bhūtāni sā niśhā paśhyato muneḥ

To, co je pro všechny bytosti nocí, v tom bdí sebekázněný (mudrc).

To, v čem ostatní bytosti bdí, je nocí pro vidoucího mudrce.

yā—který; *niśhā*—noc; *sarva-bhūtānām*—všech živých bytostí; *tasyām*—v tom; *jāgarti*—je vzhůru; *sanyamī*—sebeovládající; *yasyām*—v němž; *jāgrati*—jsou vzhůru; *bhūtāni*—bytosti; *sā*—to; *niśhā* — noc; *paśhyataḥ* — vidět; *muneḥ* — mudrc

To je naprosto geniální filmový obraz! Režisér zde využívá fyzickou tmou místnosti a sporé světlo lampy jako přímou vizuální metaforu pro jeden z nejhlubších veršů celé

Gíty. Tím, že si Vjása tento verš mumlá pod fousy při vstupu k Šankarovi, vlastně hned na začátku „testuje“, zda Šankara skutečně žije to, co píše.

Tento verš popisuje naprosté převrácení hodnot, ke kterému dochází při osvětlení.

- ◇ **Dvě různé reality:** Světští lidé Jsou „vzhůru“ a plní energie, když jde o smyslové požitky, peníze, hádky a ego. Ale pro duchovní pravdu (*Átman*) jsou „slepí“ – je to pro ně „noc“, o kterou se nezajímají.
- ◇ **Sanjamí** (sebekázněný/mudrc): Pro něj jsou světská lákadla nezajímavá, jako by spal (je to pro něj „noc“). Ale je plně „vzhůru“ v oblasti čistého Vědomí, kterou ostatní vůbec nevnímají.
- ◇ **Symbolika světla a tmy ve filmu:** Šankara sedí v temné místnosti u malé lampy. Pro okolní svět je v té tmě „ztracený“, „neviditelný“ a v podstatě „spí“ (protože se neúčastní běžného života). Ale Vjása vidí, že právě v této izolaci a tichu je Šankara jediný skutečně bdělý, protože pracuje na poznání, které ozařuje vesmír. Ta lampička není jen zdroj světla na psaní, je to symbol jeho vnitřního vhledu.
- ◇ **Vjásova provokace:** Vjása tímto veršem Šankaru v podstatě zdraví jako sobě rovného. Říká tím: „Vidím tě. Vidím, že zatímco zbytek světa spí v iluzi (*Máji*), ty jsi vzhůru v *Brahmanu*.“ Zároveň je to ale i výzva k souboji – Vjása přichází prověřit, jestli je Šankarovo „bdění“ skutečné, nebo jen intelektuální.
- <https://vivekavani.com/b2v69/> (text)
- <https://youtu.be/-1MlCoSiXwU?si=f9oustvW7Vip0DlF> (Svámi Sarvapriyánanda - promluva)

9.2 Vjása zkouší Šankaru

Vjása říká:

*„Slyšel jsem, že jsi sepsal komentář k Brahma sútrám. Ale skutečně jim rozumíš?
Vylož význam kteréhokoli verše. Uvidíme!“*

Co začíná jako nevinná diskuse o interpretaci textu, se mění v intelektuální souboj, který trvá několik dní. Starý muž neúprosně napadá Šankarovu logiku a nutí ho obhajovat každý detail jeho non-dualistické doktríny.

9.2.1 *Brahma sūtra* 3.1.1 (Kapitola o duchovní praxi) (1:25:47)

Vjása nejprve vyžaduje, aby Šankara řekl, kterou sūtru z 3. kapitoly (Kapitola o duchovní praxi - *Sádhana adhjája*) považuje za nejdůležitější. Šankara řekne, že je to hned ta pevná (3.1.1) a začne ji z paměti recitovat:

तदन्तरप्रतिपत्तौ रंहति संपरिष्वक्तः, प्रश्ननिरूपणाभ्याम् ॥ १ ॥

tadantarapratipattau raṅhati saṃpariṣvaktah, praśnanirūpaṇābhyām || 1 ||

Při přechodu do jiného (těla) [duše] odchází obklopena (jemnými prvky), jak vyplývá z otázky a odpovědi (v Upanišadách).

tadantarapratipattau – s cílem získat nové tělo; ***raṅhati*** – jde; ***saṃpariṣvaktah*** – obklopen (jemnými částmi prvků); ***praśnanirūpaṇābhyām*** – (tak je to známo) z otázky a odpovědi.

Šankara logicky odpovídá touto sūtrou, protože:

- ◇ ***Mechanismus reinkarnace:*** Tato sūtra vysvětluje, co se děje s člověkem po smrti. Říká, že individuální duše (džíva) neodchází „nahá“ nebo čistá. Odchází „obklopena“ (*saṃpariṣvaktah*) jemnými prvky, které si nese s sebou – jsou to otisky našich činů, tužeb a *karmy*.
- ◇ ***Důkaz o poutech:*** Pro Šankaru je toto klíčové. Pokud bychom po smrti byli okamžitě svobodní, nepotřebovali bychom žádnou *sádhanu* (praxi). Ale protože si s sebou neseme toto „balení“ (jemné tělo), jsme nuceni se znovu narodit.
- ◇ ***Odkaz na „Pětiohňovou nauku“:*** Výraz *praśna-nirūpaṇābhyām* odkazuje na slavný dialog v *Čhándógja Upanišadě (Pancha-Agni Vidya)*, který přijde hned vzápětí.

Tím, že vybral tuto sūtru, Šankara říká: „Nejdůležitějším bodem praxe je pochopit, jak jsme spoutáni. Dokud nepochopíme, jak se duše zaplétá do koloběhu zrození a smrti (*samsáry*), nebudeme mít skutečnou motivaci hledat osvobození (*Mókšu*).“

- <https://vivekavani.com/bs3c1v1/> (text)

9.2.2 *Čhándógja upanišad* 5.3.3 (1:26:36)

Vjása naléhá, aby Šankara šel do hloubky, a Šankara začíná vysvětlovat základní tezi a dále cituje sloku z *Čhándógja upanišady*:

वेत्थ यथासौ लोको न सम्पूर्यत३ इति न भगव इति वेत्थ यथा पञ्चम्यामाहुतावापः

पुरुषवचसो भवन्तीति नैव भगव इति ॥ ५.३.३ ॥

*vettha yathāsau loko na sampūryata3 iti na bhagava iti vettha yathā
pañcamyāmāhutāvāpaḥ puruṣavacaso bhavantīti naiva bhagava iti || 5.3.3 ||*

Víš, jak se při páte oběti stávají vody lidským hlasem?

Jde o klíčovou otázku, kterou položil král Praváhana Džaiwali mladému *bráhmanovi* Švétaketuovi v rámci učení o pěti ohních (*Pañčágni vidjá*). Toto učení vysvětluje proces reinkarnace a koloběh duše.

- <https://vivekavani.com/chu5c3v3/> (text)

9.2.3 *Brahma sūtra* 3.1.2 (1:27:16)

Vjása vyžaduje důkladnější vysvětlení a Šankara poukazuje na další *sūtru*:

त्र्यात्मकत्वात्तु भूयस्त्वात् ॥ २ ॥

tryātmakatvāttu bhūyastvāt || 2 ||

„Avšak (voda) se skládá ze tří (živlů); (a voda je v textech zmiňována jen) kvůli své převaze.“

tryātmakatvāt—On account of (water) consisting of three elements; **tu**—but; **bhūyastvāt**—on account of the preponderance (of water).

Vzhledem k tomu, že se (voda) skládá ze tří prvků, odchází duše zahalena všemi těmito prvky, nikoliv pouze vodou. V posvátném textu je však zmiňována pouze voda kvůli její převaze (v lidském těle).

Vyvstává námitka, že text (*Upaniṣad*) zmiňuje pouze vodu, a nikoliv ostatní prvky doprovázející duši při reinkarnaci. Tato *sūtra* však říká, že ve vodě jsou obsaženy i ostatní dva prvky (oheň a země), a to v souladu s principem trojčlenného stvoření (*Trivṛtkaraṇa*) hrubých prvků. Proto duši doprovázejí všechny tři prvky. Zmínka o vodě je pouze orientační a zahrnuje v sobě všechny prvky. Z pouhé vody by totiž nebylo možné vytvořit žádné (fyzické) tělo. Ale protože vodní složka v těle převažuje, texty uvádějí pouze vodu.

Tato scéna ukazuje Šankarovu schopnost logické syntézy. Režisér zde demonstruje, že Šankara není jen náboženský horlivec, ale precizní vědec starověku:

Teorie prvků (Trivr̥tkaraṇa):

Podle Véd nejsou hrubé prvky (země, voda, oheň) v přírodě v čisté formě. Každý z nich v sobě obsahuje podíly ostatních. Když tedy *Upanišady* říkají, že duše odchází v „obalu vody“, Šankara logicky dovozuje, že ten obal obsahuje i ostatní stavební kameny těla.

Mistrovství interpretace:

Vyāsa se ho ptá: „Pokud *Upanišady* píšou jen o vodě, jak můžeš tvrdit, že tam jsou i ostatní prvky? Nepřidáváš si do písma něco, co tam není?“ Šankara odpovídá: „Ne, používám princip převahy (*bhūyastvāt*). Když mluvíme o armádě, říkáme, že 'přijel král', i když s ním přijely tisíce vojáků. Král je jen nejviditelnější částí celku. Stejně tak voda je v těle nejviditelnější, proto zastupuje všechny živly.“

Právě po této logické brilanci začíná Vyāsa (stále v přestrojení) Šankaru vnitřně uznávat. Šankara totiž dokázal, že *Brahma sūtry* (které napsal právě Vyāsa!) nejsou v rozporu s *Upanišadami*. Vyāsa testoval, zda Šankara při psaní komentářů jen neklouzal po povrchu.

- <https://vivekavani.com/bs3c1v2/>

10. Šankara si získává Vjásu - Věda o 5 ohních

Šankara nyní recituje tzv. *Pañčāgni vidjá* (Vědu o pěti ohních) z *Čhándógja Upanišady* (5.4.1–5.9.1).

Jde o metaforický popis cesty duše, která se vrací z nebeských sfér zpět do nového těla na Zemi. Šankara tím Vjásovi dokazuje, že do detailu rozumí mechanismu *karmy* a reinkarnace.

Upanišada popisuje vesmír jako sérii obětních oltářů. Duše (ve formě jemné energie zvané *šradhá*) sestupuje skrze pět fází, než se znovu narodí jako člověk:

Pořadí	Oheň (Oltář)	Obětina	Výsledek (v co se promění)
1.	Nebesa (<i>Dyuloka</i>)	Víra (<i>Šradhá</i>)	Král <i>Sóma</i> (měsíční nektar)
2.	Bůh deště (<i>Parjaṇa</i>)	Král <i>Sóma</i>	Děšť
3.	Země (<i>Prthiví</i>)	Děšť	Potrava (obilí, rýže)
4.	Muž (<i>Puruša</i>)	Potrava	Životní síla (sperma)
5.	Žena (<i>Jošá</i>)	Životní síla	Plod (nový člověk)

- ◇ **Vesmír jako jedna velká oběť:** Šankara těmito verši ukazuje, že celý život je posvátný proces. Každý krok – od deště, který padá na pole, až po jídlo, které jíme

– je součástí kosmického rituálu. Nic není náhoda; vše je propojeno v jeden velký cyklus.

- ◇ **Proč to Šankara říká Vjásovi?** Vjása ho zkoušel ze znalosti „cesty duše“. Šankara touto recitací říká: „Vím přesně, jak se duše zaplétá do hmoty. Vím, že k tomu, aby vznikl člověk, musí vesmír spolupracovat na pěti úrovních.“ Je to důkaz, že jeho filozofie Advaita není odtržená od reality, ale že dokonale zná i „technické“ fungování světa.
- ◇ **Tajemství šesté složky:** Po pátém ohni (narození) se duše stává člověkem, který žije, a když zemře, je on sám položen na poslední oheň – ten pohřební. Tím se kruh uzavírá a proces začíná nanovo, dokud člověk nedosáhne osvobození (Mókša), o kterém Šankara učí.

10.1 Oheň I - Nebe (Svarga Lóka)

Duše, která vyčerpala své zásluhy, „padá“ jako déšť (Soma) do nebeského ohně.

10.1.1 Čhandógja upanišad 5.4.1 (1:27:23)

- <https://vivekavani.com/chu5c4v1/>

*asau vāva loko gautamāgnistasyāditya eva samidraśmayo
dhūmo'hararciścandramā aṅgārā nakṣatrāṇi visphuliṅgāḥ || 5.4.1 ||*

*„Ó Gautamo, onen (nebeský) svět je vskutku ohněm. Slunce je jeho palivem,
paprsky jsou jeho kouřem, den je jeho plamenem, měsíc je jeho řeřavým uhlím a
hvězdy jsou jeho jiskrami.“*

Toto učení předává král (kšatrija) Praváhaṇa Jaivali starému bráhmanovi jménem Gautama (Uddálaka Áruni). Je to jedna z mála vzácných chvil v *Upanišadách*, kdy král učí kněze. Ukazuje to, že toto tajné vědění o reinkarnaci nebylo původně bráhmanským tajemstvím, ale vlastnili ho králové.

Metafora obětního ohně (Jadžňa):

Upanišada bere obyčejný pozemský oheň, který kněží zapalovali každý den, a promítá ho na celou oblohu.

- ◇ **Oheň:** Celý nebeský prostor (*Dyuloka*).
- ◇ **Palivo (Slunce):** Slunce je to, co nebesům dodává energii a světlo, stejně jako dřevo živí oheň.

- ◇ **Kouř (Paprsky):** Paprsky stoupají ze Slunce a rozpínají se do prostoru, podobně jako se kouř šíří z paliva.
- ◇ **Plamen (Den):** Den je jasný a zářící, přesně jako šlehající plamen ohně.
- ◇ **Řeřavé uhlí (Měsíc):** Když plamen (den) pohasne, zůstanou v noci na nebi žhnout uhlíky – a tím největším uhlíkem je Měsíc.
- ◇ **Jiskry (Hvězdy):** Kolem řeřavého uhlí poletují drobné, blikající jiskry – miliony hvězd roztroušených po noční obloze.

10.1.2 Čhandógja upanišad 5.4.2 (1:27:41)

- <https://vivekavani.com/chu5c4v2/>

Tasminn etasminn agnau devāḥ śraddhāṃ juhvati tasyā ahuteḥ somo rājā saṃbhavati || 5.4.2 ||

Do tohoto samého (nebeského) ohně bohové obětují jako obětinu śraddhá (víru/jemné vody). Z této oběti se rodí (vzniká) zářící král Sóma.

Co je to „Śraddhá“ (Víra / Jemná voda)?

Běžně se śraddhá překládá jako „víra“ nebo „oddanost“. Ale sám Šankara ve svém komentáři vysvětluje (a proto to Vjásovi recitoval), že v tomto konkrétním kontextu śraddhá představuje jemnou esenci tekutin (vody, mléka, přepuštěného másla), které člověk za života obětoval při rituálech, nebo šířeji – jemnou *karmu* jeho dobrých skutků.

Když člověk zemře a jeho tělo shoří na pohřební hranici, jeho duše stoupá do nebes zabalena právě do této neviditelné „vodní“ esence (śraddhá).

Kdo jsou „Bohové“ (Dévové), kteří obětují?

Upanišady učí, že „bohové“ jsou zde symbolem pro lidské smysly a životní síly (*prány*) člověka, nebo pro kněze, kteří rituál provádějí v makrokosmickém měřítku. Oni odevzdávají tuto jemnou duši do nebeského prostoru.

Zrození „Krále Sómy“ (Měsíční tělo):

Když tato obětina (duše zabalená ve své *karmě*) vstoupí do nebeského ohně, nezanikne. Naopak se přetaví do nové podoby – stane se z ní *Sómo rājā* (král Sóma). Sóma zde symbolizuje nádherné, zářivé a blažené „měsíční“ tělo. Duše v nebi získá toto snové, zářivé tělo, aby si tam mohla užívat plody svých dobrých pozemských činů.

Skryté propojení v debatě s Vjásou:

Tady režisér geniálně propojuje texty. Pamatuješ na tu předchozí složitou *sútru* (3.1.2), kde Šankara tvrdil, že duše odchází „zabalena do vody“? Vjása ho zkoušel, jestli si to nevymyslel. A Šankara mu teď cituje tento prastarý text *Upanišady*, který dokazuje, že první obětinou do nebes je *šradhá* (voda/víra), ze které vzniká nebeské tělo (Sóma). Šankara tím říká: "Vidíš, autorito? I staré *Upanišady* potvrzují to, co jsem napsal do komentáře k tvým *sútrám*!"

Duše (nyní jako král Sóma) pobude v nebi, dokud nevyčerpá svou dobrou *karmu*. A pak... musí spadnout dolů do druhého ohně (Bůh deště – Pardžanja).

10.2 Oheň II - Mraky (Parjanya)

Z nebes přechází do mraků a padá na zemi jako déšť.

10.2.1 Čhandógja upanišad 5.5.1 (1:27:53)

- <https://vivekavani.com/chu5c5v1/>

*parjanyo vāva gautamāgnistasya vāyureva samidabhraṃ dhūmo
vidyudarciraśaniraṅgārāhrādanayo visphuliṅgāḥ || 5.5.1 ||*

Ó Gautamo, bůh deště (Pardžanja) je vskutku oním (druhým) ohněm. Vítr je jeho palivem, mlha (mrak) je jeho kouřem, blesk je jeho plamenem, úder hromu je jeho řeřavým uhlím a dunění bouře jsou jeho jiskry.

Oltář v oblacích:

Místo klidného nebe z prvního ohně se dějiště přesouvá do nižších vrstev atmosféry. Pardžanja (bůh deště nebo samotný bouřkový mrak) funguje jako druhý obrovský oheň.

- ◇ **Vítr (palivo):** Vítr žene mraky a dává bouři sílu, stejně jako vzduch rozdmýchává oheň.
- ◇ **Mlha/Mrak (kouř):** Temná mračna stoupající z bouře připomínají hustý dým nad obětištěm.
- ◇ **Blesk (plamen):** Ostrý záblesk, který rozřízne oblohu, je přesným ekvivalentem šlehajícího plamene.
- ◇ **Úder hromu/hromoklín (řeřavé uhlí):** Koncentrovaná, zničující energie, která udeří do země.

- ◇ **Dunění (jiskry):** Rachot rozléhající se po obloze se tříští a rozpadá do všech stran, přesně jako jiskry vylétající z ohně.

Duchovní pád (Konec nebeské odměny):

Pro pochopení příběhu je zásadní kontext. Duše si v prvním ohni (v nebi) užívala blaženost jako zářící „král Sóma“. Ale v indické filozofii nebe není věčné. Jakmile duše vyčerpá svou dobrou *karmu* (své zásluhy), ztrácí své nebeské tělo. Začíná její sestup zpět na zem.

Proč Šankara recituje právě toto?

Šankara tímto navazuje na svou debatu s Vjásou. Vjása se ptal, jak se duše dostane zpět do hmotného těla. Šankara recitací této sloky ukazuje naprosto přesný, mechanický proces: Duše nepadá jen tak náhodně z nebe. Musí projít „transformační stanicí“ – musí vstoupit do sféry mraků a deště, aby získala hrubší, materiálnější obal. Bez vody (deště) není na zemi život, a proto je to první nutný krok k získání nového fyzického těla.

10.2.2 Čhandógja upanišad 5.5.2 (1:28:09)

- <https://vivekavani.com/chu5c5v2/>

*tasminnetasminnagnau devāḥ somaṃ rājānaṃ juhvati tasyā āhutervarṣaṃ
saṃbhavati || 5.5.2 ||*

„Do tohoto samého ohně (bouřkového mraku) bohové obětují krále Sómu. Z této oběti vzniká dešť.“

Konec nebeské iluze (Král Sóma je obětován):

Duše, která si v nebi užívala v zářivém těle jako „král Sóma“, vyčerpala svou dobrou *karmu*. Bohové (kosmické síly/přírodní zákony) neznají slitování – jakmile ti dojde „kredit“ dobrých skutků, tvé nebeské tělo je vzato a vhozeno jako obětina do druhého ohně (bouře). Znamená to zánik nebeské identity.

Zrození deště (Varṣa):

Když se jemná esence duše spojí s bouřkovým mrakem (*Pardžanjou*), kondenzuje a mění se ve fyzický déšť. Duše doslova padá z nebe v kapkách vody.

Šankarův triumf v debatě s Vjásou:

Přesně pro tento moment Šankara tuto *Upanišadu* recituje! Vzpomeň si na *Brahma sútru* 3.1.2. Vjása se ptal, jak víme, že duše odchází a přichází zabalená ve vodě. Šankara mu předkládá tento prastarý text jako nevyvratitelný důkaz: „Podívej, samotná *Upanišada* říká, že duše (*Sóma*) se stává deštěm (vodou), aby mohla vstoupit na zem!“ Šankara tím

dokazuje, že jeho komentáře k *Brahma sūtrám* jsou v dokonalém souladu s prastarými *Védami*.

Filozofie odříkání (Vairágja):

Režisér nám tímto dává nahlédnout do Šankarovy mysli. Proč by se Šankara nechal zlákat světským úspěchem, když vidí, že i ta nejvyšší nebeská odměna („král Sóma“) končí tím, že jsi rozpuštěn a spadneš na zem jako obyčejná dešťová kapka? Je to dokonalá lekce o pomíjivosti.

10.3 Oheň III - Země (Prithví)

Déšť je vstřebán zemí a mění se v potravu (obilí, rostliny).

10.3.1 Čhandógja upanišad 5.6.1 (1:28:20)

- <https://vivekavani.com/chu5c6v1/>

*prthivī vāva gautamāgnistasyāḥ saṃvatsara eva samidākāśo dhūmo
rātrirarcirdiśo'ngārā avāntaradiśo visphulingāḥ || 5.6.1 ||*

„Ó Gautamo, Země (Prthiví) je vskutku oním (třetím) ohněm. Rok (čas) je jejím palivem, vesmírný prostor je jejím kouřem, noc je jejím plamenem, hlavní světové strany jsou jejím řeřavým uhlím a vedlejší světové strany jsou jejími jiskrami.“

Čas jako palivo (Rok / Saṃvatsara):

Co dává Zemi sílu, aby vůbec něco plodila? Je to cyklus ročních období. Čas (rok) působí na Zemi jako palivo, které ji zahřívá a probouzí k životu, přesně jako dříví udržuje oheň. Duše, která se sem snáší, se tímto dostává do přímého područí pozemského času.

Prostor a Noc:

- ◇ **Prostor** (Ákáša - kouř): Když se podíváš ze země vzhůru, vidíš nekonečný prostor, který ze země zdánlivě stoupá jako sloup kouře.
- ◇ **Noc** (plamen): Zatímco v prvním ohni (nebesích) byl plamenem jasný Den, pro Zemi je charakteristická Noc. Noc zemi pohlcuje a zahaluje ji, čímž jí poskytuje čas na regeneraci a růst toho, co z deště vzejde.

Sít světových stran (Uhlíky a jiskry):

- ◇ **Hlavní směry** (Sever, Jih, Východ, Západ): Leží pevně ukotvené kolem nás jako žhnoucí uhlíky ohniště.

- ◇ **Vedlejší směry** (Severovýchod atd.): Rozlétají se do prostoru jako drobné jiskry. Celá tato metafora ukazuje, že jakmile se duše dotkne Země, je lapena v souřadnicovém systému prostoru a času (směry a roční období).

Kontext v Šankarově debatě:

Vjása pozorně naslouchá. Šankara mu tímto vysvětluje: "Aby duše mohla získat hrubé tělo, musí vstoupit do hrubého světa. Vstoupila do sféry, kde vládne čas (rok) a prostor (směry)." Je to dokonalý popis toho, jak duchovní esence tvrdě naráží na limity materiálního světa.

10.3.2 Čhandóga upanišad 5.6.2 (1:28:38)

- <https://vivekavani.com/chu5c6v2/>

*tasminnetasminnagnau devā varṣaṃ juhvati tasyā āhuterannaṃ saṃbhavati ||
5.6.2 ||*

Do tohoto samého ohně (Země) bohové obětují déšť. Z této oběti vzniká potrava (obilí, rýže, plodiny).

V této fázi se „vesmírná voda“ mění v pevnou hmotu.

Zázrak růstu jako rituál:

Upanišada nás učí vidět v zemědělství a přírodních cyklech posvátný děj. Když déšť (ve kterém je „schovaná“ klesající duše) dopadne na úrodnou zemi, není to jen chemická reakce. Je to oběť. Země „přijímá“ déšť a výsledkem tohoto spojení je *anna* (potrava). Tímto termínem se v *sanskrtu* myslí především obiloviny jako rýže nebo ječmen.

Duše se stává „jedlou“:

Tady začíná být cesta duše velmi konkrétní. Duše, která kdysi zářila v nebi, je nyní vázána v zrnku obilí nebo v plodu. Čeká na okamžik, kdy bude pozřena. Toto je kritická fáze – duše je nyní naprosto pasivní a odevzdaná do rukou osudu (*karmy*), který určí, kdo tuto potravu sní.

Šankarova logika v debatě:

Šankara tímto Vjásovi ukazuje, že rozumí tomu, jak se duchovní stává materiálním. Vjása ho zkouší ze souvislostí a Šankara odpovídá: „Aby se duše stala člověkem, musí se nejprve stát jeho potravou.“ Tímto potvrzuje teorii, že naše fyzické tělo je v podstatě „nahromaděná potrava“ (*annamaja kóša* – obal z jídla).

10.4 Oheň IV - Muž (*Puruṣa*)

Potravu sní muž a ta se v jeho těle transformuje v sémě (*Retas*).

10.4.1 *Āchandógja upaniṣad* 5.7.1 (1:28:47)

- <https://vivekavani.com/chu5c7v1/>

*puruṣo vāva gautamāgnistasya vāgeva samitprāṇo dhūmo
jihvārciścakṣuraṅgārāḥ śrotraṃ visphulingāḥ || 5.7.1 ||*

*Ó Gautamo, muž (Puruša) je vskutku oním (čtvrtým) ohněm. Řeč je jeho palivem,
dech (Prána) je jeho kouřem, jazyk je jeho plamenem, oči jsou jeho řeřavým
uhlím a sluch jsou jeho jiskrami.*

Duše, která byla v předchozím kroku (5.6.2) vázána v potravě (obilí), byla mužem snědena. Nyní se nachází uvnitř jeho těla. Už to není „vnější svět“, už je to součást živého organismu. To je pro Šankaru nesmírně důležité – ukazuje to, že naše individuální já je doslova „poskládáno“ z prvků vesmíru.

10.4.2 *Āchandógja upaniṣad* 5.7.2 (1:29:03)

- <https://vivekavani.com/chu5c7v2/>

*tasminnetasminnagnau devā annaṃ juhvati tasyā āhute retaḥ sambhavati ||
5.7.2 ||*

*„Do tohoto samého ohně (muže) bohové obětují potravu. Z této oběti vzniká sémě
(retaḥ).“*

Potrava jako palivo pro život

Upaniṣady říkají, že jídlo, které jíme, není jen hmota pro zasyčení. Je to oběť. „Bohové“ (v tomto případě naše trávicí ohně a *prány*) berou esenci z jídla a přetavují ji v nejčistší a nejmocnější formu tělesné energie – v *retaḥ* (sémě/životní esenci).

Duše v bodu nula

Všimni si té gradace: nebesa -> mraky -> země -> rostliny -> muž. V každém kroku se prostor zmenšuje a „obal“ duše se stává hutnějším. Nyní je duše přítomna v oné jediné kapce, která nese potenciál celého nového života. Je to nejdůležitější „nosič“ na cestě k znovuzrození.

Co to znamená pro Šankaru ve filmu?

Tato pasáž ukazuje, proč Šankara tolik zdůrazňuje ovládní smyslů (*Sanjama*). Pokud je tělo posvátným obětištěm a potrava se v něm mění v životní sílu, pak každý náš čin má kosmický dopad. Šankara tímto Vjásovi demonstruje, že jeho učení o *brahmačárji* (celibátu/ovládání síly) není jen morální příkaz, ale hluboké pochopení toho, jak vesmírná energie proudí skrze člověka.

Logický důkaz pro reinkarnaci

Vjása se Šankary ptal na detaily „odchodu a příchodu“ duše. Tímto veršem Šankara uzavírá „mužskou“ část cyklu. Dokazuje, že nic nevzniká z ničeho – nový život je výsledkem dlouhého řetězce obětí, který začal až u Slunce a hvězd.

10.5 Oheň V - Žena (Yoshā)

Sémě je vloženo do lůna ženy, kde vzniká plod (Garbha).

10.5.1 Čhandógja upanišad 5.8.1-2 (1:29:14)

- <https://vivekavani.com/chu5c8v1/>

*yoṣā vāva gautamāgnistasyā upastha eva samidyadupamantrayate sa dhūmo
yonirarciryadantaḥ karoti te'ngārā abhinandā visphuliṅgāḥ || 5.8.1 ||*

*tasminnetasminnagnau devā reto juhvati tasyā āhuter garbhaḥ sambhavati ||
5.8.2 ||*

*„Ó Gautamo, žena je vskutku oním (pátým) ohněm. Její lůno je palivem,
vybídnutí (k lásce) je kouřem, lůno (samotné) je plamenem, akt spojení je
řeřavým uhlím a rozkoš je jiskrami.“*

*„Do tohoto samého ohně (ženy) bohové obětují sémě. Z této oběti vzniká plod
(embryo/zárodek).“*

Celá ta gigantická cesta, která začala u Slunce a hvězd, se nyní zužuje do nejdůvěrnějšího a nejzáračnějšího momentu – vzniku nového lidského života.

Sexuální akt jako božský rituál

Upanišada zde zbavuje početí jakékoliv „hříšnosti“ nebo pouhé tělesnosti. Vidí v něm *Jadžňu* – posvátnou oběť. Žena není vnímána jako objekt, ale jako oltář, ve kterém se vesmírná energie (která prošla Sluncem, deštěm a obilím) konečně ukotvuje v lidské formě.

Kruh se uzavírá

Vzpomeň si na začátek (5.4.2), kde první obětinou byla *šradhá* (víra/jemná voda). Teď, v pátém ohni, se tato „voda“ (nyní ve formě sémě) stává člověkem. Je to fascinující biologický popis putování vědomí skrze různé stavy hmoty.

Proč to Šankara říká Vjásovi?

Vjása (v přestrojení) tímto testoval, zda Šankara skutečně rozumí, jak je *Átman* (nesmrtelné Já) vázáno do těla. Šankara recitací těchto slok říká:

„Rozumím mechanismu vězení.“ Abychom mohli mluvit o osvobození (*Mókša*), musíme nejdříve do detailu rozumět tomu, jak jsme se do tohoto světa „připletli“.

Ukazuje, že zná tradici (*Parampará*) a že jeho *Advaita* není jen teorie, ale stojí na pevných základech védských textů.

10.5.2 Čhandógja upanišad 5.9.1 (1:29:41)

- <https://vivekavani.com/chu5c9v1/>

iti tu pañcamyāmāhutāvāpaḥ puruṣavacaso bhavantīti sa ulbāvṛto garbho daśa vā nava vā māsānantaḥ śayitvā yāvadvātha jāyate || 5.9.1 ||

Takto se tedy při páté oběti ony (jemné) vody začnou nazývat 'člověkem'. Zárodek obalený plodovými blánami leží uvnitř (lůna) devět nebo deset měsíců, a poté se narodí.

Zde se vysvětluje onen termín *āpaḥ* (vody). *Upanišada* říká, že člověk není nic jiného než „voda“, která prošla pěti ohni transformace. Je to fascinující starověký pohled na to, jak se vědomí postupně „zabaluje“ do hmotných prvků, až nakonec získá lidské jméno a podobu.

10.5.3 Čhandógja upanišad 5.9.2 (1:29:58)

- <https://vivekavani.com/chu5c9v2/>

sa jāto yāvadāyusaṃ jīvati taṃ pretaṃ diṣṭamito'gnaya eva haranti yata eveto yataḥ saṃbhūto bhavati || 5.9.2 ||

Když se narodí, žije tak dlouho, jaký je mu vyměřen čas. A když zemře, odnesou ho (podle osudu) k ohni pohřební hranice. Vrací se zpět k ohni, z něhož vzešel a z něhož byl stvořen.

Kruh se uzavírá

Člověk vznikl z ohně (nebeského, dešťového, zemského...) a v ohni končí. Tělo je jen dočasným shlukem prvků, které si vesmír na pár let „půjčil“ a pak si je zase vezme zpět.

Důvod pro mnišství (Vairágja)

Šankara touto recitací Vjásovi naznačuje: „Proč bych měl lpět na životě v rodině a na majetku, když vidím, že celý život je jen mechanický cyklus pěti ohňů, který nevyhnutelně končí popelem?“ To je skutečný základ jeho askeze – není to nenávisť k životu, ale hluboké pochopení jeho pomíjivosti.

Vítězství v debatě

Šankara těmito verši dává Vjásovi (autorovi *Brahma súter*) jasně najevo, že do detailu rozumí tomu, co se děje s duší mezi životy. Vjása ho chtěl nachytat na detailech, ale Šankara mu odrecitoval celou „mapu“ cesty duše.

10.5.4 Vjásova metafora o třech druzích ovoce (1:30:11)

Vjása souhlasně pokyvuje a je s Šankarovými komentáři (*bhásya*) k *Brahma sútrám* spokojen. Předpoví, že „Jistý učenec k tomuto komentáři složí *várttiku*.“ Jako uvidíme později, bude to Šankarův budoucí žák Suréšvara (dříve Maṇḍana Mišra).

Nyní Vjása zarecituje didaktickou metaforu, kterou tradice připisuje právě jemu. Je to metafora o třech druzích ovoce, která ilustruje tři způsoby, jakými duše (nebo život) opouští tento svět:

Pakvam āmrāphalaṃ vṛntāc cyutam patati

Audumbaraṃ tu saha vṛntena patati.

Pippalaṃ pakvam api vṛkṣe 'vatiṣṭhati.

Parastāt patati... yadā kiñcid āpatati...

Zralý plod manga odpadá (sám) od stopky.

Plod fíkovníku (Audumbara) však padá i se svou stopkou.

Plod pípala (posvátného fíkovníku) zůstává na stromě, i když je zralý.

Padá teprve později... když do něj něco narazí (když přijde vnější podnět).

Tato metafora o „zralosti“ (*pakvam*) je v kontextu filmu důležitá pro pochopení Šankarova osudu. Každé ovoce představuje jiný stav vědomí při smrti:

Mango (Ámra): Přirozené odpoutání

Když je mango zralé, jeho spojení se stopkou přirozeně povolí a plod čistě odpadne. To symbolizuje mudrce, který dosáhl poznání a jehož vazba k tělu a světu se přirozeně rozplynula. Smrt pro něj není násilná, je to jen přirozené završení procesu.

Divoký fík (Audumbara): Připoutanost

Tento plod padá k zemi i se stopkou, ke které je pevně přichycen. To symbolizuje běžného člověka, který je stále plný tužeb (*vásan*). I když jeho tělo umírá, jeho ego a touhy jsou k němu stále „přiroostlé“ a on se jich odmítá pustit. Padá s celým „balíkem“ své *karmy*.

Pípala (Pippala): Jívanmukta (Osvobozený zaživa)

Toto je nejdůležitější část pro Šankaru. Plod *pípala* je sice zralý (osvícený), ale na stromě drží dál. Neodpadne sám od sebe jen proto, že je zralý. Zůstává na stromě, dokud do něj neudeří vítr nebo do něj nedobne pták (vyčerpání *prárabdha karmy*).

Proč to Vjása říká? Šankara je v tuto chvíli „zralý“ (dosáhl nejvyššího poznání). Podle zákonů *karmy* by jeho tělo mělo odpadnout (zemřít), protože už splnil svůj účel. Ale Vjása mu naznačuje, že on je jako ten plod *pípala* – musí na stromě (v těle) zůstat i jako zralý, aby mohl sloužit světu, dokud nepřijde onen „vnější podnět“ (dokončení jeho *mise*).

Šankara právě dokončil své komentáře, je mu 16 let (ve filmu je starší – má plnovous) a je připraven „odpadnout“ jako zralé mango – opustit tělo a splynout s *Brahman*.

Vjása mu však touto metaforou vysvětluje, že jeho život má pokračovat a odchází.

Podle legendy se však (to už ve filmu není) Šankara Vjásy zeptá: „Můj úkol je hotov, proč bych měl zůstat?“ A Vjása mu odpovídá, že je potřeba, aby toto poznání „vydrželo na stromě“ a rozšířilo se mezi lidi. Vjása daruje Šankarovi dalších 16 let života. Říká mu, že jeho tělo nyní nepatří jemu, ale *Dharmě*. Šankara pak odchází z této temné místnosti (ze své izolace) do širého světa, aby se utkal s ostatními učenci a založil kláštery.

11. Šankara a Kumārila Bhaṭṭa (1:30:56)

Map point [10] ----> [1:30:56 Prajág - Trivéni Sangam](#)

Šankara přichází do Prajágu (dnešní Alláhábád), aby vyzval na debatu největšího žijícího zastávce rituální cesty (*Karma Mímámsa*) – Kumārilu Bhaṭṭu. Naskytne se mu však

šokující pohled. Na soutoku tří řek Trivéni Sangam (Ganga, Jamuna & Sarasvatí) Velký učenec provádí pokání *tuṣāgni*.

Co je to *tuṣāgni*? Běžný oheň hoří rychle. *Tuṣāgni* je však oheň z rýžových plev, které pouze doutnají. Je to proces, který trvá dny. Člověk do něj vstoupí a oheň ho pomalu „stravuje“ od nohou nahoru. Je to nejpřísnější forma *prājaścitty* (odčinění hříchů), kterou védská tradice zná.

Dva „hříchy“ Kumārily Bhaṭṭy

Proč by tak brilantní učenec dělal něco tak děsivého? Kumārila vysvětluje Šankarovi, že musí odčinit dvě věci:

- ◇ Zrada učitele. Aby Kumārila porazil *buddhisty* (kteří v té době ovládali Indii), musel se převléknout za buddhistického mnicha a studovat u nich. Přestože to dělal pro „záchranu *Véd*“, zradil tím posvátný vztah mezi žákem a učitelem (*Guru-droha*).
- ◇ Popření Boha (Íšvary). Ve své filozofii *Karma Mímámsa* tvrdil, že rituály fungují samy o sobě a že není potřeba žádný Bůh jako „rozdělovatel plodů“. Později si uvědomil, že tím svedl lidi na scestí suchého formalismu.

Místo, kde se to děje – Prajág (soutok řek Gangy, Jamuny a neviditelné Sarasvatí) – je symbolické. Je to místo očištění.

Šankara, dojat mistrovým utrpením, mu nabízí, že ho zachrání. Říká: „Přijmi mé učení *Advaita Védánty* (ne-duality). Pokud poznáš, že tvůj *Átman* je totožný s *Brahmanem*, tvé tělo už pro tebe nebude důležité a utrpení zmizí. Mohu tě vyléčit svou duchovní silou!“

Kumārila odmítá. Jako mistr rituálů a zákonů ví, že zákon *karmy* musí být naplněn. Říká: „Kdybych teď přijal tvé učení, lidé by si mysleli, že jsem to udělal jen ze strachu před smrtí. Musím zemřít jako zastánce cesty, kterou jsem celý život učil, abych ji očistil svým pokáním.“

Kumārila Bhaṭṭa byl v té době jediný člověk v Indii, který by dokázal Šankaru v logické debatě porazit. Jeho smrtí končí jedna velká éra rituálů. Nicméně Kumārila dá Šankarovi „poslední dar“: Uzná Šankaru jako vtělení Šivy a jeho komentáře jako absolutně správné.

Pošle Šankaru za svým nejlepším žákem – Maṇḍanou Miśrou. „Jdi do Mahišmati,“ říká Kumārila. „Najdi Maṇḍanu Miśru. Pokud porazíš jeho, porazil jsi celou školu *Mímámsy* a cesta k obnově *Dharmy* bude volná.“

11.1.1 *Rāma Bhujāṅgaprayāta Stotram* (1:35:15)

Viz Zazní 2. sloka z Šankarova hymnu *Rāma Bhujāṅgaprayāta Stotram*. Text opěvuje Nejvyšší Skutečnost (*Brahman/Íšvaru*), která je nezměrná, beztvará a všeprostopující – proto začíná slovem „*Śivaṃ*“ (Ten příznivý / Čistý).

Rytmus básně je tzv. *Bhujāṅgaprayāta* („pohyb hada“), což dává zpěvu ten vlnivý, hypnotický spád:

*śivaṃ nityamēkaṃ vibhuṃ tārakākhyam
sukhākāramākāraśūnyam sumānyam |
mahēśam kalēśam surēśam parēśam
narēśam nirīśam mahīśam prapadyē || 2 ||*

Utíkám se k (Rámovi), jenž je čirou příznivostí (Śivaṃ), který je věčný, jediný a všeprostopující; k tomu, jenž je zván 'Zachránce' (Táraka).

K tomu, jenž je samotnou podobou blaha, a přesto je bez podoby (beztvarý); k tomu, jenž je nejvýše ctěný.

K Velkému pánu, Pánu umění (času), Pánu bohů, k Nejvyššímu pánu.

K Pánu lidí, k Tomu, jenž nad sebou nemá žádného jiného pána, k Pánu země.

Tajemství slova „*Śivaṃ*“ v hymnu na Rámu:

Šankara začíná oslavu Rámy slovem *śivaṃ* (znamená „příznivý“, „blahodárný“, ale také samotného boha Šivu). V *advaitové* filozofii totiž není mezi Šivou a Rámou (*Višnuem*) žádný rozdíl. Šankara tímto Kumārillovi ukazuje nejvyšší sjednocení: Bůh je jeden, ať už ho nazveš jakkoliv.

Táraka mantra (Mantra, která převádí přes oceán):

Slovo *tārakākhyam* naráží na slavnou indickou tradici, podle které bůh Šiva ve městě Káší (*Váránasí*) šeptá umírajícím do ucha jako jedinou cestu ke spáse tzv. *Táraka mantru* – a tou *mantrou* je jméno Rámovo. Šankara to Kumārillovi přednáší právě ve chvíli, kdy Kumārila čelí smrti. Říká mu tím: "Zapomeň už na složité rituály, teď potřebuješ jen to jediné zachraňující Vědomí."

Bůh beztvarý, a přece blaho (*ākāraśūnyam*):

I když je Ráma uctíván jako konkrétní král s lukem a šípy, Šankara ho zde opěvuje jako *ākāraśūnyam* – Toho, který nemá žádnou formu.

Pán nad rituály (*Nirīśam*):

Tento verš byl zřejmě vybrán do filmu jako přímá odpověď na školu *Mímámsy* (kterou Kumārila zastával). *Mímámsa* tvrdila, že nejvyšším pánem je samotný rituál (*dharma*) a i

bohové mu musí sloužit. Šankara tu oponuje: Bůh (*nirīśa*) je ten, kdo nad sebou nemá už žádného pána, ani zákon rituálu.

- <https://youtu.be/PhekgnQNilw?si=xhofjLSb94WQ05Dw>
- https://www.hindupedia.com/en/Sri_Rama_Bhujangam
- <https://vignanam.org/english/sri-rama-bhujanga-prayaata-stotram.html>
- <https://medium.com/@vnpandey/allahabad-during-the-lives-of-kumārila-bhatta-ādi-śaṅkarācārya-and-mandana-miśra-57884ccad686>

12. Šankara a Maṇḍana Miśra

12.1 Mahiśmatī, na břehu řeky Narmady

Map point [11] ---> [1:36:09 Māhiśmatī \(Maheshwar\)](#)

Jsme ve městě Mahiśmatī, na břehu řeky Narmady. Šankara zde hledá Mandanu Mišru.

12.1.1 Mantra k bohyni řeky Narmady (1:36:09)

*Narmadāyai namaḥ prātaḥ
Narmadāyai namo niśi
Namo 'stu Narmade tubhyaṃ
Pāhi māṃ viṣa-sarpataḥ

Klaním se řece Narmadě zrána,
klaním se Narmadě v noci.
Budiž ti vzána pocta, ó Narmado,
ochraňuj mě před jedovatými hady.*

Tato krátká modlitba má ve filmu hned několik vrstev, které skvěle dokreslují místo, kam Šankara právě dorazil:

Praktická a mýtická ochrana (Hadi)

Narmada protéká divokými pralesy a soutěskami střední Indie, kde bylo a je obrovské množství hadů. V indické mytologii je Narmada úzce spojena s *nágy* (hadími bytostmi). Podle legendy tato řeka dostala od hadího krále požehnání, že kdokoli s vírou recituje

její jméno, bude chráněn před hadím uštknutím. Je to krásný detail, který film pevně ukotvuje v místní lidové tradici.

Duchovní význam Narmady

Zatímco Ganga prý očišťuje tím, že se v ní člověk vykoupe, o Narmadě se říká, že k očištění stačí jen pouhý pohled na ni. Pro Šankaru je to navíc místo nesmírně osobní – právě na březích této řeky (v jeskyni v Ómkáréšvaru) potkal svého vlastního *guru*a, Góvindapádu. Řeka Narmada je tak pro něj symbolem duchovního probuzení.

Kontrast s nadcházející debatou

Režisér tuto klidnou, téměř lidovou modlitbu používá jako skvělou předeheru. Narmada tu plyne klidně a nezadržitelně. Vzápětí ale Šankara vstoupí do domu Maṇḍana Míśry, kde se strhne ta nejostřejší a nejs sofistikovanejší intelektuální bouře v dějinách indické filozofie. *Mantra* tak funguje jako ticho před bouří.

12.2 Debata v domě Maṇḍana Míśry

12.2.1 Śuka-Śārikā Saṃvāda (Rozprava papoušků a loskutáků) (1:36:42)

Než Kumāri la Bhaṭṭa uhořel v onom doutnajícím ohni v Prajāgu, řekl Šankarovi zhruba toto:

„Běž do města Mahiśmatí. Až tam dorazíš, neptej se nikoho z místních na cestu k domu Maṇḍana Míśry. Poznáš ho sám. Zastav se u domu, kde na verandě visí klece s papoušky (śuka) a loskutáky (śārikā), kteří mezi sebou vedou učené debaty o nejtěžších filozofických otázkách Véd. Tam žije Maṇḍana.“

Když Šankara prochází ulicemi Mahiśmatí, skutečně narazí na dům, odkud se neozývá obyčejný ptačí zpěv, ale recitace *sanskrtských* filozofických aforismů (*súter*). Ptáci tam neopakují jen nějaká náhodná slova, oni debatují o absolutních základech indické filozofie!

Zde jsou tři hlavní okruhy, o kterých ptáci diskutují (a které definují střet mezi školou *Mímámsa* a *Védántou*):

1. Zkoumání pravdivosti poznání (Pramāṇa)

svataḥ pramāṇaṃ parataḥ pramāṇam...

„Je pravdivost poznání dána sama sebou (vnitřně), nebo je potvrzována něčím jiným (vnějším)?“

Ptáci tu řeší gnozeologický problém. Jsou Vědy pravdivé samy o sobě (jak tvrdí Mímámsa), nebo potřebují vnější logický důkaz?

2. Kdo dává plody našich činů? (Karma vs. Íšvara)

phalapradaṃ karma phalaprado'jah...

„Přináší plody (výsledky) samotný čin (karma), nebo tyto plody rozděluje nezrozený Bůh (Aja / Íšvara)?“

Toto je absolutní jádro budoucí debaty. Papoušci tu shrnují názor domácího pána Maṇḍany: Rituál funguje jako fyzikální zákon – když ho provedeš správně, výsledek se dostaví sám, Bůh není potřeba. Šankara naopak bude tvrdit, že mrtvý rituál nemůže sám o sobě rozdělovat plody, k tomu je potřeba vědomý princip (Íšvara).

3. Realita versus Iluze (Jagat).

jagat dhruvaṃ syājjagadadhruvaṃ syāt...

„Je tento svět trvalý a reálný, nebo je tento svět pomíjivý a nereálný?“

Maṇḍana věřil, že svět je absolutně reálný a my v něm musíme jednat (plnit své povinnosti a rituály). Šankara zastává myšlenku Māyā – svět je jen zdání, jedinou realitou je Brahman.

12.2.2 Šankara vstupuje do domu spolu s Moudrostí a se Smrtí. (1:37:40)

Moudrost (Pradžňá / Džňána)

Kráčí po boku Šankary. Symbolizuje to, že Šankara už nejedná jako jedinec s egem, ale je samotným ztělesněním upanišadového poznání. Nepotřebuje knihy, Moudrost jde s ním.

Smrt (Mrtju / Kála – Čas)

Vstupuje do domu s nimi. Smrt je tu proto, aby ukázala pomíjivost všeho, co Mandana buduje. Debata, která bude následovat, je totiž otázkou „života a smrti“ pro obě filozofie. Navíc, Smrt neustále sleduje ty, kteří věří pouze v činy a čas (tedy Mandanu).

Důstojné přivítání a žádost o debatu

Zatímco texty popisují Mandanu jako arogantního, filmový Mandana (a jeho žena Ubhajaháratí) dodržují védský princip *Atithi dévó bhava* (Host je jako Bůh).

Almužna vs. Debata

Šankara jako *sannyásin* (mnich) si běžně chodí pro jídlo (*bhikša*). Když ale Mandana nabízí almužnu, Šankara odpovídá, že nepřišel pro jídlo, ale pro *Vāda bhikṣā* – almužnu v podobě filozofické debaty.

Mandanovo přijetí a nabídka jídla ukazuje jeho sebevědomí a ukotvenost v tradici hospodáře (*grhastha*), pro kterého je nasycení hosta posvátnou povinností.

12.2.3 Mandanův projev o rituálech (Jádro *Karma Mímámsy*).

Když Šankara naslouchá Mandanovi, slyšíme absolutní esenci školy *Púrva Mímámsa*.

„Pouze skrze rituální činy se rozvíjí poznání...“

Mandana vysvětluje, že *Védy* nejsou filozofické traktáty ke čtení, ale knihy příkazů (*vidhi*). Pokud *Védy* říkají „udělej rituál *Agnihótra*“, musíš ho udělat. Poznání samo o sobě je podle Mandany k ničemu, pokud nevede k akci (*karmě*), která udržuje vesmír v chodu a přináší plody (např. nebe).

Šankara zatím jen mlčí. Nepřerušuje ho. Toto mlčení ukazuje Šankarovu jistotu; ví, že celá tato majestátní stavba rituálů se brzy zhroutí pod vahou advaitové logiky.

Přítomnost Vjása (Tiché schválení)

To, že je v místnosti mezi mudrci i Vjása, který na Šankaru tichým kývnutím upozorní, je naprosto geniální detail!

Vzpomeň si na dřívější scénu: Vjása je autor *Brahma súter* (jádra *Védánty*). Jeho přítomnost a kývnutí znamená:

„Toto je můj šampion. On je ten, kdo obhájí mou filozofii proti těmto rituálním formalistům.“

Je to vizuální potvrzení toho, že Šankara má za sebou absolutní autoritu tradice.

12.2.4 Mandana se Smrtí u Narmady

Tato scéna u řeky (patrně večerní *Sandhjá vandanam*) je vizuální básní a obrovskou kritikou Mandanovy filozofie. Mandana sedí na břehu a naprosto precizně, bez jediné chybičky provádí svůj rituál. Věří, že tímto obřadem ovládá svět a zajišťuje si dobrou *karmu*. Ale těsně za ním sedí Smrt.

Režisér tím divákovi (a potažmo do tvého průvodce) vzkazuje Šankarovu hlavní myšlenku: Rituály (*Karma*) jsou vázány na čas a prostor. A vše, co je vázáno na čas, dříve či později sežere Smrt. Žádný rituál tě nezachrání před smrtelností. Pouze poznání (*Džňána*) toho, že nejsi tělo, tě může osvobodit. Mandana provádí rituál pro záchranu duše, ale nevidí, že **Smrt už mu dýchá na krk.**

12.2.5 Tajemství černých kuliček (*Piṇḍa Dāna*)

To, co *bráhmani* v dlaních pečlivě tvarují, je *piṇḍa* (पिण्ड). Tento úkon tvoří středobod obřadu zvaného *Śrāddha*, což je každoroční oběť zemřelým předkům.

Z čeho se skládají a proč jsou černé?

Základem je uvařená rýže (nebo ječná mouka) smíchaná s přepuštěným máslem (*ghí*). To, co jim dodává onen tmavý až černý vzhled, jsou černá sezamová semínka (*tila*). V hinduismu se věří, že černý sezam má specifickou moc spojovat svět živých se světem mrtvých (*Pitṛlóka*) a předkové ho s radostí přijímají.

Co symbolizují?

Slovo *piṇḍa* doslova znamená „shluk“, „hrouda“ nebo dokonce „tělo“. Vložením této kuličky do posvátného ohně (nebo jejím odevzdáním do řeky) hospodář symbolicky vytváří pro svého zesnulého předka nové, jemnohmotné tělo, aby netrpěl hladem a mohl pokračovat ve své posmrtné cestě.

- ◇ **Maṇḍanův svět** (*Gṛhastha* / Hospodář): Válí rýžové kuličky, protože věří, že *Karma* (čin) je všechno. Věřící, že jeho rituální povinností je živit své předky a udržovat vesmírný řád. Rituál je pro něj absolutní realitou a nutností. Bez syna, který pro tebe upeče *piṇḍu*, tvá duše v záhrobí strádá.
- ◇ **Šankarův svět** (*Sannyāsin* / Mnich): Šankara se zřekl všeho – ohně, rituálů i rodiny. Pro mnicha jeho předkové (i on sám) už na společenské úrovni „zemřeli“. Šankara tvrdí, že duše nepotřebuje rýžové kuličky, protože duše (*Átman*) nikdy nehladoví a nikdy neumírá. Osvobození (*Mókša*) nepřichází z uvařené rýže, ale z Poznání (*Džňána*).

Příchod Šankary doprostřed tohoto obřadu je z tradičního pohledu nesmírně provokativní. *Sannyāsin* by se vůbec neměl účastnit obřadů pro předky. Přináší s sebou energii absolutního odříkání do místnosti, která se právě snaží rituálně oslavovat a udržovat rodovou linii.

Zatímco Maṇḍana dává předkům hmotnou potravu (*piṇḍu*), Šankara přichází, aby Maṇḍanovi nabídl potravu duchovní – uvědomění, že on sám není tím tělem, které rituály provádí.

12.2.6 Ubhayabhāratī a jantra – past na Moudrost (1:40:15)

Hlad „Moudrosti“

Postava Moudrosti (*Pradžňá*), která doprovází Šankaru, říká: "Sužuje mě hlad." V duchovním kontextu to není hlad po rýži. Je to hlad intelektu po novém poznání, nebo možná hlad čistého vědomí po tom, aby se projevilo. Ubhaya mu dává hrozny – plody, které jsou sladké a plné vody (života). Tím ho sytí, ale zároveň si ho „kupuje“ jako hosta.

Jantra jako geometrie moci

Jantra není jen obrázek. V *tantrické* tradici je to silové pole. Ubhaya ji tvoří na zemi jako „bojiště“ pro nadcházející debatu. Tím, že ji kreslí, definuje prostor, ve kterém se bude Šankara a Maṇḍana pohybovat.

- ◇ Moudrost: *Ko 'pi yantra-višeṣaḥ?* (Je to nějaká zvláštní jantra?)
- ◇ Ubhaya: *Ām. Tvāṃ niyantum.* (Ano. [Je tu proto], aby tě zkontrolovala / ovládla / omezila.)

"Tvāṃ niyantum" – Absolutní sebevědomí

Když Ubhaya odpoví "Abych tě zkontrolovala" (nebo ovládla), je to přímé varování Šankarovu tábora. Kdo je „Ty“? Nemyslí tím jen tu osobu, ale samotnou *Pradžňu* (Moudrost). Ubhaya v podstatě říká: "Moje schopnost logiky a mé rituální mistrovství jsou tak silné, že dokážu polapit a spoutat i tu nejvyšší moudrost, kterou s sebou přinášíš."

Ubhaya je v tradici považována za inkarnaci bohyně Sarasvatí. Touto větou dává najevo, že ona je tou, která stanovuje pravidla hry (*Niyama*).

Vizuální symbolika

Zatímco muži se připravují na verbální souboj, Ubhaya pomocí rituální geometrie už dopředu „vymezuje“ hranice jejich intelektu. Je to ukázka toho, že v indické filozofii je ženský princip (*Šakti*) tou hybnou silou a strukturou, zatímco mužský princip je buď konající (*Maṇḍana*), nebo vědoucí (*Šankara*).

Tento krátký dialog staví Ubhayu do pozice nejtěžšího protivníka. Šankara sice přišel debatovat s *Maṇḍanou*, ale tato scéna naznačuje, že skutečnou výzvou bude ona. Později se to potvrdí, když *Maṇḍana* prohraje a Ubhaya do debaty vstoupí sama s otázkami o světské lásce a erotice, o kterých Šankara jako mnich nic neví (to je v životopisech, ale ne ve filmu).

12.2.7 Vjása provolává slávu Maṇḍanu Mišrovi (1:40:58)

To, že Vjása provolává slávu Maṇḍanu Mišrovi, není náhoda. Vjása (autor *Véd*) uznává, že Maṇḍana je nejvyšší autoritou na cestě činu (*Karma-márga*). Tato cesta není „špatná“; je to nezbytná etapa vývoje lidstva. Vjása tím dává najevo, že Šankara nebojuje proti nějakému hlupákovi, ale proti pilíři civilizace. Pokud padne Maṇḍana, padne celý starý řád.

12.2.8 Šankara se Smrtí u Narmady (1:41:15)

- ◇ **U Maṇḍany** Smrt seděla za ním jako stín. Maṇḍana o ní „věděl“, ale snažil se ji oddálit svými rituály. Pro něj je smrt koncem jeho rituálního světa, proto z ní má respekt (nebo strach).
- ◇ **U Šankary:** Šankara a Smrt zdraví světové strany společně. Pro Šankaru není Smrt nepřítel, ale průvodce. Šankara (Vědomí) ví, že je nesmrtelný, a proto může jít se Smrtí ruku v ruce. To, že vlévá vodu do řeky (*Arghya*), ukazuje, že on už rituál neprovádí proto, „aby něco získal“ (jako Maṇḍana), ale jako přirozený pozdrav vesmíru.

12.2.9 Metafora o papoušcích: pálivost vs. sladkost. (1:41:55)

Dialog mezi Moudrostí a Ubhajou o papoušcích je brilantní šifrou:

- ◇ **Pálivé papričky:** Symbolizují cestu rituálů (*Mímámsa*). Je to cesta přísné disciplíny, „žáru“ (*Tapas*) a ostrých pravidel. Papoušci (tradice) jsou na tuto pálivost zvyklí, vybudovali si na ní svou identitu.
- ◇ **Sladké hrozny:** Symbolizují cestu poznání (*Védánta*). Jsou sladké, tekuté, osvěžující a přinášejí okamžitou úlevu. Moudrost (Šankarův tábor) nabízí tuto sladkost.
- ◇ **„A ty, má paní?“** – To je provokativní otázka. Moudrost se ptá Ubhajy, zda i ona dává přednost drsné pálivosti manželských rituálů, nebo zda ve skrytu duše netouží po sladké svobodě, kterou přináší Šankarova *Advaita*.

12.2.10 Spor mezi Mandanou a Šankarou: Musí i mudrc konat? (1:42:13)

Téma	Maṇḍana Mišra (<i>Mímámsa</i>)	Ádi Šankara (<i>Védánta</i>)
Povinnost (<i>Dharma</i>)	Nikdo nesmí opustit rituály. I osvícený král musí pálit oběti, aby udržel řád světa.	Jakmile člověk pozná, že je <i>Brahman</i> , rituál pro něj ztrácí smysl. Je to jako

		svíčka po východu Slunce.
Působnost Véd	Védy jsou sbírkou příkazů . Co nevede k činu, je bezvýznamné.	Védy jsou zdrojem poznání . Jejich hlavním cílem je ukázat nám naši pravou podstatu, ne nás nutit k pohybu.
Nevědomost	Člověk se rodí s dluhem vůči bohům a předkům. Ten splácí prací.	Dluhy existují jen pro ego. Když zmizí „já“, zmizí i dluhy. Rituály jsou jen „mateřská školka“ pro mysl.

12.3 Šankara vítězí v debatě s Mandanou

12.3.1 Moudrost a papoušek (1:42:49)

Papoušek jako zrcadlo Maṇḍany Miśry

Papoušek v kleci je doslovnou karikaturou ortodoxního zastávce rituálů (a tedy samotného Maṇḍany):

- ◇ **Drmolení manter:** Papoušek jen mechanicky opakuje zvuky a texty, které ho někdo naučil, ale nezná jejich skutečný význam. To je přesně Šankarova výtka vůči kněžím – znají Védy nazpaměť, ale uniká jim jejich podstata.
- ◇ **Klec:** Symbolizuje omezený svět rituálů, pravidel a nekonečného koloběhu znovuzrození (*Samsáry*). Papoušek má křídla (duše má potenciál být absolutně svobodná), ale protože věří, že smyslem života je sedět na bidýlku a recitovat, nikdy nezkusí vyletět.

Slavná metafora: Cesta ptáka a cesta mravence

To, co Moudrost papouškovi říká o hoře Kailáš, není náhodný příměr. Je to prastará védántska koncepte dvou duchovních cest, kterou Iyer geniálně vložil do tohoto dialogu:

- ◇ **Cesta mravence (*Pipilikā-mārga*):** Představuje *Mímámsu* a rituály. Mravenec leze na obrovskou horu Kailáš centimetr po centimetru. Je to cesta pomalá, plná překážek a vyžaduje obrovské úsilí (a mnoho životů/inkarnací), než člověk dosáhne vrcholu.
- ◇ **Cesta ptáka (*Vihāṅgama-mārga*):** Představuje *Advaita Védantu* a cestu poznání (*Džňána*). Pták (stejně jako člověk, který si uvědomí svou pravou podstatu) nemusí

nikam složitě lézt. Prostě roztáhne křídla a je na vrcholu okamžitě. Osvobození není otázkou času a dřiny, ale okamžitého prozření.

Pálivost iluze a Sladkost pravdy

Dialog se vrací k tomu, co už nakousla Ubhaja – papričky versus hrozny. Papoušek se krmí „pálivou ostrostí“ (utrpením, přísností a dřinou rituálního života), protože věří, že mu to přinese spásu. Moudrost mu nabízí „sladký hrozen“ – Pravdu, která je tu a teď, osvobozující a radostná. Věta "Všechno v této kleci je jen iluze! Skutečná Pravda je svoboda tam venku!" je absolutním shrnutím Šankarova učení o *Máje* (iluzi).

Režisér divákovi říká: „Podívej se na toho papouška. Jakmile papoušek pochopí, že má sníst hrozen a vylézt z klece, znamená to, že v sousední místnosti Maṇḍana právě pochopil Šankarovu logiku a vzdává se rituálů.“

Je to nesmírně laskavý, lehce humorný a vizuálně dokonalý způsob, jak ukázat porážku dogmatismu. Papoušek je přesvědčen. Moudrost zvítězila nad mechanickým opakováním.

12.3.2 Bṛhadāraṇyaka Upaniṣad Bhāṣya Vārttika (1:44:27)

Papoušek na verandě konečně „spolkl sladký hrozen“ a uvnitř v sále Maṇḍana Miśra definitivně odkládá svou celoživotní pýchu.

Tato sloka (verš) je nádhernou ukázkou toho, jak vypadá skutečná intelektuální a duchovní kapitulace ve starověké Indii. Není v ní žádná zahořklost z prohry, ale naopak obrovská úleva a oslava toho, kdo přinesl světlo.

Mandana uznává Šankarovo vítězství a zpívá následující sloku:

आशैलादुदयात्तथास्तगिरितो भास्वद्यशोरश्मिभिः

व्याप्तं विश्वमनन्धकारमभवद्यस्य स्म शिष्यैरिदम् ।

आराज्ज्ञानगभस्तिभिः प्रतिहतश्चन्द्रायते भास्करः

तस्मै शङ्करभानवे तनुमनोवाग्भिर्नमः स्यात्सदा ॥

āśailād udayāt tathāstagiritō bhāsvad-yaśō-raśmibhiḥ

vyāptam viśvam anandhakāram abhavad yasya sma śiṣyair idam ।

ārāj-jñāna-gabhastibhiḥ pratihataś candrāyate bhāskaraḥ

tasmai śaṅkara-bhānave tanu-mano-vāgbhir namaḥ syāt sadā ॥

Od hory úsvitu až po horu soumraku je celý tento svět naplněn a zbaven temnoty zářivými paprsky jeho slávy a (slávy) jeho žáků.

Před oslepující září jeho poznání i samotné Slunce bledne a podobá se (jen) Měsíci.

Tomuto Šankarovi, jenž je skutečným Sluncem, vzdávám svou věčnou poklonu – tělem, myslí i slovem.

Je to oslavná úvodní sloka (tzv. *Mangalačarana*) v majestátním metru *Šārdūlavikrīḍita* (Hra tygra), kterou začíná jedno z nejtěžších a nejdůležitějších děl *védānty* – *Brhadāranyaka Upaniṣad Bhāṣya Vārttika* (Rozsáhlý komentář k Šankarově komentáři na *Brhadāranyaka Upaniṣadu*). Režisér G. V. Iyer vzal skutečný, historický verš, který Maṇḍana Miśra (již jako osvěcený mnich Sureśvara) napsal na oslavu svého milovaného mistra Šankary o mnoho let později ve své knize, a vložil mu ho do úst přímo v okamžiku jeho porážky a kapitulace.

Tato slova nejsou jen formálním uznáním porážky. Maṇḍana v nich používá hlubokou *védskou* symboliku, kterou přesně vystihuje podstatu toho, co se právě stalo:

Šankara jako absolutní Slunce (*Šaṅkara-bhānu*)

Maṇḍana celý život uctíval fyzické ohně (*Agni*) a modlil se k fyzickému Slunci (*Súrja*) prostřednictvím svých rituálů. Teď ale říká něco revolučního: Poznání (*Džňána*), které Šankara přinesl, je tak obrovské, že vedle něj i to skutečné fyzické Slunce na obloze vypadá jako bledý, chladný Měsíc (*candrāyate bhāskaraḥ*). Šankara je pro něj od této chvíle jediným zdrojem skutečného světla.

Odevzdání na všech úrovních (*Tanu-mano-vāgbhir*)

V indické filozofii (a zvláště v *Mímámse*, kterou Maṇḍana vyznával) člověk tvoří *karmu* třemi způsoby: tělem (*tanu* - činy), myslí (*mano* - myšlenkami) a řečí (*vāk* - slovy). Tím, že se Maṇḍana klaní Šankarovi skrze všechny tyto tři nástroje, doslova mu odevzdává celou svou *karmickou* existenci. Říká tím: „Už nebudu konat, myslet ani mluvit sám za sebe. Vše, co jsem, teď patří tobě.“

Odstranění temnoty (*Anandhakāram*)

Všimni si, jak to koresponduje se začátkem jejich setkání. Šankara vstoupil do Maṇḍanova domu spolu se „Smrtí“ a „Moudrostí“. Maṇḍana žil v temnotě nevědomosti (iluzi rituálů), i když si myslel, že je nejvzdělanější na světě. Nyní ta temnota zmizela.

Maṇḍana byl po desetiletí spoután obrovským tlakem udržovat tradici, provádět bezchybné rituály a nezklamat své předky. Když zazpívá tuto sloku, spadne z něj

obrovská tíha. Z přísného, obávaného akademika se v jediné vteřině stává pokorný žák, který našel klid. Cesta „mravence“ skončila, konečně může vzlétnout jako „pták“.

Moudrost pouští papouška z klece a Mandana se stává Šankarovým žákem a později ho Šankara přejmenuje na Surešvaru.

12.3.3 Také Ubhajaháratí uzná Šankarovo vítězství (1:45:21)

Ubhaja nyní přijde a řekne: "Tento mistr Šankara je vskutku neporazitelný. Ale co kdybych tě nyní na debatu vyzvala já?" Šankara skloní hlavu, vzpomene si na svou matku a řekne: "Matko... tam, odkud se slova z nedostatku sil vrací zpět... ve Skutečnosti, která je poznatelná jen přímou zkušeností, jaký smysl má debata?"

A Ubhaja odpoví: "Těmito slovy jsi mě dokonale odzbrojil. Bhagaváne, co mám nyní tedy dělat?"

Šankara: "Staň se naší ochránkyní. Vydej se na cestu s námi."

Tím končí debata v domě Mandany. K Šankarově skupince jeho žáků se na dalším putování přidá Mandana a jeho žena.

12.3.4 Ve filmu vynechaná legenda: Šankara a past umění lásky

Podle tradičních textů proběhl závěr debaty s Ubhajaháratí (inkarnací bohyně moudrosti Sarasvatí) mnohem dramatictější. Když její manžel Maṇḍana prohrál, Ubhaja vstala a pronesla fatální námitku.

Argument levé poloviny těla

Ubhaja prohlásila: „Podle Véd je manželka polovinou těla svého muže. Porazil jsi jen jeho pravou polovinu. Dokud neporazíš i mě, tvé vítězství není úplné.“ Šankara výzvu přijal. Ubhaja ale věděla, že v logice a Védántě ho neporazí, a tak zaútočila na jeho jedinou slabinu. Zeptala se ho na *Káma-šástru* (vědu o lásce a erotice): jaké jsou fáze milostné touhy, jak se projevují v závislosti na měsíčním cyklu a jaká je jejich podstata?

Mystická jóga (Parakāya Praveśa)

Šankara, který byl mnichem (*sannyásinem*) od svých osmi let, o těchto věcech nesměl nic vědět. Kdyby odpověděl teoreticky, lhal by o své přímé zkušenosti. Kdyby neodpověděl, prohrál by. Vyžádal si proto měsíční odklad. V lese pak pomocí nejvyšší jogínské techniky zvané *Parakāya Praveśa* (vstup do cizího těla) opustil svou fyzickou schránku, nechal ji hlídat svými žáky a jeho vědomí vstoupilo do těla krále Amaruky, který právě zemřel.

Zapomnění v královském harému

„Vzkříšený“ král Amaruka s Šankarovým intelektem uvnitř se vrátil do paláce. Tam se s královnami oddával všem slastem života, aby získal potřebné zkušenosti k zodpovězení Ubhajiných otázek. Život v paláci byl ale tak opojný, že Šankara začal pomalu zapomínat na to, kým skutečně je. Jeho zděšení žáci se nakonec museli přestrojit za potulné muzikanty, proniknout do paláce a zpěvem filozofických písní svého mistra „probudit“ z iluze smyslů.

Triumfální návrat

Šankarovo vědomí se na poslední chvíli vrátilo do těla v jeskyni. Předstoupil před Ubhaju a bezchybně zodpověděl všechny její otázky o lidské intimitě a touze. Dokázal tak, že *Advaita* (ne-dualita) neznamena útěk před světem, ale absolutní pochopení veškeré lidské zkušenosti. Teprve tehdy Ubhaja uznala jeho úplné vítězství.

Kritický pohled (Proč to režisér odmítl)

Moderní badatelé a filozofičtí puristé tento příběh ostře odsuzují a filmový tvůrce se zjevně přiklonil k jejich názoru. Zastánci čisté *Védanty* považují legendu za urážlivou hned z několika důvodů:

- ◇ Porušení pravidel: Téma debaty (podstata rituálů vs. poznání) bylo jasně dáno předem. Uhnout k erotice by bylo z hlediska tehdejších striktních pravidel akademické diskuse nemyslitelné.
- ◇ Urážka ženské moudrosti: Ubhajabháratí byla geniální učenkyně. Dělat z ní malichernou a mstivou ženu, která po prohře manžela zkouší mnicha nachytat na "podpásovou" otázku, naprosto devaluje její charakter i její duchovní úroveň.
- ◇ Nepochopení *Advaity*: Šankarovým posláním byla nejvyšší filozofie, nikoliv sbírání světských zážitků pro vyhrávání sázek.

Iyerovo mistrovské řešení

Režisér G. V. Iyer se ukázal jako génius, když tuto kontroverzní a degradující odbočku zcela vynechal. Místo toho nechal Šankaru zvítězit poukazem na samotné limity jazyka: „Ve skutečnosti, která je poznatelná jen přímou zkušeností, jaký smysl má debata?“ Tím zachoval absolutní důstojnost obou postav a udržel film v nepřerušené, krystalicky čisté duchovní rovině.

13. Další putování

13.1 Tři zpěvy

13.1.1 Mundaka Upanishad 3.2.8 (1:46:10)

यथा नद्यः स्यन्दमानाः समुद्रेऽ
स्तं गच्छन्ति नामरूपे विहाय ।
तथा विद्वान् नामरूपाद्विमुक्तः
परात्परं पुरुषमुपैति दिव्यम् ॥ ८ ॥

*yathā nadyaḥ syandamānāḥ samudre'
staṁ gacchanti nāmarūpe vihāya .
tathā vidvān nāmarūpādvimuktaḥ
parātparam puruṣamupaiti divyam .. 8..*

*„Tak jako tekoucí řeky opouštějí svá jména a tvary a mizí (slévají se) v oceánu,
tak i moudrý (vidvān), osvobozen od jména a tvaru (nāma-rūpa),
dosahuje Nejvyššího, Božského Bytí (Puruši),
jež je vyšší než to nejvyšší.“*

- <https://vivekavani.com/muu3c2v8/>

13.1.2 Nirvāṇa Ṣaṭkam (Šestice veršů o osvobození) – sloka 4 (1:47:02)

*Na puṇyaṁ na pāpaṁ na saukhyaṁ na duḥkhaṁ
Na mantra na tīrthaṁ na vedā na yajñāḥ
Ahaṁ bhojanaṁ naiva bhojyaṁ na bhokta
Cidānandarūpaḥ śivo'ham śivo'ham
Není ve mně dobro ani zlo, štěstí ani utrpení
Mantra ani poutní místo, posvátný text ani obřad
Nejsem zážitek, zakoušení ani ten, kdo zakouší
Jsem ztělesněním Vědomí a Blaženosti, jsem Šiva, jsem Šiva*

- <https://shlokam.org/shloka/nirvana-shatakam-Ux8z.htm>
- https://samhita.cz/zpivani/download/nirvana_satkam_podrobny_preklad.pdf
- <https://youtu.be/rUzQJbZtd-c?si=nH22RnTi7aB-iXlg>

- <https://youtu.be/GJtOp1gS9fg?si=M7aOAE9NQqiOA04K> (Pandit Jasraj)

13.1.3 *Prapañcasāra Tantra – úvodní mantra (1:49:11)*

अकचटतपयाद्यैः सप्तभिर्वर्णवर्गै

विरचितमुखबाहापादमध्याख्यहृत्का।

सकलजगदधीशा शाश्वता विश्वयोनि

वितरतु परिशुद्धिं चेतसः शारदा वः॥१.१॥

*Akacāṭatapayādyaiḥ saptabhir varṇa-vargai-
-rviracita-mukha-bāhā pāda-madhyākhyā-hṛtkā.
Sakala-jagad-adhīśā śāśvatā viśva-yoni-
-rvitaratu pariśuddhiṁ cetasaḥ śāradā vaḥ.*

*Kéž vám bohyně Šáradá (Sarasvatí) udělí absolutní čistotu myslí.
Ona, jež je věčnou vládkyní celého vesmíru a jeho samotným zdrojem (lůnem),
a jejíž tvář, paže, nohy, střed těla i srdce jsou tvořeny
sedmi skupinami hlásek, počínaje A, Ka, Ča, Ťa, Ta, Pa, Ja.*

Tento verš otevírá bránu do Šankarovy *tantrické* stránky. Šankara totiž nebyl jen logik, ale i velký mystik a zakladatel uctívání bohyně Matky (systém Šrí Vidjá).

Tělo z abecedy (Mátriká Šakti)

Verš vyjmenovává slabiky A, Ka, Ča, Ťa, Ta, Pa, Ja. To nejsou náhodná písmena, ale názvy sedmi hlavních skupin (*varg*) sanskrtské abecedy (samohlásky, hrdelnice, patrové hlásky atd.).

Tantra učí, že celý vesmír je tvořen zvukem (*Šabda Brahman*). Bohyně Šáradá (Moudrost/Sarasvatí) tu není popsána jako žena z masa a kostí, ale jako bytost, jejíž samotné fyzické tělo je utkáno ze *sanskrtských* slabik. Její tvář, srdce i končetiny jsou zvukové vibrace.

Skrytá poklona pro Ubhajaháratí

Proč Šankara zpívá tuto hymnu na bohyni Šáradu zrovna teď, když jdou na cestu?

Je to nádherná, nenápadná pocta. Jak už víme, Maṇḍanova manželka Ubhajaháratí je považována za vtělení samotné bohyně Sarasvatí (Šárady). Šankara tímto zpěvem dává najevo, že ačkoliv on vyhrál debatu, plně respektuje její božskou podstatu. Kráčí vedle něj sama ztělesněná Moudrost.

Od logiky k tantře (Prapañcasāra)

Slovo *Prapañca* znamená „projevený vesmír“ a *Sāra* je „essence“. Zatímco v debatě s Maṇḍanou Šankara svět (*Prapañca*) odmítal jako iluzi, zde v tomto *tantrickém* textu uctívá Bohyni, která je „lůnem tohoto vesmíru“ (*viśva-yoni*). Ukazuje to, že pro probuzenou mysl už svět není pastí (klecí jako pro papouška), ale nádhernou hrou božské energie.

Tato scéna je přechodovým mostem. Šankara odchází z města intelektuálů a stává se univerzálním učitelem. Zpívá o čistotě mysli (*pariśuddhiḥ cetasaḥ*), protože ta je teď potřeba k tomu, aby jeho žáci zvládli dlouhou cestu, která je čeká.

A navíc to předznamenává jeden slavný bod jeho životopisu. Podle legendy s ním Ubhajaháratí (jako bohyně Šáradá) putovala na jih s podmínkou, že se Šankara nesmí ohlédnout. Když uslyšel, že její nákotníky ztichly, ohlédl se – a ona se na tom místě zastavila. A přesně tam Šankara založil svůj nejslavnější klášter, *Śringeri Śāradā Pīṭham* (Sídlo bohyně Šárady ve Šringéri), který funguje dodnes.

- https://www.sankara.iitk.ac.in/comprehensive-texts?language=ro&field_text2_tid=104

13.2 Muṇḍaka Upaniṣad 3.2.6 (1:49:57)

वेदान्तविज्ञानसुनिश्चितार्थाः संन्यासयोगाद्यतयः शुद्धसत्त्वाः ।

ते ब्रह्मलोकेषु परान्तकाले परामृताः परिमुच्यन्ति सर्वे ॥

vedāntavijñānasuniścitārthāḥ

saṁnyāsayogād yatayaḥ śuddhasattvāḥ .

te brahmalokeṣu parāntakāle

parāmṛtāḥ parimucyanti sarve .. 6..

Ti mudrci, kteří jasně poznali nejvyšší smysl skrze moudrost Védanty a jejichž bytí je dokonale očištěno jógou odříkání (sannyásou), ti všichni jsou v čase konečného odchodu (smrti) v říši Brahmanu absolutně osvobozeni a dosahují nejvyšší nesmrtelnosti.

- [27. Mundaka Upanishad | Mantras 3.2.5 - 6 | Swami Sarvapriyananda](#)
- <https://vivekavani.com/muu3c2v6/>

13.3 Sringeri u řeky Tunga (1:51:32)

Map point [12] ---> [1:51:32 Sringeri at river Tunga](#)

Tohle místo (Sringeri u řeky Tunga) je slavné. Právě tady podle legendy Šankara uviděl něco nevídaného: žábu, která v parném slunci roztáhla svůj deštníkovitý stín nad těhotnou kobrou, aby ji ochránila – ačkoliv jsou to přirození nepřátelé. Šankara pochopil, že tato půda vyzařuje absolutní mír a nenásilí, a právě zde založil svůj první velký klášter (*Śārada Pīṭham*), kde ustanovil Ubhayu Bhāratī (bohyni Sarasvatí) jako hlavní ochránkyni moudrosti.

Celá Šankarova skupinka odpočívá a medituje u řeky Tungy a jejích vodopádů. Sureśvarācārya pozoruje cizí skupinku mužů u ohně, kteří obětují jídlo ohni a asi vzpomíná na své rituální období před příchodem Šankary a je mu jich líto. Zvedne se, otočí se k nim zády, jde k Šankarovi, který sedí na kameni a edituje texty. Sureśvarovi tečou slzy.

To, co tu slyšíme, je absolutní zlom v duši Sureśvary (dříve Maṇḍany Mišry). Jako bývalý mistr rituálů (*Karma Mīmāṃsy*) dříve hájil obětování. Teď, po setkání se Šankarou, se dívá na lidi, kteří sice už neobětují živá zvířata, ale dělají je z těsta (*piṣṭa-paśu*), a dochází mu ta obrovská marnost – úmysl zabít a touha po odměně z rituálu tam stále je. Bolí ho to až k slzám.

A Šankara přesně na tento moment čekal. Tím, že Sureśvara prohlédl iluzi rituálů, se stal tím nejpopovolanějším, aby napsal slavný komentář k Šankarovu dílu.

13.4 Spor učedníků: Kdo napíše vārttikū? (1:54:56)

Šankara si uvědomuje genialitu svého nového žáka Sureśvary (bývalého Maṇḍany Mišry). Rozhodne se ho pověřit prestižním úkolem: sepsat *vārttikū* (podrobný veršovaný komentář) k jeho stěžejnímu dílu, *Brahma sūtra Bhāṣya*. Toto rozhodnutí však vyvolá bouři nevole mezi staršími žáky, zejména u Padmapády (Sanandany), který byl se Šankarou od začátku.

Vzpouřa v řadách (Argumentace rituálem)

Ostatní mniši protestují. Jejich argument je logický, ale podbarvený žárlivostí:

- ◇ Sureśvara byl ještě „včera“ zapřisáhlým zastáncem rituálů (*Karma Kānda*).

- ◇ Obávají se, že ve svém komentáři překrotí Šankarovo učení o čistém vědomí a propašuje tam zpět nutnost rituálů.
- ◇ Tvrdí, že takto důležitý úkol by měl dostat někdo, kdo je v sannyáse (odříkání) pevný od mládí – tedy Padmapáda.

Šankarovo řešení: Kompromis a důkaz

Šankara vidí do srdcí svých žáků. Ví, že Surešvara je ve svém poznání pevný, ale nechce rozvrátit harmonii ve společenství (*sangha*). Učiní tedy moudré rozhodnutí:

- ◇ Padmapádovi dovolí napsat komentář k *Brahma sútrám* (ten se později stal slavným dílem Pañčapádika).
- ◇ Surešvarovi zadá jiný, neméně těžký úkol: ať napíše nezávislé dílo, ve kterém dokáže, že rituály (*karma*) nemohou vést k osvobození.

Výsledek: Naiškarmja Siddhi

Surešvara přijímá rozhodnutí s pokorou. Místo aby se urazil, sepíše Naiškarmja Siddhi (Realizace bezčinnosti/ne-konání). V tomto díle brilantně a definitivně vyvrací názor, že ke svobodě je potřeba kombinace poznání a rituálů (*džňána-karma-samuččaja*). Dokazuje, že jakmile svítí slunce (Poznání), nepotřebujete svítilnu (Rituál).

Skutečná velikost Surešvary se neukázala v tom, jak porazil ostatní v debatě, ale v tom, jak přijal vůli *Gurua* a ustoupil, aby zachoval mír.

I na duchovní cestě číhá ego (*ahankára*), které touží po uznání a autorství. Šankara tímto manévrem otestoval a pročistil ega obou svých předních žáků.

13.5 Annapurna Stotram (2:01:44)

13.5.1 Sloka 1

*nityānandakarī varābhayakarī saundaryaratnākarī
nirdhūtākhilaghorapāvanakarī pratyakṣamāheśvarī .
prāleyācalavaṃśapāvanakarī kāśīpurādhīśvarī
bhikṣāṃ dehi kṛpāvalambanakarī mātā'nnapūrṇeśvarī .. 1..*

*„Ó Ty, jež uděluješ věčnou blaženost, jež dáváš dary a odháníš strach, Ty, jež jsi
oceánem veškeré krásy,
Ty, která smýváš všechny hrůzy a hříchy a očišťuješ nás, zjevená Nejvyšší
Bohyně.*

Ty, která jsi posvětila rod sněžných hor (Himálaje), ó Vládkyně města Káší,
Matko Annapúrno, jež jsi milosrdnou oporou, prosím, uděl mi almužnu.“

13.5.2 Sloka 5

dr̥ṣyādr̥ṣya vibhūtivāhanakarī brahmāṇḍabhāṇḍodarī
līlānāṭakasūtrabhedanakarī vijñānadīpāṅkurī .
śrīviśveśamanah̥ prasādanakarī kāśīpurādhiśvarī
bhikṣāṃ dehi kṛpāvalambanakarī mātā'nnapūrṇeśvarī .. 5..

„Ty, jež jsi nositelkou všech viditelných i neviditelných sil (bohatství) a jež ve
svém lůně chováš celý vesmír jako v nádobě.

Ty, jež odhaluješ (a přetínáš) vlákna tohoto vesmírného divadelního představení
(Líly) a zažeháváš plamen nejvyššího poznání.

Ty, jež přinášíš mír a potěšení mysli samotného Pána vesmíru (Šivy), ó Vládkyně
města Káší,

Matko Annapúrno, jež jsi milosrdnou oporou, prosím, uděl mi almužnu.“

13.5.3 Sloka 3

yogānandakarī ripukṣayakarī dharmārthanīṣṭhākārī
candrārkanālabhāsamānalaharī trailokyarakṣākārī .
sarvaiśvāryasamastavāñchitakarī kāśīpurādhiśvarī
bhikṣāṃ dehi kṛpāvalambanakarī mātā'nnapūrṇeśvarī .. 3..

„Ty, jež uděluješ blaženost jógy, jež ničíš (naše vnitřní) nepřátele a upevňuješ
nás v Dharmě (spravedlnosti) a jejím smyslu.

Ty, z níž tryskají vlny záře podobné Měsíci, Slunci a Ohni, jež jsi neochvějnou
ochranitelkou všech tří světů.

Ty, jež uděluješ veškerá bohatství (ducha) a plníš všechna přání, ó Vládkyně
města Káší,

Matko Annapúrno, jež jsi milosrdnou oporou, prosím, uděl mi almužnu.“

13.5.4 Sloka 8

devī sarvavicitraratnaracitā dākṣāyaṇī sundarī
vāme svādūpayodharā priyakarī saubhāgya māheśvarī .
bhaktābhīṣṭakarī sadāśubhakarī kāśīpurādhiśvarī
bhikṣāṃ dehi kṛpāvalambanakarī mātā'nnapūrṇeśvarī .. 8..

„Ó Bohyně, ozdobená rozmanitými drahokamy, nádherná dcero Dakši (Dákšájani).

Ty, jež na své levé hrudi chováš sladké mléko (pro výživu světa), láskyplná a přinášející štěstí, Nejvyšší Bohyně.

Ty, jež plníš touhy oddaných a vždy konáš dobro, ó Vládkyně města Káší, Matko Annapúrno, jež jsi milosrdnou oporou, prosím, uděl mi almužnu.“

13.5.5 Sloka 6

urvī sarvajaneśvarī bhagavatī mātā'nnapūrṇeśvarī
veṇīnilasamānakuntaladhari nityānnadāneśvarī .
sarvānandakarī sadāśubhakarī kāśīpurādhīśvarī
bhikṣāṃ dehi kṛpāvalambanakarī mātā'nnapūrṇeśvarī .. 6..

„Ty, jež jsi samotnou Zemí (Urví), Vládkyní všech bytostí, vznešenou Bohyní, Matkou Annapúrno.

Ty, jejíž tmavé vlasy padají v dlouhých copáncích, věčná dárkyně potravy (Anny).

Ty, jež přinášíš všem radost a vždy konáš dobro, ó Vládkyně města Káší, Matko Annapúrno, jež jsi milosrdnou oporou, prosím, uděl mi almužnu.“

- <https://shlokam.org/annapurnastotram/>
- https://youtu.be/zjGTytTGYpg?si=g_M1Mk6xKive73FG (Anuradha Paudwal / Ajit Kadkade)
- <https://youtu.be/L7Jf8DntqSw?si=KrsLyhUmK7xNYOs4> (Peaceful & Powerful Divine Chant | Navi Gill)

13.6 Předzvěst založení čtyř klášterů (Math) (2:06:12)

Šaṅkara si uvědomoval, že k udržení učení nestačí jen knihy, ale je potřeba instituce. Vyslal své čtyři hlavní žáky do čtyř světových stran Indie, čímž symbolicky (i fakticky) sjednotil indický subkontinent duchovně, dávno předtím, než byl sjednocen politicky.

- ◇ [Východ \(Puri\): Padmapáda](#)
- ◇ [Jih \(Sringeri\): Suréšvara](#)
- ◇ [Západ \(Dwarka\): Hastámalaka](#)
- ◇ [Sever \(Badrinath/Joshimath\): Tótaka](#)

13.7 Ubhajaháratí jako bohyně moudrosti (2:06:59)

Žena Mandany Mišry, Ubhaja Bháratí, je v tradici považována za vtělení (avatára) bohyně Sarasvatí (bohyně moudrosti a umění).

Když Šankara říká: "Jsi Šáradá ve Sringeri, Kámákší v Kánčí...", potvrzuje její božskou podstatu. Říká jí, že ona bude sídlit v chrámech, které on zakládá. Dodnes je ve Sringeri uctívána jako Šáradá Ambá.

14. Smrt matky

14.1 Moudrost upozorní Šankaru, že ho matka volá (2:07:20)

Telepatické pouto a flashback

Krátký stříh na mladou matku je brilantní. Neukazuje nám matku jako starou, umírající ženu, ale pravděpodobně tak, jak si ji Šankara pamatuje z doby, kdy ji opustil, nebo jak ji vnímá na úrovni duše (kde čas nehraje roli). V *Advaita Védántě* je vše propojeno jedním Vědomím. Matčina intenzivní vzpomínka na syna v jejích posledních chvílích funguje jako reálné zavolání, které Šankara a Moudrost okamžitě zachytí.

Splnění starého slibu

Když se stal Šankara *sannyásinem*, rituálně zemřel pro svou rodinu. Mniši mají přísný zákaz účastnit se pohřbů nebo se vracet k rodinným vazbám. Šankara ale při svém odchodu z domova matce slíbil, že v hodině její smrti bude u ní. To, že se zvedne a jde za Moudrostí, ukazuje, že jeho realizace Pravdy z něj neudělala chladný kámen. Láska a dodržení daného slova (*Dharma*) u něj překonávají i ty nejpřísnější mnišské předpisy.

14.2 Setkání na zápraží jako srovnání účtů:

Když Šankara vedený Moudrostí dorazí domů, vizuál Smrti sedící v čele postele je nesmírně silný. Ale moment, kdy Smrt vyjde na zápraží a přivítají se, ukazuje, že už nejsou protivníci. Šankara Smrt nevyhání ani se s ní nehádá. Jeho otázka na matčin stav a suchá, věcná odpověď Smrti („Už jí nezbyvá moc času“) demonstrují absolutní přijetí reality. Šankara ví, že fyzické tělo matky podléhá přírodním zákonům, a plně to respektuje.

14.2.1 Vedasara Shiva Stotram (5. sloka) (2:09:41)

परात्मानमेकं जगद्वीजमाद्यं
निरीहं निराकारमोंकारवेद्यम् ।
यतो जायते पाल्यते येन विश्वं
तमीशं भजे लीयते यत्र विश्वम् ॥ ५ ॥

*parātmānamekaṃ jagadbījamādyam
nirīhaṃ nirākāram oṃkāravedyam .
yato jāyate pālyate yena viśvam
tamīśaṃ bhaje līyate yatra viśvam .. 5 ..*

*„Uctívám Jedinou Nejvyšší Duši (Paramátman),
prapůvodní semeno celého vesmíru,
jež je bez tužeb a bez tvaru, a jež lze poznat skrze slabiku ÓM.
Uctívám toho Pána, z něhož se vesmír rodí a jímž je udržován,
a v němž se nakonec celý vesmír opět rozplývá.“*

परात्मानम् (**parātmānam**) – nejvyšší duše (*para*: nejvyšší | *ātmānam*: duše);
एकं (**ekam**) – jeden; जगद्वीजम् (**jagad-bījam**) – semeno vesmíru (*jagat*:
vesmír | *bījam*: semeno); आद्यं (**ādyam**) – pravěký; निरीहं (**nirīhaṃ**) – bez
touhy; निराकारम् (**nirākāram**) – bez tvaru; ओंकारवेद्यम् (**oṃkāravedyam**) –
známý Omkarou (*oṃkāra*: Omkara | *vedyam*: známý); यतः (**yataḥ**) – od
koho; जायते (**jāyate**) – je zrozen; पाल्यते (**pālyate**) – je udržován; येन (**yena**) –
kým; विश्वं (**viśvam**) – vesmír; तम् (**tam**) – ten; ईशं (**īśam**) – pán; भजे (**bhaje**) –
uctívát; लीयते (**līyate**) – spojuje se; यत्र (**yatra**) – kde; विश्वम् (**viśvam**) –
vesmír.

Jedná se o 5. sloku ze slavného Šankarova hymnu, který se jmenuje *Vedasara Shiva Stotram* (nebo také *Vedasara Shiva Stava*), což v překladu znamená „Esence Véd ve chvále Šivy“.

- <https://shlokam.org/shloka/vedasara-shiva-stava-88am.htm> (text)
- https://youtu.be/ODI6f6OxPy0?si=u78CjL_ZByCfAm7 (zpěv)

14.3 Porušení tradice

Dramatický konflikt

Jako sannjásin (mnich) se Śaṅkara při zasvěcení rituálně "vzdal ohně". To znamená, že nesmí rozdělovat oheň, vařit, ani provádět védské rituály, včetně pohřebních (kremace).

Reakce společnosti

Ortodoxní příbuzní v Káladí mu odmítli pomoci s pohřbem matky Āryāmbā a dát mu oheň na hranici, protože to považovali za hřích proti pravidlům kasty a mnišství.

Zázrak/Legenda

Legenda praví, že Śaṅkara, opuštěn všemi, vynesl tělo matky na zahradu domu (což je také proti zvyklostem, pálí se na břehu řeky) a zapálil pohřební hranici z kmenů banánovníku vlastní jógovou silou (nebo třením), aby splnil slib, který matce dal – že bude u ní v její poslední chvíli.

14.4 Vairāgya Diṅḍima (Jāgrata Jāgrata) (2:12:13)

Vairāgya Diṅḍima (v překladu „Buben odříkání“) je text někdy připisovaný Śankarovi. *Vairāgya*: Stav odpoutanosti, nezaujatosti nebo odříkání od světských potěšení a tužeb. *Diṅḍima*: Typ malého bubnu, který se v Indii tradičně používal k vyhlásování důležitých zpráv nebo varování.

Dílo se skládá z několika veršů (uváděno sedm nebo deset), které končí refrémem „tasmāt jāgrata jāgrata“ (Proto se probud'! Probud' se!). Ve filmu zazní verš 4.

- ◇ **Vnitřní nepřítel:** Chtíč (*kāma*), hněv (*krodha*) a chamtivost (*lobha*) jsou popsáni jako zloději ukrytí v těle, kteří kradou „drahokam moudrosti“.
- ◇ **Pomíjivost života:** Člověk je spoután touhami a činy, zatímco jeho život nepozorovaně ubývá. Bohatství je přirovnáváno ke snu a mládí ke květině, která rychle uvadá.
- ◇ **Relativita vztahů:** Text zdůrazňuje, že v konečném důsledku nikdo nemá matku, otce ani příbuzné, protože tyto vazby jsou dočasné a neprovázejí duši po smrti.
- ◇ **Utrpení světa:** Život v koloběhu samsáry je popsán jako oceán plný bolesti a starostí, z něhož je jedinou cestou ven duchovní bdělost.

1. Verš: O nevědomosti a plynutí času

Lidé jsou svázáni nadějemi a starostmi, ale nevidí, že jim dochází čas.

आशाया बध्यते जन्तुः कर्मणा बहुचिन्तया ।

आयुः क्षीणं न जानाति तस्मात् जाग्रत जाग्रत ॥ १ ॥

*āśayā badhyate jantuḥ karmaṇā bahu-cintayā |
āyuhḥ kṣīṇaṃ na jānāti tasmāt jāgrata jāgrata || 1 ||*

*Živá bytost je svázána nadějí (touhou), karmou a mnoha starostmi.
Neví však, že její život se chýlí ke konci. Proto se probud'te! Probud'te se!*

2. Verš: O vnitřních zlodějích

Varování před neřestmi, které nás okrádají o moudrost.

कामश्च क्रोधश्च लोभश्च देहे तिष्ठन्ति तस्कराः ।

ज्ञानरत्नापहाराय तस्मात् जाग्रत जाग्रत ॥ २ ॥

*kāmaśca krodhaśca lobhaśca dehe tiṣṭhanti taskarāḥ |
jñāna-ratnāpahārāya tasmāt jāgrata jāgrata || 2 ||*

*Chtíč, hněv a chamtivost – tito zloději přebývají v těle,
aby ukradli drahokam poznání (džňána). Proto se probud'te! Probud'te se!*

3. Verš: O pomíjivosti mládí a bohatství

Srovnání života s bleskem a snem.

सम्पदः स्वप्नसङ्काशाः यौवनं कुसुमोपमम् ।

विद्युच्चञ्चलम् आयुष्यं तस्मात् जाग्रत जाग्रत ॥ ३ ॥

*sampadaḥ svapna-saṅkāśāḥ yauvanaṃ kusumopamam |
vidyuc-cañcalam āyuṣyaṃ tasmāt jāgrata jāgrata || 3 ||*

*Bohatství je podobné snům, mládí je křehké jako květina.
Život je nestálý jako záblesk blesku. Proto se probud'te! Probud'te se!*

4. Verš: O iluzi vztahů (Klíčový pro scénu smrti)

Tento verš zní v kontextu smrti matky nejtvrději, ale z pohledu Advaita Védánty je to čistá pravda – duše nemá příbuzné.

माता नास्ति पिता नास्ति नास्ति बन्धुः सहोदरः ।

अर्थो नास्ति गृहं नास्ति तस्मात् जाग्रत जाग्रत ॥ ४ ॥

*mātā nāsti pitā nāsti nāsti bandhuḥ sahodaraḥ |
artho nāsti gṛhaṃ nāsti tasmāt jāgrata jāgrata || 4 ||*

Není matka, není otec, není příbuzný ani bratr.

*Není majetek, není domov (nic z toho není věčné/skutečné). Proto se probud'te!
Probud'te se!*

5. Verš: O utrpení samsáry

Závěrečné shrnutí strastí koloběhu zrození.

जन्म दुःखं जरा दुःखं जाया दुःखं पुनः पुनः ।

संसारसागरं दुःखं तस्मात् जाग्रत जाग्रत ॥ ५ ॥

*janma duḥkhaṃ jarā duḥkhaṃ jāyā duḥkhaṃ punaḥ punaḥ |
saṃsāra-sāgaraṃ duḥkhaṃ tasmāt jāgrata jāgrata || 5 ||*

Zrození je utrpení, stáří je utrpení, manželka (rodinný život) je utrpení, znovu a znovu.

Celý oceán samsáry je utrpení. Proto se probud'te! Probud'te se!

- <https://kanfusion1.rssing.com/chan-50942016/article784.html>

15. Z jihu na sever

Map point [13] ---> [2:14:11 Kanjakumari](#)

15.1 Saundarya Lahari (4. sloka) (2:14:11)

त्वदन्यः पाणिभ्यामभयवरदो दैवतगणः

त्वमेका नैवासि प्रकटितवराभीत्यभिनया ।

भयात् त्रातुं दातुं फलमपि च वाञ्छासमधिकं

शरण्ये लोकानां तव हि चरणावेव निपुणौ ॥ ४ ॥

tvad-anyaḥ paṇibhyām abhaya-varado daivata-gaṇaḥ

tvam ekā naivāsi prakaṭita-varābhīty-abhinayā |

*bhayāt trātum dātum phalam api ca vāñchā-samadhikaṃ
śaraṇe lokānāṃ tava hi caraṇāv eva nipuṇau || 4 ||*

*Všichni ostatní bohové rozdávají dary a odhánějí strach pohyby svých rukou
(prostřednictvím muder).*

Jen Ty jediná, ó Vesmírná Matko, tato gesta rukama neukazuješ.

*Neboť k záchraně před strachem a k udělení plodů, jež dalece přesahují všechna
přání,*

ó Útočiště všech světů, plně postačují samotné Tvé nohy.

- <https://shlokam.org/texts/saundarya-4/>

15.2 Mahānārāyaṇa Upanishad. 12.14-16 (2:14:56) ***

न कर्मणा न प्रजया धनेन त्यागेनैके अमृतत्वमानशुः ।

परेण नाकं निहितं गुहायां विभ्राजते यद्यतयो विशन्ति ॥

na karmaṇā na prajayā dhanena tyāgenaike amṛtatvamānaśuḥ ।

pareṇa nākaṃ nihitaṃ guhāyāṃ vibhrājate yadyatayo viśanti ||14 ||

Ne skrze činy (rituály), ne skrze potomstvo, ani skrze bohatství,

nybrž pouze odříkáním (puštěním se všeho) dosáhli někteří nesmrtelnosti.

To, co leží i za hranicemi nebes a je ukryto v jeskyni srdce,

tam jasně září to, do čeho vstupují realizovaní mudrci.

न (na) – ne; कर्मणा (karmaṇā) – prací; न (na) – ne; प्रजया (prajayā) –

potomstvem; धनेन (dhanena) – bohatstvím; त्यागेन (tyāgena) – odříkáním;

एके (eke) – sám; अमृतत्वम् (amṛtatvam) – nesmrtelnost; आनशुः (ānaśuḥ) –

dosažená; परेण (pareṇa) – vyšší než; नाकम् (nākaṃ) – nebe; निहितम् (nihitam) –

sedící; गुहायाम् (guhāyām) – v jeskyni; विभ्राजते (vibhrājate) – září; तत् (tat) – to;

यतयः (yatayaḥ) – hledající; विशन्ति (viśanti) – dosáhnout;

वेदान्तविज्ञानविनिश्चितार्थाः समन्यासयोगाद्यतयः शुद्धसत्त्वाः ।

ते ब्रह्मलोके तु परान्तकाले परामृताः परिमुच्यन्ति सर्वे ॥ १५ ॥

vedāntavijñānaviniścītārthāḥ samnyāsayogādyatayaḥ śuddhasattvāḥ ।

te brahmaloke tu parāntakāle parāmṛtāḥ parimucyanti sarve ||15 ||

Ti mudrci, kteří jasně poznali nejvyšší smysl skrze moudrost Védanty a jejichž bytí je dokonale očištěno jógou odříkání (sannyásou), ti všichni jsou v čase konečného odchodu (smrti) v říši Brahmanu absolutně osvobozeni a dosahují nejvyšší nesmrtelnosti.

Tento verš 15 se také vyskytuje *Mundaka Upanišadě* (3.2.6):

- <https://vivekavani.com/muu3c2v6/> (Mundaka Upanishad 3.2.6 – text + komentář Swámí Sarvapriyánandy)
- <https://cdn.vivekavani.com/wp-content/uploads/2021/06/Mundaka-Upanishad-3.2.6.m4a> (audio - komentář Swámí Sarvapriyanandy)

दहम् विपापम् वरवेश्मभूत यत् पुण्डरीकम् पुरमध्यसम्स्थम्।

तत्रापि दहे गगनम् विशोकम् तस्मिन् यदन्तस्तदुपासितव्यम् ॥ १६ ॥

*dahraṁ vipāpaṁ varaveśmabhūta yat puṇḍarīkaṁ puramadhyasaṁsthamaḥ |
tatrāpi dahre gaganam viśokaṁ tasmin yadantastadupāsitavyam ॥16 ॥*

Uprostřed tohoto města (fyzického těla) je malý, čistý (bezhráňný) a vznešený přibytok - lotos srdce.

V tomto malém prostoru se nachází nekonečný, zářivý prostor (éter) prostý veškerého smutku. To, co se skrývá uvnitř něj, přesně na to je třeba meditovat.

- <https://shlokam.org/shloka/na-karmana-na-prajaya-62sk.htm> (text)
- <https://srivaishnavism.redzambala.com/upanishad/maha-narayana-upanishad-with-commentaries-12.html> (text)
- <https://vivekavani.com/maha-narayana-upanishad/> (text)
- <https://youtu.be/v3lqvw32h6Y?si=RgohjcdI8OTZwLDo> (zpěv)

15.3 **Zasvěcení nového žáka (2:15:51) *****

Scéna: Šankara u řeky předává oranžové roucho novému žákovi. Přitom na pozadí zní verš z *Rigvédy*, recitovaný jedním z nejnáročnějších a nejúchvatnějších způsobů védské recitace zvaným *Ghanapátha*.

Co je to Ghanapāṭha (Ghanapātha)?

Védské texty se uchovávaly ústně tisíce let bez jediné chyby díky tzv. *Vikṛti* (modifikacím) recitace. *Ghanapātha* je nejsložitější z nich. Slova se v ní neříkají popořadě (1-2-3), ale v propletených vzorcích (1-2, 2-1, 1-2-3, 3-2-1, 1-2-3...).

Tento styl recitace (*Ghanapātha*) je v jižní Indii nesmírně ceněn.

Proč ve filmu? Zní to velmi perkusivně, rytmicky a mocně. Je to „zvukové brnění“ textu. V okamžiku, kdy Šankara přijímá žáka, tento styl recitace symbolizuje neporušenost a věčnost vědění, které se právě předává dál.

15.3.1 Rigvéda 10.97.22 (Oṣadhi Sūktam) ***

ओषधयः सं वदन्ते सोमेन सह राज्ञा ।

यस्मै कृणोति ब्राह्मणस्तस्मै पारयामसि ॥

oṣadhayaḥ saṃ vadante somena saha rājñā |
yasmai kṛṇoti brāhmaṇastasmai pārayāmasi ||

*Byliny spolu hovoří, společně s králem Sómou:
,Toho, pro koho bráhman vykoná (tento rituál/obřad),
toho my zachráníme (převedeme přes strasti).‘*

Tento verš pochází z „Hymnu na byliny“. Ačkoliv mluví o rostlinách, v duchovním smyslu má hluboký význam pro iniciaci. Král Sóma zde představuje vládce rostlinné říše, ale také nektar nesmrtnosti a poznání.

Léčivá síla poznání

„V momentě, kdy Šankara obléká nového *brahmačarina* do oranžového roucha, slyšíme mistrovskou recitaci stylu *Ghanapātha*. Tento styl byl vyvinut k tomu, aby zabránil jakékoliv změně ve védském textu – je to symbol absolutní věrnosti tradici (*Parampara*).

Výběr verše z *Oṣadhi Sūktam* (Hymnu na byliny) není náhodný. V tradici je nevědomost (*avidjá*) považována za nemoc a *Guru* za lékaře. Text říká, že ten, pro koho je rituál vykonán, bude ‚zachráněn‘ nebo ‚převeden na druhý břeh‘. Šankara zde nepředává jen kus látky, ale lék na koloběh znovuzrození. Vizualní paralela se scénou, kdy byl Šankara sám přijímán svým *Guruem*, podtrhuje nekonečný řetězec předávání moudrosti.“

15.3.2 Saṅkṣepaśārīrakam 3.295 (2:16:05) ***

Žák následuje Šankarova kroky do chrámu a zní zpěv:

स्वाध्यायधर्मपठितं निजवेदशाखा-
वेदान्तभूमिगतमादरपालितं च ।
संन्यासिना परदृशा गुरुणोपदिष्टं
साक्षान्महावचनमेव विमुक्तिहेतुः ॥

*svādhyāyadharmapaṭhitaṃ nijavedaśākhā-
vedāntabhūmigatamādarapālitaṃ ca ।
saṃnyāsinaṃ paraḍṛśā guruṇopadiṣṭaṃ
sākṣānmahāvacanameva vimuktihetuḥ ॥*

*To, co bylo studováno jako náboženská povinnost (svadhjája) ve vlastní védské
větvi,
co bylo nalezeno v zahradě Védanty (Upanišadách) a s úctou opatrováno,
když je to pak předáno Guruem – sannyásinem, který realizoval Nejvyšší Pravdu,
stává se tento Velký Výrok (Mahávákja) přímou příčinou osvobození.*

Zatímco v předchozí scéně jsme slyšeli *Ghanapáthu* (způsob, jak text uchovat), tento verš ze *Saṅkṣepaśārīrakam* (3.295) vysvětluje, jak text oživit skrze učitele.

Autorem tohoto textu je *Sarvajnātman*, o němž tradice říká, že byl žákem *Suréšvary* (přímého *Šankarova* žáka). Film zde tedy cituje dílo *Šankarovy* vlastní myšlenkové linie.

Mahávákja jako klíč k osvobození

Text zdůrazňuje, že samotné čtení *Véd* nestačí. Můžeš je „opatrovat s úctou“ (*ādarapālitaṃ*) celý život, ale k zážehu osvobození (*vimuktihetuḥ*) dojde až v momentě, kdy ti *Guru* předá tzv. *Mahávákja* (Velký výrok, např. *Tat Tvam Asi – To jsi ty*). Je to jako mít v ruce zápalku; teprve *Guru* je tím, kdo ji škrtně.

Kvalifikace Gurua

Všimni si, jak text popisuje učitele: musí to být *saṃnyāsina* (ten, kdo se zřekl světa) a *paraḍṛś* (ten, kdo má „vizi onoho břehu“, tedy ten, kdo pravdu nejen zná, ale i žije). *Iyer* tímto výběrem textu potvrzuje *Šankarovu* autoritu – on sám je tímto ideálním *Guruem*.

Vizuální symbolika (Chrám a květinový kruh)

Žák v *Šankarových* stopách: Obraz žáka kráčejícího přesně v *Šankarových* stopách je silným symbolem *Parampará* (nepřerušené linie). Žák doslova „vstupuje do stop“ svého mistra.

Oběť květů (Pušpándžali)

Ten oranžovo-bílý kruh z květů představuje *Hridaja-Kamala* (Lotos srdce). V chrámu se neuctívá jen vnější božstvo, ale skrze oběť květů do středu kruhu se symbolicky uctívá přítomnost *Átmanu* v srdci. Oranžová barva květů je barvou *sannyásy* (ohně poznání), bílá barvou *Sattvy* (čistoty).

15.4 Příběh o Jānaśrutim a Raikvovi (Čhándógja upanišad – část 4)

(2:18:03)

Král Jānaśruti přijde za mudrcem Raikvou (žil pod vozem a trpěl svrabem). Král nabízí Raikvovi svou dceru, aby ho přesvědčil k předání učení. Raikva ve filmu vysvětluje *Samvarga Vidju* – nauku o „Pohlcovači“ (*Práně*).

Část 1: Odmítnutí darů (Bohatství vs. Svrab)

Tady Raikva doslova vyjmenovává, co mu král přinesl (vůz, krávy, zlato) a srovnává to se svým rozbitým vozíkem a svrabem, který si škrábe.

„Ayaṃ rathaḥ, ime gāvaḥ, ayaṃ niška-rāśiḥ...

„Tohle je vůz, tohle jsou krávy, tohle je hromada zlatých mincí...“

...idaṃ bhagnaṃ śakaṭaṃ, idaṃ pāma-kaṣaṇam.

„...[a tady je] tento rozbitý vozík a toto škrábání svrabu.“ (Raikva říká: Ty máš zlato, já mám jen tenhle šrot a kožní nemoc. Nech si to.)

Část 2: Vědění se neprodává

Na kiñcid vyatyasyati. Nahi dhana-madena vidyā vikrīyate.

„Nic se tím nemění. Vědění se neprodává pro opojení z bohatství.“

Část 3: Tvář dcery jako vstupenka

Zde přichází klíčový moment z Upanišad. Raikva říká, že ta dcera (její tvář/ústa) je tím důvodem, proč bude mluvit.

Iyaṃ tu śuddhā... vidyā-āsthā?

(Zde je zvuk nejasný, ale pravděpodobně říká, že ona je čistá nádoba pro poznání.)

Idaṃ te mukham babhūva.

„Toto [její tvář] se stalo tvými ústy [tvým vstupem].“ (Originál Upanišady:
„Skrze tato ústa [tuto tvář] jsi mě přiměl mluvit.“)

Raikva byl *brahmacārin*. Neměl domov a žil asketickým životem. Dosáhl však poznání sebe sama. Když se na něj *Jānaśruti* obrátil s žádostí o duchovní poučení, nebyl ochoten mu vyhovět. Nelíbilo se mu, že mu *Jānaśruti* nabízel bohatství. Proto ho nazval *sūdra*. Když mu však *Jānaśruti* nabídl svou dceru za ženu, Raikva byl jeho horlivostí ohromen. Poté souhlasil, že ho bude učit.

Část 4: *Samvarga Vidja (Tajemství Prány)*

Tat tava bhāgyam. Prāṇo vā saṃvargaḥ.

„To je tvé štěstí. *Prána* (dech) je vskutku *Pohlcovač (Samvarga)*.“ (*Samvarga* = to, co pohltní, absorbuje.)

Yataḥ sarvāsāṃ viśva-śaktīnāṃ avasānaṃ prāṇa-śaktiḥ.

„Neboť *Prána* je místem zániku (spočnutí) všech vesmírných sil.“

Část 5: *Co se děje ve spánku (Mechanika Prány)*

Yadā jīvaḥ svapiti, prāṇam eva apyeti.

„Když živá bytost spí, rozpouští se do *Prány*.“ (Sloveso *apyeti* = vchází do, splývá s.)

Prāṇe cakṣuḥ, prāṇe śrotraṃ, prāṇe manaḥ.

„[Do] *Prány* [vchází] zrak, do *Prány* sluch, do *Prány* mysl.“ (Raikva vysvětluje, že ve spánku smysly nefungují, protože je „sežrala“ *Prána*.)

Prāṇo hy evaitān sarvān saṃvṛikte.

„Neboť *Prána*, věru, toto všechno pohlcuje.“

Tohle byla přímá citace *Chandogya Upanishad* 4.3.3.:

*athādhyātmaṃ prāṇo vāva saṃvargaḥ sa yadā svapiti prāṇameva vāgapyeti
prāṇaṃ cakṣuḥ prāṇaṃ śrotraṃ prāṇaṃ manaḥ prāṇo
hyevaitānsarvānsaṃvṛikta itī || 4.3.3 ||*

Shrnutí: Raikva říká: „Všechno, co vidíš, slyšíš a myslíš, je jen palivo, které se ve spánku a při smrti vrací do jednoho velkého ohně – do *Prány*. *Prána* je ten velký Požírač.“

Celý příběh najdeme zde:

- ◇ Část 4 - Chapter I — The Story of Janasruti and Raikva (4.1.1-4.1.8)
- ◇ Část 4 - Chapter II — Dialogue of Raikva and Janasruti (I) (4.2.1-4.2.5)
- ◇ Část 4 - Chapter III — Dialogue of Raikva and Janasruti (II) (4.3.1-4.3.8)
- <https://vivekavani.com/chu/>

15.5 Setkání s Kápálikou (*tantrikem*) (2:21:13)

Map point [14] ---> [2:21:13 Srisailam](#)

Tento mrazivý příběh se odehrál v místě Šríšailam (Srisailam) v dnešním indickém státě Ándhrapraděš. Místní chrám je jedním z 12 posvátných *Jyotirlingů* (světelných *lingamů* boha Šivy) a Šankara v něm podle tradice složil svůj nádherný hymnus *Šivánanda Laharí*.

Šríšailam leží vysoko v kopcích Nallamala, je obklopeno hlubokými lesy a protéká jím řeka Krišna. Co je ale historicky nejdůležitější: toto místo bylo ve starověku a středověku obrovským centrem *tantriků* a právě *Kápáliků* (tedy asketů, kteří uctívali boha Šivu v jeho děsivé podobě Bhairavy, potírali se popelem z krematorií a jako misku na jídlo nosili lidskou lebku – kapálu; prováděli krvavé oběti).

Když Šankara pobýval ve Šríšailamu, přistoupil k němu vůdce místních *Kápáliků* jménem Ugra Bhairava. Řekl mu, že k dosažení dokonalosti potřebuje obětovat bohu Šivovi hlavu buď krále, nebo vševědoucího mnicha. A protože Šankara je vševědoucí a nemá na těle žádné lpění, požádal ho o tu jeho.

Šankara, jakožto dokonalý ztělesněný mistr neduality (kterému na fyzickém těle nezáleželo), s úsměvem souhlasil. Domluvili se, že to udělají v noci na tajném místě, aby jim v tom Šankarovi žáci nezabránili. Když už Šankara seděl v meditaci a Kápálíka zvedal svůj meč, Šankarův nejpokročilejší žák Padmapáda měl vizi, že je jeho mistr v ohrožení.

Padmapáda byl velkým uctívatelem boha Narasimhy (Višnu v podobě hrozivého muže-lva). V tu chvíli do něj vstoupila božská síla Narasimhy, Padmapáda obrovským skokem přiletěl na místo a Kápáliku holýma rukama roztrhal, čímž Šankaru zachránil.

Kousek od chrámu je v lese zvláštní místo - zapadlá zalesněná rokle Bhairava Sela (Bhairavův potok) s tajuplnou jeskyní. Je klidně možné, že samotný vůdce Kápáliků dostal jméno právě podle tohoto místa. Na [Google Maps](#) je z tohoto místa několik krátkých videí a docela to připomíná lokaci z filmu.

15.6 *Saundarya Lahari* (Vlna krásy) – verš 27 ([2:23:21](#))

जपो जल्पः शिल्पं सकलमपि मुद्राविरचना
गतिः प्रादक्षिण्यक्रमणमशानाद्याहुतिविधिः ।
प्रणामस्संवेशस्सुखमखिलमात्मार्पणदृशा
सपर्यापर्यायस्तव भवतु यन्मे विलसितम् ॥ २७ ॥

*japo jalpaḥ śilpaṃ sakalam api mudrā-viracanā
gatiḥ prādakṣiṇya-kramaṇam aśanādy'āhuti-vidhiḥ .
praṇāmaḥ samveśaḥ sukham akilam ātmārpaṇa-dṛśā
saparyā-paryāyas tava bhavatu yan me vilasitam ..27..*

*Ať je každé mé slovo modlitbou (džapou) k Tobě, ať je každý pohyb mých rukou
posvátným gestem (mudrou).*

*Ať je každý můj krok obcházením Tvého chrámu (pradakšinou) a moje jídlo a pití
ať je obětinou vhozenou do posvátného ohně.*

*Ať je můj spánek poklonou Tobě a veškerá má radost ať je aktem naprostého
odevzdání se.*

Ó Vesmírná Matko, ať je cokoliv, co činím, nepřetržitým uctíváním Tebe.

Šankara tím říká: „Nechtěla jsi mou hlavu (smrt), ale můj život. Dobrá tedy. Odteď celý můj život, každý nádech a pohyb, patří Tobě.“

- <https://shlokam.org/shloka/saundarya-lahari-auWm.htm>

15.7 Sómnáth a Planoucí *Lingam* (*jvalalingāya namaḥ*) (2:24:06)

Map point [16] ---> [2:24:06 Shree Somnath Temple](#)

Chrám v [Sómnáthu](#) (v dnešním Gudžarátu) není jen tak ledajaký chrám. Je to vůbec první z dvanácti posvátných *Džjótirlingamů* – "Lingamů utkaných ze světla". Když mniši zpívají poklonu *Jvalalingamu* (Planoucímu *Lingamu*), vzdávají tím hold přímo podstatě Sómnáthu. Bůh zde není uctíván jako socha s lidskou tváří, ale jako sloup nekonečného, planoucího kosmického ohně, který proniká třemi světy.

Poznámka: Přestože děj i titulky hlásí, že se nacházíme v Sómnáthu, pozorný divák zjistí, že vizuál filmu neodpovídá realitě. Skutečný Sómnáth leží přímo na mořském břehu a dnešní podoba chrámu pochází z roku 1951. Aby režisér zachoval autentickou historickou atmosféru 8. století, chytře využil "kreativní geografii" a scénu natočil u neznámého, opuštěného středověkého chrámu kdesi ve skalnatém vnitrozemí.

15.7.1 *Liṅgārcana mantry (Mahánárājana Upaniṣada – anuvāka 16) ****

निधनपतये नमः। निधनपतान्तिकाय नमः।

ऊर्ध्वाय नमः। ऊर्ध्वलिङ्गाय नमः।

हिरण्याय मः। हिरण्यलिङ्गाय नमः।

सुवर्णाय नमः। सुवर्णलिङ्गाय नमः।

दिव्याय नमः। दिव्यलिङ्गाय नमः।

भवाय नमः। भवलिङ्गाय नमः।

शर्वाय नमः। शर्वलिङ्गाय नमः।

शिवाय नमः। शिवलिङ्गाय नमः।

ज्वलाय नमः। ज्वललिङ्गाय नमः।

आत्माय नमः। आत्मलिङ्गाय नमः।

परमाय नमः। परमलिङ्गाय नमः।

nidhanapataye namaḥ | nidhanapatāntikāya namaḥ |

ūrdhvāya namaḥ | ūrdhvaliṅgāya namaḥ |

*hiranyāya namaḥ | hiranyaliṅgāya namaḥ |
suvarṇāya namaḥ | suvarṇaliṅgāya namaḥ |
divyāya namaḥ | divyaliṅgāya namaḥ |
bhavāya namaḥ | bhavaliṅgāya namaḥ |
śarvāya namaḥ | śarvaliṅgāya namaḥ |
śivāya namaḥ | śivaliṅgāya namaḥ |
jvalāya namaḥ | jvalaliṅgāya namaḥ |
ātmāya namaḥ | ātmaliṅgāya namaḥ |
paramāya namaḥ | paramaliṅgāya namaḥ |*

Poklona Pánu rozpuštění (zániku). Poklona tomu, jenž je zániku nablízku.

Poklona Vznešenému (tomu, co míří vzhůru). Poklona Vznešenému Lingamu.

Poklona Zlatému. Poklona Zlatému Lingamu.

Poklona Zářivému. Poklona Zářivému Lingamu.

Poklona Božskému. Poklona Božskému Lingamu.

Poklona Zdroji bytí (Bhavovi). Poklona Lingamu Bytí.

Poklona Ničiteli (Šarvovi). Poklona Lingamu Ničitele.

Poklona Příznivému (Šivovi). Poklona Příznivému Lingamu.

Poklona Planoucímu. Poklona Planoucímu Lingamu.

Poklona Nejvyššímu Já (Átman). Poklona Lingamu v nitru duše (Átmalingamu).

Poklona Absolutnímu. Poklona Absolutnímu Lingamu.“

Zde je dvacet dva pozdravů připojených k dvaceti dvěma božským jménům, která se vyslovují při posvěcení symbolu *Śivaliṅga* ve veřejném chrámu, při soukromé modlitbě doma nebo na těle oddaného *Śivy*.

Tyto pozdravy se nacházejí v 16. sekci (*anuvāka*) *Mahánárájana Upanišady*.

V rámci širšího členění *védských* textů je jeho přesné umístění následující:

Veda: *Krišna Jadžurvéda* (Černý *Jadžurvéda*)

Áranjaka: *Taittiríja Áranjaka*, konkrétně 10. *prapáthaka* (desátá kapitola), která tvoří samotnou *Mahánárájana Upanišadu*.

Sekce: 16. *anuvāka*, verš 1-2.

- <https://srivaishnavism.redzambala.com/upanishad/maha-narayana-upanishad-with-commentaries-14-22.html>
- <https://kanfusion.blogspot.com/2020/03/the-lingaarchana-mantras.html>

- <https://estudentedavedanta.net/Mahanarayana%20Upanishad%20-%20Swami%20Vimalananda%20%5BSanskrit-English%5Dc.pdf>
- <http://www.sanskritweb.net/yajurveda/ta-comb.pdf>

Map point [17] ---> [2:24:44 Marble Rocks - Narmada](#)

15.8 Prajág a Váránasí Uttarpradéś (2:25:04)

Map point [18] ---> [2:25:04 Akbar Fort, Prayag](#)

Map point [19] ---> [2:25:30 Váránasí](#)

15.8.1 Taittirīya Upaniṣad 1.9.1 ***

ऋतं च स्वाध्यायप्रवचने च । सत्यं च स्वाध्यायप्रवचने च । तपश्च स्वाध्यायप्रवचने च ।
 दमश्च स्वाध्यायप्रवचने च । शमश्च स्वाध्यायप्रवचने च । अग्नयश्च स्वाध्यायप्रवचने च ।
 अग्निहोत्रं च स्वाध्यायप्रवचने च । अतिथयश्च स्वाध्यायप्रवचने च । मानुषं च
 स्वाध्यायप्रवचने च । प्रजा च स्वाध्यायप्रवचने च । प्रजनश्च स्वाध्यायप्रवचने च ।
 प्रजातिश्च स्वाध्यायप्रवचने च । सत्यमिति सत्यवचा राधीतरः । तप इति तपोनित्यः
 पौरुशिष्टिः । स्वाध्यायप्रवचने एवेति नाको मौद्गल्यः । तद्धि तपस्तद्धि तपः ॥

ṛtaṃ ca svādhyāyapracane ca |
satyaṃ ca svādhyāyapracane ca |
tapaśca svādhyāyapracane ca |
damaśca svādhyāyapracane ca |
śamaśca svādhyāyapracane ca |
agnayaśca svādhyāyapracane ca |
agnihotraṃ ca svādhyāyapracane ca |
atithayaśca svādhyāyapracane ca |
mānuṣaṃ ca svādhyāyapracane ca |
prajā ca svādhyāyapracane ca |

prajanaśca svādhyāyappravacane ca |
prajātiśca svādhyāyappravacane ca |
satyamiti satyavacā rāthītarah |
tapa iti taponityah pauruśiṣṭih |
svādhyāyappravacane eveti nāko maudgalyah |
taddhi tapastaddhi taph ||

Správné jednání (ṛtam) – a s ním studium a předávání poznání (svādhyāya-pravacane).

Pravdomluvnost (satyam) – a s ní studium a předávání poznání.

Odříkání (tapas) – a s ním studium a předávání poznání.

Vnější ovládní smyslů (damas) – a s ním studium a předávání poznání.

Vnitřní klid mysli (śamas) – a s ním studium a předávání poznání.

Udržování posvátných ohňů (agnayas) – a s ním studium a předávání poznání.

Ohňové rituály (agnihotram) – a s nimi studium a předávání poznání.

Pohostinnost k hostům (atithayas) i – a s nimi studium a předávání poznání.

Společenské povinnosti (mānuṣam) – a s nimi studium a předávání poznání.

Potomstvo (zajištění rodu) – a s ním studium a předávání poznání.

Plození (samotný manželský akt) – a s ním studium a předávání poznání.

Vnoučata (zajištění pokračování rodu do dalších generací) – a s tím studium a předávání poznání.

Mudrc Satyavacā z rodu Rathītara tvrdí, že nejvyšší ctností je Pravda.

Mudrc Taponitya z rodu Puraśiṣṭa tvrdí, že nejvyšší ctností je Odříkání.

Ale mudrc Nāka z rodu Mudgala prohlašuje, že nejvyšší ctností je samotné studium a předávání poznání (svādhyāya-pravacane).

Neboť právě to je to nejvyšší odříkání, to je to pravé odříkání.“

Tato pasáž z *Taittirīja Upaniṣady* (1.9.1) je jedním z nejzásadnějších textů o povinnostech člověka, a především o vztahu mezi učitelem a žákem. Je to vlastně jakási „ústava“ pro každého, kdo hledá poznání.

- <https://scriptures.redzambala.com/upanishad/taittiriya-upanishad-english-sanskrit.html#109>

16. Šankarova nemoc - Dévaprajág, Himálaj ([2:25:48](#))

Jsme v místě zvaném Dévaprajág (Devprayag). Je to jedno z nejposvátnějších míst v celém Himálaji a jedná o bod, kde "vzniká" posvátná řeka Ganga.

Slovo *Prajág* znamená "soutok" a *Dévaprajág* znamená "Božský soutok". Přesně v tomto bodě se slévají dvě mohutné horské řeky:

Bhágíratí (Bhagirathi): Dravá, tyrkysově zbarvená řeka, která pramení z ledovce Gomukh. Tradičně je považována za původní, "opravdovou" Gangu, kterou podle legendy snesl král Bhágíraha z nebes na zem.

Alaknáda (Alaknanda): Klidnější, tmavší a bahnitější řeka, která přitéká od posvátného Badrináthu.

Teprve od tohoto bodu, kde se tyto dvě řeky spojí, nese řeka oficiální jméno Ganga. Ve filmu i v realitě je tento soutok vizuálně ohromující, protože jasně vidíš, jak se mísí dvě zcela odlišné barvy vody.

Map point [20] ----> [2:25:48 Devaprayag - The Origin of Ganga River](#)

16.1 Žáci u řeky perou hábity a Šankarův je od krve

Je známo, že Šankara trpěl nemocí fistula (píštěl) Je to abnormální kanálek nebo spojení, které se vytvoří mezi dvěma orgány nebo mezi vnitřním orgánem a kůží. V případě Šankary tradiční texty hovoří o nemoci zvané *bhagandara*, což je anální píštěl. Je to nesmírně bolestivý stav provázený záněty, hnisáním a silným krvácením. Přesně proto Padmapáda nachází jeho oranžový mnišský oděv nasáklý krví.

Podle tradice tuto nemoc Šankara nezískal přirozeně. Během svých cest do oblasti Kámarúpy (dnešní Ásám, centrum *tantrismu*) porazil v debatě učence jménem Abhinavagupta (nezaměňovat se slavným *kašmírským* filozofem stejného jména). Pokořený Abhinavagupta použil černou magii, aby na Šankaru seslal tuto smrtelnou a ponižující chorobu.

To, že nemoc objeví právě Padmapáda u praní prádla, je naprosto přesná citace ze starých textů! Šankara svou nemoc před žáky tajil, protože tělo pro něj už nebylo důležité, a snášel bolest v tichosti.

Dévaprajág místo očisty. Kontrast mezi čistou vodou a zkrvaveným rouchem Šankary ukazuje žákům (a divákovi) krutou realitu: i tělo osvíceného mistra podléhá přírodním zákonům, nemocem a rozkladu. Padmapáda a Suréšvara, jeho největší žáci, jsou konfrontováni s tím, že jejich učitel není fyzicky nesmrtelný.

16.2 Smrt se stará o Šankaru

Šankara leží v bolestech, ale kdo se o něj stará? Personifikovaná Smrt. Proč se Šankara směje? Protože vidí tu absurditu. Smrt, která běžně lidi děsí a neúprosně je kosí, se o tohoto mudrce bojí a ošetřuje ho (dává mu mléko, symbol výživy a života). Šankara ví, že nad ním Smrt nemá moc, dokud on sám neuzná, že jeho mise na zemi skončila. Smrt tu není jako kat, ale jako oddaná služebnice, která čeká na mistrův povel.

16.3 Šankara se jde vykoupat do Gangy

Závěr této pasáže, kdy se těžce nemocný a krvácející Šankara zvedne a vyjde z jeskyně směrem k žákům, je ukázkou absolutní dominance Vědomí nad hmotou. Ačkoliv jeho tělo umírá, jeho povinnost učitele (*Dharma*) ho nutí jít dál. Neleží v jeskyni v sebelítosti, ale jde za svými žáky k řece.

Ten kontrast je naprosto srdcervoucí: na jedné straně stojí vyděšený žáci, kteří v něm vidí svého pozemského otce a bojí se, že z nich budou „sirotci“, a na straně druhé stojí fyzicky zlomený, ale duchovně naprosto nedotčený Šankara, který se obrací k jedinému bezpečnému přístavu – ke klínu Matky.

Zde se nám krásně prolíná Matka příroda (řeka Ganga a Himálaj), Božská Matka (Dévi) i vzpomínka na jeho vlastní matku, kterou nedávno pochoval.

16.4 Saundarja Laharí

Saundarja Laharí není pouhou sbírkou posvátných hymnů, ale funguje zároveň jako *tantrická učebnice*. Poskytuje přesné instrukce k *púdže* (uctívání) a zaměřuje se na Šrí Jantru.

Dílo obsahuje 100 různých hymnů a je s ním spojeno 100 různých *janter* – v podstatě na každou sloku připadá jedna. Detailně popisuje příslušnou tantrickou metodu uctívání spojenou s každým konkrétním veršem a přesně líčí duchovní i světské výsledky, které z této praxe plynou. Existuje k němu mnoho výkladů a komentářů, ale za ty nejužitečnější lze považovat ty, které poskytují překlady slovo od slova, vyobrazení příslušné *jantry*, přesný postup uctívání a popis slibovaných výsledků.

O původu tohoto textu koluje několik fascinujících legend:

Legenda o roztrženém rukopisu:

Jedna z legend vypráví, že Ádi Šankara kdysi navštívil horu Kailáš, aby uctil Šivu a Párvatí. Tam mu Pán Šiva věnoval jako dar rukopis obsahující 100 veršů, které popisovaly mnoho podob Bohyně. Když se však Šankara vracel z Kailáše zpět, cestou ho zastavil Nandi (Šivův posvátný býk). Vytrhl mu rukopis z ruky, roztrhl ho vpůli, jednu část si nechal a tu druhou vrátil Šankarovi. Zničený Šankara běžel zpět k Šivovi a vylíčil mu, co se stalo. Šiva se jen usmál a přikázal mu, aby si těch 41 veršů, které mu zbyly, ponechal jako úvodní část díla, a zbývajících 59 veršů chválících Bohyni dopsal on sám.

Proto se traduje, že verše 1–41 jsou původním dílem samotného Šivy a vrhají obrovské světlo na starobylé rituály *Tantry*, *Jantry* a různé mocné *mantry* (tato část se často nazývá *Ánanda Laharí* – Vlny blaženosti). Zbývajících verše 42–100 složil sám Ádi Šankara a zaměřují se především na popis fyzické krásy a zjevu Bohyně.

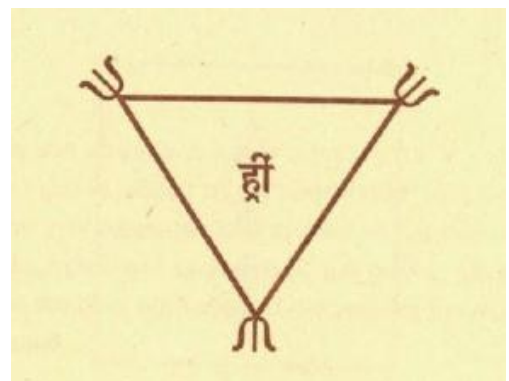
Legenda o smazané zdi:

Další, velmi intimní legenda říká, že když jednou Ádi Šankara navštívil Kailáš, Šiva zrovna psal verše o kráse bohyně Párvatí přímo na zdi jejich domova. Jakmile si však všiml přítomnosti Šankary, rychle nápisy smazal – nechtěl totiž, aby si nějaký cizinec četl o intimitách a kráse jeho manželky. Šankara však stihl malou část textu zahlédnout a díky své geniální, nadřazené mysli si dokázal zbytek domyslet a zrekonstruovat. A tak složil *Saundarja Laharí* (Vlny krásy Déví).

- <https://youtu.be/aPJ6ke1bJ9s?si=1CESCzL4PLxMYhQV> (všech 100 slok text + zpěv + yantry)
- <https://shlokam.org/shloka/soundarya-lahari-auWm.htm> (text)
- <https://youtu.be/RKEKnVyaDl0?si=PvU1NoRTg4GoioSl> (zpěv – 100 slok - žena)
- https://youtu.be/xJ_CqmL9MY8?si=ZmrE4czSvWS1jo_s (zpěv – 100 slok – muž)

16.4.1 Saundarja Laharí (Verš 46) (2:30:24)

ललाटं लावण्यद्युतिविमलमाभाति तव यत्
द्वितीयं तन्मन्ये मकुटघटितं चन्द्रशकलम् ।
विपर्यासन्यासादुभयमपि संभूय च मिथः
सुधालेपस्यूतिः परिणमति राकाहिमकरः ॥

*Lalāṭaṃ lāvanya-dyuti-vimalam ābhāti tava yat
Dvitiyaṃ tan manye makuṭa-ghaṭitaṃ candra-śakalam |
Viparyāsa-nyāsād ubhayam api saṃbhūya ca mithaḥ
Sudhā-lepa-syūtiḥ pariṇamati rākā-himakaraḥ ||*

*Ó Matko, Tvé čelo, zářící čistým jasem své božské krásy,
je podle mě obráceným srpem měsíce.*

*Druhým srpem je půlměsíc, který zdobí Tvou korunu.
Kdyby se tyto dva půlměsíce spojily a srostly k sobě,
slepené sladkým nektarem nesmrtelnosti (amrita),
proměnily by se v zářivý úplněk podzimní noci.*

Hledání úplnosti (Úplněk)

Žáci vidí rozklad. Vidí tělo, které umírá a rozpadá se. Šankara ale v tomto verši zpívá o spojení dvou polovin (čela Bohyně a měsíce v její koruně), které dohromady tvoří dokonalý, bezchybný úplněk. Zatímco jeho fyzická existence se chýlí ke konci, jeho vědomí se spojuje s Absolutnem do dokonalé celistvosti.

Nektar nesmrtelnosti (sudhā-lepa)

Verš mluví o tom, že tyto dvě poloviny měsíce jsou k sobě slepeny *sudhou* (nebo *amritou*) – božským nektarem nesmrtelnosti, který podle *tantrické* anatomie stéká z temene hlavy. Šankara dává žákům (a divákům) najevo, že ačkoliv jeho tělo sužuje smrtelná a bolestivá nemoc, uvnitř prožívá blaženost a pije nektar věčnosti. Zima a led Himálaje ho neděsí; připomínají mu chladivý a uklidňující svit měsíce.

Vlny krásy místo vln bolesti

Text Saundarja Laharí je pravděpodobně nejkrásnějším hymnem na Božskou Matku v celé indické literatuře. To, že Šankara recituje milostnou, hluboce estetickou poezii oslavující tvář Bohyně ve chvíli, kdy sám vykašlává krev, ukazuje triumf *Védanty*. Tělo trpí, ale *Átman* (Duch) se kochá nezměrnou krásou Vesmíru. Vstupuje do Gangy ne proto, aby si vyléčil tělo, ale aby se vrátil „do klína Matky“.

- https://youtu.be/aPJ6ke1bJ9s?si=AM7yGbeA4UTEE_P5&t=182 (text + zpěv + yantra 46)
- <https://divineinfoguru.com/slokas-mantras/soundarya-lahari-slokas/soundarya-lahari-sloka-46-with-meaning-and-yantra/> (o této jantře 46)

16.4.2 Saundarja Laharí (Verš 75) (2:31:09)

तव स्तन्यं मन्ये धराणिधरकन्ये हृदयतः

पयःपारावारः परिवहति सारस्वतमिव ।

दयावत्या दत्तं द्रविडशिशुरास्वाद्य तव यत्

कवीनां प्रौढानामजनि कमनीयः कवयिता ॥

Tava stanyaṃ manye dharaṇidhara-kanye hṛdayataḥ

Payah-pārāvāraḥ parivahati sārasvatam iva |

Dayāvatyā dattaṃ draviḍa-śīsur āsvādyā tava yat

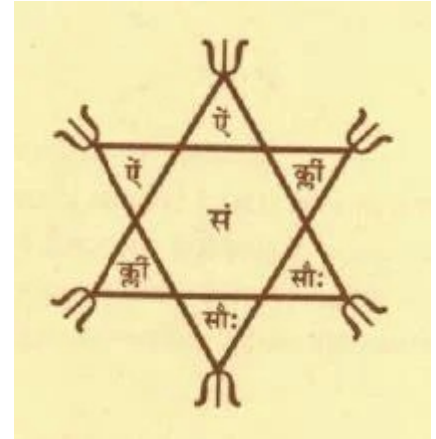
Kavīnāṃ prauḍhānām ajani kamaṇīyaḥ kavayitā ||

Ó Dcero hory (Párvatí), domnívám se, že mléko z Tvých prsou

je jako oceán nesmírného poznání (sārasvatam), který prýští přímo z Tvého srdce.

Když tento nektar, s takovým soucitem darovaný, okusil drávidský chlapec (draviḍa-śīsur),

stal se rázem tím nejpůvabnějším básníkem i mezi těmi největšími mistry.

Tento verš vnáší do filmu úžasný autobiografický (nebo možná historický) prvek a dokonale pointuje předchozí dění.

Záhada drávidského chlapce (Draviḍa-śīsu)

Tento termín zaměstnává komentátory už staletí a existují dva hlavní výklady, přičemž oba jsou pro film relevantní:

- ◇ **Autobiografický odkaz:** Mnoho učenců věří, že Šankara zde mluví sám o sobě. Narodil se v Kérole (což je drávidský jih), brzy ztratil otce a stal se zázračným dítětem, které chrlilo geniální poezii a filozofii. Verš tak říká: „To, že já, chlapec z jihu, dokážu psát takovou poezii, není má zásluha. Je to proto, že mě Matka napojila mlékem své moudrosti.“
- ◇ **Odkaz na světce Džňanasambandara:** Jiná slavná legenda mluví o *tamílském (drávidském) chlapci* ze 7. století, který jako tříletý plakal hladu u chrámu, dokud se neobjevila samotná bohyně Párvatí a nenakojila ho. Chlapec okamžitě začal zpívat extatické básně a stal se jedním z největších světců jižní Indie. Šankara mu tímto veršem mohl skládat poctu.

Mléko Smrti vs. Mléko Poznání

Tady se ukazuje Iyerova režijní genialita. V jeskyni podává Smrt nemocnému Šankarovi obyčejné mléko, aby udržela jeho slábnoucí tělo při životě. U řeky ale Šankara zpívá o mléce, které z něj udělalo nesmrtelného básníka (*kavīnām prauḍhānām*). Je to ukázka toho, že tělesná výživa je pomíjivá, ale duchovní výživa (poznání zosobněné jako mléko Matky) trvá věčně.

Poznání pramenící ze srdce (hṛdayataḥ)

Šankara, mistr přísné a logické *Advaita Védānty* (která se často zdá být čistě intelektuální záležitostí mozku), zde jasně říká, že to nejvyšší poznání a poezie pramení z absolutního soucitu a lásky (*dayāvatyā*) v srdci Božské Matky.

- <https://youtu.be/aPJ6ke1bJ9s?si=6oflgkQCYdeTmg42&t=1309> (text + zpěv + yantra 75)
- <https://divineinfoguru.com/slokas-mantras/soundarya-lahari-slokas/soundarya-lahari-sloka-75-with-meaning-and-yantra/> (o této jantře 75)

17. Povstaňte! Probud'te se!

17.1 Katha Upaniṣad 1.3.14 (2:31:54)

Právě když si žáci mysleli, že jejich mistr umírá a propadali zoufalství, Šankara se vynoří z posvátné Gangy nejen fyzicky osvěžený, ale s ohromující duchovní autoritou. Volá na žáky:

uttiṣṭhata jāgrata

Povstaňte! Probud'te se!

Je to citát z *Katha Upaniṣady*, z verše 1.3.14, který později na Západě zpopularizoval Svámí Vivékánanda jako své hlavní krédo („Ale nebojte se. Probud'te se, vstaňte a jednejte. Nepřestávejte, dokud nedosáhnete cíle. Moudří totiž říkají, že tento úkol je velmi obtížný, jako chůze po ostří nože.“):

उत्तिष्ठत जाग्रत

प्राप्य वरान्निबोधत ।

क्षुरस्य धारा निशिता दुरत्यया

दुर्ग पथस्तत्कवयो वदन्ति ॥ १४ ॥

*uttiṣṭhata jāgrata
prāpya varānnibodhata .
kṣurasya dhārā niśitā duratyayā
durgam pathastatkavayo vadanti .. 14..*

Povstaňte! Probud'te se!

Přistupte k velkým mistrům a poznejte Pravdu.

*Neboť jako je ostrá a těžko překročitelná hrana nabroušené břitvy,
tak obtížná je tato cesta – tak praví moudří.*

Probud'te se ze zoufalství (uttiṣṭhata jāgrata)

Žáci plakali nad Šankarovým krvácejícím tělem a báli se, že z nich budou „sirotci“. Šankara je tímto výkřikem doslova fackuje, aby se probrali z *Máji* (iluze). Tím, že oplakávají jeho pomíjivé fyzické tělo, zapomněli na celé jeho učení. Volá na ně: „Neplačte nad masem a kostmi! Probud'te se do reality Vědomí!“

Metafora Ostří břitvy (kṣurasya dhārā)

Toto je jeden z nejslavnějších příměrů v indické filozofii (a inspiroval i slavný román *The Razor's Edge* od W. S. Maughama). Šankara žákům připomíná, že cesta k osvobození (*Advaita Védánta*) není pro slabochy. Vyžaduje absolutní soustředění, dokonalé rozlišování a odvalu. Pokud na ostří břitvy ztratíte rovnováhu (začnete lpět na těle, emocích nebo strachu ze smrti), fatálně se pořežete.

Vyhledejte ty nejlepší (prāpya varān)

Šankara ví, že jeho čas se i přes dočasné zlepšení krátí. Znovu na žáky apeluje, že poznání nevznikne samo od sebe. Musí dál vyhledávat moudrost, studovat a držet se učení starých mistrů.

- <https://vivekavani.com/kau1c3v14/>

17.2 Svlekání pěti obalů (Pañča Kóša) - Taittirīya Up. 3.10.5 (2:32:13) ***

*sa yaś cāyam puruṣe, yaś cāsāvāditye
sa ekaḥ, sa ya evamvit, asmāl lokāt pretya
etam anna-mayam ātmānam upasankramya
etam prāṇa-mayam ātmānam upasankramya
etam manomayam ātmānam upasankramya
etam vijñāna-mayam ātmānam upasankramya
etam ānanda-mayam ātmānam upasankramya*

*imān lokan kāmān nīkāmarūpy anusañcaran
etat sāma gāyann āste
hā vu hā vu hā vu*

*Ten (Duch), jenž je zde v člověku, a Ten, jenž je tam v onom slunci – ti jsou
Jedno.*

*Ten, kdo toto zná, když odejde z tohoto světa,
překoná toto já utkané z potravy (fyzické tělo),
překoná toto já utkané z vitální síly (dech),
překoná toto já utkané z myslí,*

*překoná toto já utkané z intelektu,
překoná toto já utkané z blaženosti.*

*Putuje těmito světy, přijímá jakoukoli potravu a bere na sebe jakoukoli podobu,
jakou si jen přeje, a sedí, zpívaje tuto vesmírnou píseň:*

Hā vu! Hā vu! Hā vu! (Ó zázrak! Ó zázrak! Ó zázrak!)

Svlékání iluzí (Pět obalů)

Upanišada zde popisuje slavnou doktrínu Pañča Kóša (pět obalů duše), kterou Šankara ve svém učení (např. v díle *Vivékácūdāmani*) tak často zdůrazňoval. Aby člověk dosáhl svobody, musí si uvědomit, že není ani svým fyzickým tělem (obal z potravy), ani svým dechem, ani svými emocemi (myslí), ani svým intelektem, a dokonce ani tou nejjemnější osobní blažeností. Zpěv jasně říká: Šankara toto všechno právě teď překračuje (*upasankramya*). Už není člověkem s krvácející fistulou, už je všeprostopujícím Vědomím.

Identita se Sluncem

První verš je esencí Advaity: „To, co je ve mně, je to samé, co září ve slunci.“ Fyzická schránka Šankary je možná zlomená a křehká, ale jeho skutečné Já je stejně obrovské a zářivé jako slunce nad Himálajem. Neexistuje žádná hranice mezi ním a vesmírem.

Zpěv absolutní svobody (Hā vu!)

Konec tohoto textu je fascinující. Křik „Hā vu! Hā vu! Hā vu!“ není slovo, je to pradávný zvukový projev čisté, neředěné extáze. Ukazuje to, že cíl Advaity není nějaká prázdná, chladná nuda nebo temnota. Je to stav absolutní blaženosti a úžasu nad dokonalostí bytí.

- <https://www.ccdas.net/p/seeing-the-lord-everywhere>

17.3 Mantrapuṣpam (úryvek z Taittirīya Āraṇyaka 1.22.1–7) (2:32:53) ***

Na předchozí zpěv plynule navazuje krátký zpěv:

आयतनवान् भवति ।

अग्निर्वा अपामायतनम् ।

आयतनवान् भवति ।

य एवं वेद ।

योऽपामायतनं वेद ।

आयतनवान् भवति ।

āyatanavān bhavati |

agnirvā apāmāyatanam |

āyatanavān bhavati |

ya evaṃ veda |

yo'pāmāyatanam veda |

āyatanavān bhavati |

Ten (kdo to zná), stává se pevně usazeným (nachází svou oporu/základnu).

Oheň je zdrojem (základnou) vody.

Ten se stává pevně usazeným.

Ten, kdo to takto zná.

Ten, kdo zná zdroj vody.

Stává se pevně usazeným.

Je to úryvek slavného védského zpěvu známého jako *Mantra Pushpam*. Pochází z *Taittirija áranjaky*, jež je součástí černé *Jadžurvédy*, a v Indii se tradičně recituje na samotný závěr náboženských rituálů (púdža) při obětování květin. (Tato část oslavuje vodu, celá mantra pokračuje v podobném duchu a postupně propojuje vodu s dalšími přírodními principy (vítr, slunce, měsíc atd.), čímž ukazuje hlubokou propojenost celého vesmíru.)

- https://youtu.be/YEKnYDqNVZQ?si=yPWSDzYy4FS_OXUM
- https://yogastudies.org/wp-content/uploads/Mantra_puspam.pdf

17.4 *Bṛhadāraṇyaka Upaniṣad Bhāṣya Vārttika (2:33:01)*

आशैलादुदयात्तथास्तगिरितो भास्वद्यशोरश्मिभिर् व्याप्तं विश्वमनन्धकारमभवद्यस्य स्म
शिष्ये जने ।

आराद्ज्ञानगभस्तिभिः प्रतिहतश्चन्द्रायते भास्करस् तस्मै शङ्करभानवे तनुमनोवाग्भिर्नमः
स्यात् सदा ॥

*Āśailād udayāt tathāsta-girito bhāsvad-yaśo-raśmibhir Vyāptam viśvam
anandhakāram abhavad yasya sma śiṣye jane |
Ārād jñāna-gabhastibhiḥ pratihataś candrāyate bhāskaras Tasmai Śaṅkara-
bhānave tanu-mano-vāg-bhir namas syāt sadā ||*

*Od hory východu slunce až k hoře západu, paprsky jeho zářící slávy prostoupily
vesmír a zbavily jej temnoty (prostřednictvím) jeho žáků.*

*Před jeho paprsky poznání i samotné slunce z dálky bledne a zdá se být pouhým
měsícem.*

*Tomuto Šankarovi, jenž je jako slunce, ať navždy patří má poklona tělem, myslí i
slovem.*

Stejný text viz kapitola 12.3.2

Tento překrásný verš (z *Brh. Up. Bhāṣya Vārttika* od Surešvarācāryi) je hlubokou poctou, kterou vzdává Suréšvarācārja svému učiteli, Ádi Šankarovi. Přirovnává v něm Šankaru k zářícímu slunci duchovního poznání, které zcela rozhánil temnotu nevědomosti.

Od východu na západ (Āśailād udayāt...)

Verš odkazuje na mýtické hory východu a západu (*Udayagiri* a *Astagiri*). Symbolizuje to, že Šankarovo učení a sláva prostoupily celým světem a nenechaly žádný prostor pro temnotu nevědomosti.

Slunce poznání (Śaṅkara-bhānave)

Šankara je zde přirovnáván ke slunci (*bhānu*). Suréšvara však používá krásnou básnickou nadsázku (v *sanskrtu* zvanou *atišajókti*) – Šankarovo světlo poznání je natolik oslnivé, že i skutečné fyzické slunce vedle něj vypadá chladně a bledě jako měsíc (*candrāyate*).

Úplná odevzdanost (tanu-mano-vāg-bhir)

Závěr sloky vyjadřuje naprostou úctu a oddanost žáka. Suréšvara se svému *guruovi* klaní na všech třech úrovních lidského bytí: tělem (*tanu*), myslí (*manas*) a řečí (*vāk*).

18. Na Nejvyšším Vrcholu

18.1 Rozhovor s Moudrostí (Šankara jako Bódhisattva hinduismu)

(2:33:55)

Moudrost: „Šankaro, vystoupal jsi na ten nejvyšší, nejvznešenější vrchol (poznání). Kam dál je ještě možné jít?“

Šankara: „Pro mě osobně už neexistuje žádný cíl (žádné místo, kam bych měl jít). A přesto musím jít dál – kvůli ostatním.“

18.1.1 Modlitba (2:34:08)

Následuje soucitná modlitba, která definuje Šankarovo poslání jako Bódhisattvy v rámci hinduismu – někoho, kdo by mohl odejít do Nirvány (Mókši), ale zůstává, aby pomohl ostatním.

Ačkoliv to zní velmi klasicky, tento konkrétní verš není v této přesné podobě součástí hlavních děl (jako *Vivékačúdamani* nebo *Brahmasútra Bhášja*), ale jde o veršovanou syntézu Šankarova učení vytvořenou pro film (nebo velmi málo známou sloku). Silně však vychází z úvodu k jeho dílu *Upadéša Sáhasrí* (Tisíc učení), kde popisuje žáka „spáleného ohněm samsáry“, kterého musí učitel zachránit:

*Saṃsāra-duḥkha-taptānām ajñāna-hata-cetasām
kāmaye sarva-lokānām advitīyātma-darśanam.*

*Pro ty, kdo jsou sežehnuti strastmi světa (samsáry) a jejichž mysl je temná
nevědomostí,
si přeji (pro všechny bytosti) realizaci jediného, nedvojného Já.*

Šankara zde říká Moudrosti, že jeho cesta má smysl právě pro tyto lidi. On už je v cíli, ale oni trpí.

Rozhovor pokračuje:

18.1.2 Moudrost zpívá (Avadhúta Gíta – 1. verš)

V originále *Avadhúta Gíty* je to takto:

*ईश्वरानुग्रहादेव पुंसामद्वैतवासना ।
महद्भयपरित्राणाद्विप्राणामुपजायते ॥ १ ॥*

*īśvarānugrahādeva puṁsāmadvaitavāsanā |
mahadbhayaaparitrāṇādviprāṇāmupajāyate || 1 ||*

Pouze z milosti Boží se v moudrých lidech rodí touha po poznání nedvojnosti, která je zachraňuje před velkým strachem (z nekonečného koloběhu zrození a smrti).

Ve filmu však Moudrost zpívá obměněnou verzi:

*īśvarānugrahādeva puṁsāmadvaitavāsanā |
īśvarānugraho bhaktya ka tatra pari devana*

*Pouze z milosti Boží se v lidech rodí touha po poznání nedvojnosti.
Tato Boží milost (přichází) skrze oddanost; jaký pak je důvod k nářku?*

Moudrost tedy říká: „Tato milost se získává oddaností. Proč si tedy děláš takové starosti (proč tolik naléháš)?“

Šankara odpovídá: „Což není správné naléhat a prosit za to, aby všechny bytosti ve všech světech našly štěstí?“

(Zde Šankara obhájí svou roli učitele – i když je vše milost, on se musí „trápit“ učením ostatních, protože soucit mu nedovolí jinak.)

18.2 Rozhovor se Smrtí (pro Brahman je smrt jen omáčkou k rýži) **(2:35:08)**

Nyní ke dvojici Šankara – Moudrost přichází Smrt:

Šankara se zde staví tváří v tvář Smrti a odzbrojuje ji tím nejvyšším argumentem z *Katha Upanišady*.

Smrt se mu vysmívá, že čas pohltí vše, ale Šankara kontruje slavným výrokiem, že pro „To“ (*Brahman*) je smrt jenom „omáčkou k jídlu“.

Šankara zde neříká jen „nebojím se“. On cituje *Katha Upanišadu*, kde se říká, že Absolutno (*Brahman*) je tak mocné, že kněžstvo a válečníci jsou pro něj jen jídlem (rýží) a Smrt je jen tekutým kořením (*upasečana*), kterým se to jídlo polévá. Tím, že se Šankara identifikuje s *Brahman* (*Tad asmi*), říká Smrti: „Ty mě nemůžeš sníst. Já (jako *Brahman*) jsem ten, kdo pojídá tebe.“

To je jeden z nejslavnějších a nejtajemnějších veršů *Katha Upanišady*.

Jedná se o 1. kapitolu (*Adhyāya*), 2. oddíl (*Vallī*), verš 25. Zkráceně: *Katha Upanišad* 1.2.25.

18.2.1 Katha Upanišad 1.2.25

यस्य ब्रह्म च क्षत्रं च उभे भवत ओदनः ।

मृत्युर्यस्योपसेचनं क इत्था वेद यत्र सः ॥

Yasya brahma ca kṣatram ca ubhe bhavata odanaḥ |

Mṛtyur yasyopasecanaṃ ka itthā veda yatra saḥ ||

Pro koho jsou bráhmani (kněžstvo) i kšatrijové (válečníci) obojí jen potravou,

a pro koho je samotná smrt pouhou omáčkou,

kdo může takto (skutečně) vědět, kde On přebývá?

brahma ca kṣatram ca ubhe bhavata odanaḥ

Odanaḥ doslova znamená vařenou rýži (hlavní chod). Kněžstvo a válečníci – dvě nejmocnější a nejvznešenější vrstvy tehdejší společnosti, představující duchovní i světskou moc celého vesmíru – jsou pro *Brahman* pouhým základním jídlem. Znamená to, že *Brahman* do sebe nakonec absorbuje (pohltní) všechno stvořené.

mṛtyur yasyopasecanaṃ

Upasecanaṃ je to, čím se jídlo polévá (omáčka, ghí, vývar), aby lépe klouzalo do krku a mělo chuť. Smrt (*Mritju*), která děsí všechny živé tvory, je z pohledu *Brahman* jen drobným doplňkem, který pomáhá „strávit“ vesmír během jeho zániku.

ka itthā veda yatra saḥ

Závěrečná řečnická otázka. Kdo z obyčejných smrtelníků, omezených svou myslí, může pochopit, kde se nachází to, co takto snadno pohlcuje celý vesmír i samotnou smrt?

18.3 Šankara objímá Moudrost (2:35:36)

Šankara zde používá klasickou védátskou metaforu Ledu a Vody. Led (pevný tvar) a voda (tekutina) vypadají rozdílně, ale jejich podstata (H₂O) je totožná. Stejně tak se liší tvary světa (kámen, člověk, strom), ale jejich podstata (*Brahman*) je jedna.

18.4 Šankara objímá Smrt (2:36:09)

Šankara zde dělá to nejvyšší gesto *Advaita Védanty* – objímá Smrt jako součást Jednoty.

V předchozí scéně s Moudrostí řekl, že „led a voda jsou jedno“. Teď to aplikuje na sebe. Život a Smrt jsou jen dvě formy téhož Bytí. Šankara neporáží Smrt tím, že ji zničí, ale tím, že ji přijme a sjednotí se s ní.

Šankara říká Smrti: "I když jsem tě ve své filozofii 'odháněl' (tvrzením, že Já neumírá), ty jsi věrně čekala. Od mého narození jsi mým stínem. Proč teď váháš? Pojď, staňme se jedním."

Tím, že se Šankara sjednotí se Smrtí, přestává existovat dualita "Já vs. Smrt". Zůstává jen *Brahman*.

18.5 Kédárnáth: Brána do Absolutna (2:36:26)

Map point [21] ---> [2:36:26 Shri Kedarnath Jyotirlinga Temple](#)

Kédárnáth je jedním z nejposvátnějších a nejhůře přístupných poutních míst v Indii. Nachází se v nadmořské výšce téměř 3 600 metrů, obklopen majestátními zasněženými vrcholky pohoří Garhvál a leží u pramene řeky Mandákiní.

Proč je toto místo pro Šankarův příběh tak naprosto klíčové?

Konec pozemské pouti (Mahásamádhi)

Podle všech hlavních tradic (zejména podle textů *Šankara Digvidžaja*) je Kédárnáth místem, kde Ádi Šankara ve svých pouhých 32 letech opustil své fyzické tělo. Poté, co prošel celou Indií, sjednotil rozpadající se filozofické proudy, založil čtyři hlavní kláštery a napsal monumentální komentáře, uznal, že jeho pozemská mise (*Dharma*) je naplněna. Kédárnáth je tradičně považován za místo jeho *Mahásamádhi* (vědomého opuštění těla). Hned za dnešním chrámem se mimochodem dodnes nachází jeho symbolický památník (*samádhi*).

Odkaz Pánu Šivovi

Chrám v Kédárnáthu je zasvěcen Šivovi (stejně jako Sómnáth, odkud Šankara před nedávnem vyšel). Ale zatímco Sómnáth byl plný zlata a lidí, Kédárnáth je drsný, chladný a vytesaný z mohutných kamenných bloků uprostřed nehostinné pustiny. Je to zosobnění Šivy jako velkého askety, který sedí na hoře Kailáš pohroužen do absolutní meditace. Pro Šankaru je to dokonalé místo návratu.

- <https://youtu.be/Zifv5GheKNo?si=aD5tMQPQjhhHTaVV> (Historie Kendranathu)

18.6 Rekapitulace vnitřních hlasů (2:36:47)

Šankara v duchu slyší souhrn svého životního díla. Hlasy recitují, jak postupně porazil nebo sjednotil všech šest ortodoxních škol indické filozofie (*Šad-daršana*).

Text rekapituluje jeho vítězství nad školami Sāṅkhja, Jóga, Njája, Vaišéšika a Mímámsa, aby nakonec usedl na trůn té nejvyšší – Védánty (Uttara Mímámsy).

1. Porážka školy Sāṅkhja

Sāṅkhyātītaṃ pradarśya, Sāṅkhyaṃ vijigye bhavān.

(Sāṅkhya-atītaṃ = To, co je za hranicemi kategorií/počtů [Sāṅkhji], pradarśya = ukázav, vijigye = zvítězil jsi).

Poznámka: Sāṅkhja počítá elementy vesmíru. Šankara ukázal to, co je „mimo počty“ (Brahman), a tím je překonal.

2. Porážka školy Jóga

Yogeśvaro bhūtvā Yogaṃ vijigye bhavān.

(Yogeśvaro = Pán jógy, bhūtvā = se stav, Yogaṃ = školu Jógy, vijigye = zvítězil jsi).

Poznámka: Stal se mistrem jógy, aby ukázal, že samotná technika bez poznání nestačí.

3. Porážka škol Njája a Vaišéšika (Logika a Atomismus)

Tejo-'nantam pradarśya, Nyāya-Vaiśeṣikau vijigye bhavān.

(Tejo-anantam = Nekonečnou záři/Světlo vědomí, pradarśya = ukázav, Nyāya-Vaiśeṣikau = logiky a atomisty, vijigye = zvítězil jsi).

Poznámka: Tyto školy zkoumají atomy a logiku. Šankara jim ukázal nekonečné Světlo Vědomí, které se do logiky nevejde.

4. Porážka školy Pūrva Mímámsa (Rituály)

Karma-gahanād uddhṛtya Pūrva-mīmāṃsāṃ vijigye bhavān.

(Karma-gahanād = Z hustého lesa/temnoty rituálních činů, uddhṛtya = vyzdvihnuv [pravdu], Pūrva-mīmāṃsāṃ = školu rituálů, vijigye = zvítězil jsi).

Poznámka: Mímámsa se ztrácí ve složitých rituálech. Šankara ukázal, že osvobození je v poznání, ne v činech.

5. Vítězství Uttara Mímámsy (Védánty)

Uttara-mīmāṃsāyā hṛdayaṅgamaṃ hṛdayaṃ pradarśya sarvaṃ vijigye bhavān.

(Uttara-mīmāṃsāyā = Védánty, hṛdayaṅgamaṃ = do srdce pronikající/dojemné, hṛdayaṃ = srdce/jádro, sarvaṃ = vše, vijigye = zvítězil jsi).

Poznámka: Odhalením skutečného "srdce" Védánty (Advaity) završil všechna vítězství.

6. Usednutí na Trůn Vševědoucnosti

Samprati Ṣaḍ-darśanācāryo bhavān evārohati Sarvajña-piṭham.

(Samprati = Nyní, Ṣaḍ-darśana-ācāryo = Učitel šesti systémů filozofie, bhavān eva = ty jediný/právě ty, ārohati = vystupuješ/sedáš, Sarvajña-piṭham = na Trůn Vševědoucnosti).

18.7 Šankarova odpověď (2:37:20)

Poté, co mu hlasy připomněly jeho vítězství nad všemi filozofickými školami, Šankara odpovídá, že tato vítězství a tyto systémy (dharmy) přijímá, ale jeho konečné útočiště je jinde – v čistém Bytí.

Zde definuje podstatu Átman (Já) pomocí slavné védátské formule: Nitya-Śuddha-Buddha-Mukta (Věčné, Čisté, Vědomé, Svobodné).

„Ano (Bāḍham), uznávám a přijímám všechny tyto cesty a povinnosti (dharmy), o kterých jste mluvili. Avšak (své konečné) útočiště hledám jedině v Já (Átman), jehož přirozeností je, že je Věčné (Nitya), Čisté (Śuddha), Probuzené (Buddha) a Svobodné (Mukta). To je ta Pravda, která leží za vším ostatním.“

1. Přijetí ostatních cest

Bāḍham! Aṅgīkaromi sarvān api dharmān.

(Bāḍham = Ano/Budiž [silný souhlas], Aṅgīkaromi = přijímám/uznávám, sarvān api = všechny [tyto], dharmān = dharmy/povinnosti/učení).

Poznámka: Šankara neříká, že jsou špatné. Říká: "Ano, беру je na vědomí, mají své místo."

2. Překročení k Podstatě

Tataḥ param api tattvam...

(Tataḥ param = Avšak to, co je dál/nad tím, api = i/dokonce, tattvam = Pravda/Podstata). Alternativa pro kattva: Mohlo by to být také „Tataḥ param api gatvā“ (Když jsem šel ještě dál za ně...).

Interpretace: „Ale existuje Pravda, která je až za tím vším.“

3. Definice Já (Átman)

...Nitya-śuddha-buddha-mukta-svabhāvam Ātmānam eva...

(Nitya = Věčné, śuddha = čisté, buddha = probuzené/vědomé, mukta = svobodné/osvobozené, svabhāvam = [mající tuto] přirozenost, Ātmānam = k Já, eva = jediné).

Poznámka: Toto je absolutně klíčová definice. Já není hříšné, není omezené, nepotřebuje se vyvíjet. Ono už je dokonalé.

4. Odevzdání se

...śaraṇaṃ gacchāmi.

(Śaraṇaṃ = útočiště, gacchāmi = jdu/beru).

18.8 Bhagavad Gíta 18 – verše 51. 49, a 53 (2:37:32)

Tyto zpěvy jsou přímé citace z *Bhagavad Gíty*, kapitola 18 (Móksa-Sannjása Jóga).

Je to dokonalá volba pro tuto scénu. Šankara kráčí sám a tyto verše popisují kvality člověka, který je těsně před dosažením Absolutna (*Brahman*). Verše definují stav *Brahma-bhūya* (stávání se Bohem).

18.8.1 Bhagavad Gíta 18.51 - Popisuje disciplínu mysli.

बुद्ध्या विशुद्धया युक्तो धृत्यात्मानं नियम्य च ।

शब्दादीन्विषयांस्त्यक्त्वा रागद्वेषौ व्युदस्य च

buddhyā viśuddhayā yukto dhṛtyātmānaṃ niyamy ca |

śabdādīn viṣayāṃs tyaktvā rāga-dveṣau vyudasya ca ||

Obdařen dokonale očištěným intelektem (buddhyā viśuddhayā)

a pevnou vůlí plně ovládající svou mysl (dhṛtyātmānaṃ niyamy ca),

zcela opustiv zvuk a všechny ostatní objekty smyslů (śabdādīn viṣayāṃs tyaktvā)

a odvrhnuv veškerou připoutanost (touhu) i odpor (rāga-dveṣau vyudasya ca)...“

buddhyā—intelektem; **viśuddhayā**—čistý; **yuktaḥ**—obdařený; **dhṛtyā**—pevností; **ātmānam**—já; **niyamyā**—ovládající; **ca**—a; **śabda-ādīn**—zvuk a jiné; **viṣayān**—smyslové objekty; **tyaktvā**—opouštějící; **rāga-dveṣau** – přitažlivost a averze; **vyudasya** – odložit stranou;

Opuštění objektů smyslů (*śabdādīn viṣayāṃs tyaktvā*)

Proč Šankara kráčí pryč od Kédárnáthu dál do zasněžených hor? Ve vysokém Himálaji se ztrácejí smyslové vjemy. Není tam co slyšet (jen svištění větru, zvuk mizí), není tam co cítit, a vizuálně se vše slévá do jednolitě bílé plochy sněhu a mlhy. Tím, že vchází do této krajiny, doslova odkládá smyslový svět tak, jak *Gíta* nařizuje.

Konec duality – žádná touha, žádný odpor (*rāga-dveṣau vyudasya*)

Kédárnáth je chladný a drsný, ale Šankara k němu necítí odpor. Před chvílí opustil své milované žáky (Padmapádu a ostatní), ale necítí připoutanost ani stesk. Dvojnost světa (to, co máme rádi, vs. to, co nenávidíme) pro něj v této chvíli definitivně přestala existovat. Zbývá jen čisté, neutrální Vědomí.

Očištěný intelekt jako jediný průvodce (*buddhyā viśuddhayā*)

Šankara zanechal své spisy a komentáře v údolích Indie. V této výšce už nepotřebuje slova. Jeho intelekt je natolik očištěn celoživotní meditací a askezí, že ho nyní jako ostrý meč provádí posledním přechodem mezi životem a osvobozením.

18.8.2 Bhagavad Gíta 18.49 - Popisuje stav Naiškarmja (ne-činění)

असक्तबुद्धिः सर्वत्र जितात्मा विगतस्पृहः ।

नैष्कर्म्यसिद्धिं परमां संन्यासेनाधिगच्छति ॥ ४९ ॥

asakta-buddhiḥ sarvatra jitātmā vigata-spr̥haḥ |

naiṣkarmya-siddhiṃ paramāṃ sanyāsenādhigacchati || 49 ||

Ten, jehož intelekt je za všech okolností neulpívající (asakta-buddhiḥ), kdo ovládl své já a v němž vyhasla veškerá touha (vigata-spr̥haḥ), ten skrze odříkání (skrze stav sannyásy) dosahuje nejvyšší dokonalosti:stavu, kdy jej žádný čin nepoutá (naiṣkarmya-siddhiṃ).

asakta-buddhiḥ — intelekt bez připoutanosti; **sarvatra** — všude; **jitātmā**

— ten, kdo překonal sám sebe; **vigata-spr̥haḥ** — osvobozený od touhy;

naiṣkarmya-siddhiṃ — dokonalost nečinnosti; **paramāṃ** — nejvyšší;

sanyāseṇa — prostřednictvím odříkání; **adhigacchati** — dosahuje.

Definice skutečného Sannyásina

Divák celou dobu viděl Šankaru v oranžovém rouchu, s holí a nádobou na vodu. Ale tento verš říká, že skutečná *sannyása* (zřeknutí se) není v šatech, ale v intelektu, který „neulpívá“ (*asakta-buddhiḥ*). Šankara v Kédárnáthu neodchází jen od hor a chrámu, on

odchází i od své identity „učitele“, „autora“ a „reformátora“. Nechává za sebou všechno, co vykonal.

Tajemství Naiškarmja-siddhi

Toto je termín, který Šankara miloval. Znamená to „dokonalost bezčinnosti“. Nejde o to, že by člověk nic nedělal, ale o to, že si uvědomuje: „Já (Átman) nejsem tím, kdo jedná.“ Šankara prochodil tisíce kilometrů a napsal tisíce stran, ale v tomto posledním momentu ví, že to vše byla jen hra *máji* na povrchu oceánu Vědomí. On sám je nehybným svědkem. Toto uvědomění je ta „nejvyšší dokonalost“ (*paramāṃ siddhiṃ*).

Vizuální tečka za filmem

Na začátku filmu: Malý chlapec Šankara hledá cestu, chce se stát *sannyásinem*, aby našel pravdu.

Na konci filmu: Starý (vlastně mladý, ale vyčerpaný) Šankara se stává *sannyásou* v tom absolutním, *gítovském* smyslu. Už nic nechce (*vigata-sprhaḥ*). Už nikam nepatří.

18.8.3 Bhagavad Gíta 18.53 - konečné rozpuštění ega.

हङ्कारं बलं दर्पं कामं क्रोधं परिग्रहम् ।

विमुच्य निर्ममः शान्तौ ब्रह्मभूयाय कल्पते ॥ ५३ ॥

*ahaṅkāraṃ balaṃ darpaṃ kāmaṃ krodhaṃ parigrahaṃ |
vimucya nirmamaḥ śānto brahma-bhūyāya kalpate || 53 ||*

Odhodiv egoismus (ahaṅkāraṃ), násilnou sílu, pýchu, touhu, hněv i lpění na majetku;

zbaven pocitu 'já' a 'moje' (nirmamaḥ) a prodchnut hlubokým klidem (śāntaḥ), je takový člověk připraven stát se Brahman (brahma-bhūyāya kalpate).“

ahaṅkāraṃ – ego; *balaṃ* – síla; *darpaṃ* – pýcha; *kāmaṃ* – chtíč; *krodhaṃ* – hněv; *parigrahaṃ* – majetnictví; *vimucya* – opuštění; *nirmamaḥ* – osvobozený od „moje“; *śāntaḥ* – klidný; *brahma-bhūyāya* – pro dosažení Brahmanu; *kalpate* – je vhodný.

Opuštění ega (Ahaṅkāraṃ ... vimucya)

Všimni si, co všechno Šankara v této scéně symbolicky odhazuje. Nejsou to jen negativní vlastnosti jako hněv nebo pýcha (které on už dávno přemohl). Je to i to nejjemnější *Ahaṅkára* – pocit individuálního „já“. Aby mohl Šankara vstoupit do stavu Brahman,

musí přestat existovat jako „Šankara“. Zůstává jen prázdná nádoba, kterou naplní vesmírné vědomí.

Stav „Bez-moje“ (Nirmamaḥ)

Slovo *Nirmama* je v Advaitě klíčové. Znamená to doslova „není moje“. Šankara kráčí do sněhu bez bot, bez knih, bez doprovodu. V tomto momentě mu nepatří ani jeho vlastní dech, ani jeho slavné jméno. Je to absolutní svoboda od vlastnictví – fyzického i mentálního.

Brahma-bhūyāya: Stát se Tím

Zatímco Šankara mizí z dohledu, zpěv vrcholí slovy *brahma-bhūyāya kalpate*. V sanskrtu to neznámá jen „přijít k Bohu“, ale doslova „stát se podstatou *Brahman*“.

Vizuálně to Iyer vyjadřuje tou bílou prázdnotou hor. Bílá barva v sobě obsahuje všechny ostatní barvy, stejně jako *Brahman* v sobě obsahuje všechny tvary a bytosti, ač samo je bezforemné.

19. Velké sjednocení

19.1 Šankarova poslední slova (2:38:31)

Madhuram! Manoharam!

„*Jak sladké! Jak úchvatné!*“

Ānanda-mayam!

„*Čistá Blaženost!*“

Sarvair āgamyatām!

„*Pojďte všichni! Vstupte všichni!*“

19.2 ākāśāt patitaṃ toyam (2:39:00)

आकाशात् पतितं तोयं यथा गच्छति सागरम् ।

सर्वदेवनमस्कारः केशवं प्रतिगच्छति ॥

*ākāśāt patitaṃ toyam yathā gacchati sāgaram |
sarvadevanamaskāraḥ keśavaṃ pratigacchati ||*

*Jako voda, která padá z nebes a vtéká do moří,
tak uctívání všech Bohů dospěje k Nejvyššímu (kešavam)*

Tento verš tvoří cyklické orámování filmu a kromě začátku zazněl ve filmu již několikrát. Tento verš nyní slouží jako „velké sjednocení“ celé indické spirituality. Je to verš, který usmiřuje lidovou zbožnost s vysokou filozofií.

Vše je Jedno

Z pohledu Advaity tento verš řeší odvěký spor: "Který Bůh je ten pravý?"

Voda (*Toya*) a Oceán (*Sāgara*): Déšť má mnoho kapek a dopadá na různá místa (hory, údolí, střechy). Ale podstata vody je vždy H₂O a její cíl je vždy oceán.

Názvy a formy (*Nāma-Rūpa*) bohů – ať už je to Šiva, Višnu, Ganéša nebo Vesmírná matka – jsou jen různé "kapky". Jsou to jen masky téhož Absolutna.

Kešava: V běžném hinduismu je to jméno Višnu. Ale v kontextu Šankarovy Advaity zde „Kešava“ neznamena jen modrého boha se čtyřma rukama. Znamená to *Brahman* – Konečnou Realitu, Zdroj.

Někdy se slovo *Ke-ša-va* v esoterickém smyslu vykládá jako ten, kdo v sobě zahrnuje *Brahma* (*Ka*), *Višnu* (*A*) a *Šivu* (*Íša*). Tedy Trojjednost.

Šankara jako sjednotitel (Šanmata)

V době Šankary byla Indie rozervaná sektářskými boji. Uctívači Višnu (*vaišnavové*) se hádali s uctívači Šivy (*šaiivové*), uctívači Matky (*šaktisté*) pohrdali ostatními.

Šankarova reforma (*Šanmata*): Šankara je známý jako *Šanmata Sthápanáčárja* (Zakladatel šesti cest). On nezrušil uctívání různých bohů. On řekl: "Uctívejte si koho chcete – Šivu, Višnu, Slunce, Ganéšu... ale chápejte je jen jako symboly toho Jednoho."

Šankara neodchází ze světa jako elitářský filozof, který pohrdá "prostými věřícími".

"Moje filozofie (*Advaita*) je sice o bezbřehém Oceánu bez tvaru, ale chápu a přijímám i vaše řeky (vaše osobní bohy). Všichni nakonec doplujeme na stejné místo."

19.3 Om pūrṇam adaḥ pūrṇam idaṃ (2:39:35)

Tato *mantra* je tzv. *Śānti Mantra* (Mírová invokace), která se tradičně recituje před začátkem studia některých *Upanišad*.

Konkrétně se nachází ve dvou hlavních *Upanišadách*:

1. **Iša Upaniṣad (Īśāvāsya Upaniṣad)**: Je to úvodní verš (Invokace), který stojí ještě před veršem 1.

2. **Bṛhadāraṇyaka Upaniṣad (5.1.1)**: Zde se nachází jako první verš páté kapitoly.

Jelikož je Iša Upaniṣad často považována za první a nejdůležitější z hlavních Upaniṣad a Bṛhadāraṇyaka za tu nejrozsáhlejší, tato mantra doslova rámuje celou moudrost Védānty.

ॐ पूर्णमदः पूर्णमिदं पूर्णात्पूर्णमुदच्यते ।

पूर्णस्य पूर्णमादाय पूर्णमेवावशिष्यते ॥

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

Om pūrṇam adaḥ pūrṇam idaṃ

pūrṇāt pūrṇam udacyate |

Pūrṇasya pūrṇam ādāya

pūrṇam evāvaśiṣyate ||

Om Śāntiḥ Śāntiḥ Śāntiḥ ||

Óm. Tamto (Bůh) je Plnost a toto (svět) je také Plnost.

Z Plnosti povstává Plnost.

Když z Plnosti odejmeš Plnost,

zůstává – stále a navždy – jen Plnost.

Óm. Mír, Mír, Mír.

Pūrṇam = Plnost / Celistvost / Nekonečno / Dokonalost; **Adaḥ** = Tamto (neviditelné, transcendentní, Bůh/Brahman); **Idam** = Toto (viditelné, imanentní, vesmír/svět/tělo); **Udacyate** = Povstává / Vychází; **Ādāya** = Když se odejme / Vezme-li se; **Avaśiṣyate** = Zůstává / Zbývá.

Tato mantra popisuje paradox Nekonečna, který moderní matematika zná, ale védští zřeci ho znali už před tisíci lety.

Pūrṇam adaḥ (Tamto je Plnost)

Absolutno (Brahman), které nevidíme, je nekonečné a úplné.

Pūrṇam idaṃ (Toto je Plnost)

Tento viditelný vesmír, který z něj vzešel, je také projevem téže nekonečné Plnosti. Není to „méněcenná kopie“.

Pūrṇāt pūrṇam udacyate (Z Plnosti povstává Plnost)

I když z Nekonečna stvoříš nekonečný počet vesmírů, to původní Nekonečno se nezmenší.

Pūrṇasya pūrṇam ādāya... (Když z Plnosti odejmeš Plnost...)

I když tento svět zničíš nebo odejmeš (jako když Šankara odejde za obzor), to, co zůstává, je stále dokonalá Plnost.

$$\infty + \infty = \infty$$

$$\infty - \infty = \infty$$

Když vidíme Šankaru mizet v dálce, tato *mantra* divákovi říká:

"Nebojte se, že odchází. Nic nebylo. Jeho tělo (*Idam*) bylo jen formou, ale jeho vědomí (*Adah*) je všude. Byl Plností, když tu byl s námi, a zůstává Plností, i když ho už nevidíme."

Je to triumfální, ne smutný konec. Je to oslava toho, že nic nezaniká, jen se vrací do Zdroje.

20. O vzniku sanskrtských titulků k filmu a o vzniku tohoto průvodce

20.1 Jak to vzniklo

Tenhle krásný film jsem poprvé viděl někdy v roce 2010 s anglickými titulky. Podle nich jsme s přáteli udělali také titulky české. Film na mě působil úchvatně a majestátně, ale skoro ničemu jsem nerozuměl. Příčiny byly tři:

- ◇ Nevěděl jsem o Šankarovi a jeho životě, ani o *védách*, *upanišadách* a *sanskrtu* skoro nic.
- ◇ Kopie filmu byla velice špatná, těžko šlo rozeznat detaily, s jistotou jsem poznal občas asi jen Šankaru.
- ◇ To nejhorší – titulky:
 - › bylo jich velice málo, spousta dialogů titulky buď neměla, nebo v titulcích byla přeložena jen každá pátá věta

- › některé titulky trochu naznačovaly, co se asi ve filmu děje, ale dost často se zdálo, že tu něco nesedí, že se mluví o něčem úplně jiném
- › v podstatě vůbec nebyly otitulkovány nádherné zpěvy *manter*, hymnů a citátů z *Véd*, *Upanišad* a z *Bhagavad Gíty*. Ani nebylo zřejmé, o jaké texty se vůbec jedná.

Výsledek – totální chaos, zmatení, nepochopení děje, hluboké symboliky, motivace jednání postav...

V roce 2026 mě přátelé požádali, abych jim pomohl s výběrem filmů pro rekonstruovaný web www.samhita.cz a jedním z filmů, které jsme chtěli určitě doporučit byl právě tento. Když jsem si ho našel v archivu a připomněl si, v jakém je stavu kvalita filmu a titulků, napadlo mě, zda vy s tím nešlo něco udělat.

Podařilo se mi najít a stáhnout velmi dobrou kopii filmu, navíc bez hardcoded titulků – to byl první úspěch. Byly u toho také anglické titulky asi podobné úrovně, jak jsem popisoval výše.

Nejdříve jsem začal titulky vylepšovat o některé texty zpěvů, které jsem nyní poznával a začal je doplňovat do titulků v sanskrtu i v překladu.

Zjistil jsem, že mi s tím velmi dobře pomáhá AI (*Gemini*), zvláště, když jsem si vyrobil robota – odborníka na *sanskrt* a *Advaita Védántu*. Robot mi kromě hledání textů jednotlivých zpěvů v sanskrtu a jejich převedení do IAST a překladů začal nabízet také vysvětlení kontextu jednotlivých scén z filmu, vysvětlení symboliky a začal vše propojovat s koncepty *Advaita Védánty*. Najednou film začal dávat smysl.

Nakonec jsem si vyexportoval zvukovou stopu a po částech jsem pomocí online AI programů na transkripci textu získal v *sanskrtu* nejen skoro všechny zpěvy, ale i skoro všechny dialogy. Výstup z webové aplikace byl velice zkomolený, ale robot *Gemini* dokázal text velice dobře opravit a zrekonstruovat. Zjistil jsem, že velká část původních titulků byla buď úplně nesmyslná, nebo aspoň dost zavádějící.

Protože mi robot poskytl spoustu informací a výkladů k ději filmu, které jsem si začal ukládat, napadlo mě nakonec, že z těchto poznámek udělám průvodce filmem, a tak vznikl tento text.

V průběhu práce, už ve chvíli, kdy jsem film publikoval na YouTube, jsem narazil na pozoruhodný článek o tomto filmu od pana Ram Abloha (viz odkaz a překlad níže). To byl pro mne poklad, protože autor uvádí seznam a text všech *manter* a hymnů, na které ve filmu narazil. Předtím mi docela dost zpěvů chybělo, protože byly nezřetelné, ale díky

panu Ablohovi se mi je podařilo identifikovat. Protože už byly obě verze filmu publikované na YouTube, které neumožňuje nahrát aktualizované verze, rozhodl jsem se, že tyto zpěvy, kterých je 13, nechám prostě jen v průvodci. Jsou označeny třemi hvězdičkami (***)

20.2 Výstup:

- ◇ **Vznikly dvě jazykové verze titulků (česká a anglická), obě mají sanskrt + překlad + občasné poznámky, komentující děj, místo, zpěv.** Kde film najdete – viz následující sekce.
- ◇ **Tento průvodce filmem slouží k hlubšímu pochopení děje, symbolické roviny filmu a také jako inspirace k dalšímu studiu *advaitových* textů.** Je opatřen mnoha odkazy:
 - › scény či zpěvy popsané v průvodci mají uveden časový kód, který odpovídá času ve filmu. Po kliknutí na tento odkaz se spustí film z YouTube přesně v daném místě na časové ose.
 - › U většiny citovaných textů z Upanišad, véd a dalších spisů jsou uvedeny odkazy na jejich zdroje na webu, někdy odkazy na YouTube (přednášky, hudební zpracování).

20.3 Otevřenost projektu:

Uvědomuji si, že jsem se jistě dopustil mnoha chyb a nepřesností, za které nesu plnou odpovědnost.

Neumím *sanskrt*, nejsem odborník na *advaitové* texty, tuto práci jsem dělal jen jako naprostý amatér, poháněný obrovským nadšením.

Ale tento projekt je otevřený každému, kdo miluje úžasné učení *Advaita Védánty* a chtěl by titulky nebo tento text vylepšit nebo úplně předělat:

- ◇ Proto níže najdete odkazy nejen na YouTube verze. Je tam také odkaz na **Internet Archive, kde jsou také volně ke stažení verze filmu s titulky, které nejsou natvrdo vypálené, ale jen vložené do filmu (softcoded)**, který je ve formátu mkv. Samotné titulky ve formátu ass jsou přiložené také zvlášť a dají se snadno upravit (*Aegisub*).

- ◇ I tento průvodce se dá stáhnout **nejen v PDF (A4 pro tisk a 9x6 cm pro mobily)**, ale v odkazech najdete také **verzi ve formátu ODT**. Průvodce tak můžete využít pro svoje potřeby a libovolně si ho upravit.

21. Odkazy

21.1 Kde si film pustit a stáhnout

21.1.1 Pustit: YouTube

Adi Shankaracharya (1983) - Sanskrit + CZE Titulky [Celý film / Full Movie]

- <https://youtu.be/NUV-0s0CKNU?si=7I1hsBDf0cYsuiRs>

Adi Shankaracharya (1983) - sanskrit + English Subtitles [Full Movie]

- https://youtu.be/fHERWrfTD0c?si=BIKU_AzVoFVRQqDD

21.1.2 Stáhnout: Internet Archive

- <https://archive.org/details/adi-shankaracharya-1983-sanskrit-eng-cze>

21.2 Kde stáhnout tohoto průvodce k filmu

- <https://archive.org/details/adi-shankaracharya-1983-sanskrit-eng-cze>

Průvodce zde najdete ve formátu PDF (A4 pro tisk a 9x6 cm pro mobily) a ODT.

21.3 Interaktivní mapa filmových lokací

- <https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?mid=1TMb0LuiAQHaFO6NKQJGRSLSnvzyUrjE&ll=19.84681271132953%2C84.91686165594554&z=5&entry=yt>

21.4 Šankarův životopis

21.4.1 Sankara-dig-vijaya – základní životopis

- <https://ia600403.us.archive.org/15/items/adi-shankaracharya-1983-sanskrit-eng-cze/Sankara-Digvijaya.pdf> (Autor: Madhava-Vidyaranya; překlad: Svámí Tapasyananda)

21.4.2 Shankara-Digvijayam-Sringeri

- <https://archive.org/download/adi-shankaracharya-1983-sanskrit-eng-cze/Shankara-Digvijayam-Sringeri.pdf> (An concise english translation adapted from Sri Madhaviya Shankara Digvijayam by Sri Vidyaranya = stručný životopis založený na podrobném životopisu předchozím.)

21.4.3 Online zkrácený životopis

- <https://www.sringeri.net/history/sri-adi-shankaracharya/biography/abridged-madhaviya-shankara-digvijayam>

21.4.4 Obrázkový životopis v jazyce Kannada

- https://www.srisharadapeetham.com/wp-content/uploads/2024/07/Jagadguru_Sri_Shankaracharya_A_Pictorial_Biography_in_Kannada_2024_4th_Edition.pdf

21.5 Cesty

- https://youtu.be/5mzr2NSPhYQ?si=G_P2qrhiAsFcP7S2
- https://youtu.be/-ZM0mXvS-kQ?si=jBdJcgqnHwjXeJ_G
- <https://www.amazon.com/journey-sankara-Subramanian-Chidambaran/dp/9365470102>
- <https://youtu.be/8siwQnRM1AQ?si=my-4kYvLTVZAAPnv>

21.6 Články o filmu

21.6.1 “Adi Shankaracharya” (1983) – the first Sanskrit film ever (Ram Abloh)

- <https://goldenreed.wordpress.com/2022/11/12/adi-shankaracharya-1983-the-first-sanskrit-film-ever/> (Velice zajímavý článek + výpis téměř všech zpěvů z filmu)